

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**KURUMSAL YÖNETİMİN BAĞIMSIZ DIŞ
DENETÇİ SEÇİMİNDEKİ ROLÜ:
BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN
İMALAT SEKTÖRÜNE AİT İŞLETMELERE
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

MUSTAFA ÜNAL

**İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE-FİNANSMAN BİLİM DALI**

TEMMUZ 2015

**KURUMSAL YÖNETİMİN BAĞIMSIZ DIŞ DENETÇİ SEÇİMİNDEKİ ROLÜ:
BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN İMALAT SEKTÖRÜNE AİT
İŞLETMELERE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

Mustafa ÜNAL

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE-FİNANSMAN BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ 2015

Mustafa ÜNAL tarafından hazırlanan “Kurumsal Yönetimin Bağımsız Dış Denetçi Seçimindeki Rolü: Borsa İstanbul’da İşlem Gören İmalat Sektörüne Ait İşletmelere Yönelik Bir Araştırma” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Gazi Üniversitesi İşletme Anabilim Dalında Muhasebe-Finansman Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd.Doç.Dr.Adem ALTAY

İşletme, Gazi Üniversitesi

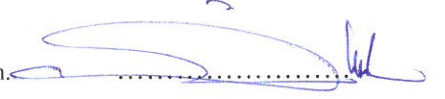
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Başkan : Doç.Dr.C.Yiğit ÖZBEK

İşletme Eğitimi, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye : Yrd.Doç.Dr.Şaban ÇELİK

Uluslararası Ticaret ve Finansman, Yaşar Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 01/07/2015

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Doç. Dr. Nihat YAZILITAŞ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Vekili

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Mustafa ÜNAL

01.07.2015

KURUMSAL YÖNETİMİN BAĞIMSIZ DIŞ DENETÇİ SEÇİMİNDEKİ ROLÜ:
BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN İMALAT SEKTÖRÜNE AİT
İŞLETMELERE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

(Yüksek Lisans Tezi)

Mustafa ÜNAL

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Temmuz 2015

ÖZET

Bağımsız dış denetim, kuvvetli bir kurumsal yönetimin önemli parçasıdır. Bağımsız dış denetçi seçiminde birçok etken söz konusu olabilir. Firmaların bazıları denetim maliyetlerinin düşük olduğu denetim firmalarını seçerken, bazıları ise güçlü bir denetim kalitesini tercih etmektedirler. Bu süreçleri iyi analiz etmek için güçlü bir kurumsal yönetim yapısının denetçi seçimi ile ilgisini anlamak büyük önem taşır.

Bu çalışmanın amacı Borsa İstanbul'da işlem gören imalat sektöründeki firmaların 2005- 2013 yılları arasındaki 882 firma-yıl verilerini kullanarak kurumsal yönetim ile denetçi seçimi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Analiz yöntemi olarak, söz konusu ilişki lojistik regresyon analizi kullanılarak incelenmiştir. Genel bulgular, denetçi firmasının seçiminin, özellikle yönetim kurulu ve ortaklık yapısı başta olmak üzere piyasa değerinin defter değerine oranı, toplam varlıkların logaritması, cari oran ve şirketin CEO'sunun durumundan etkilendiğini ortaya koymaktadır.

Bilim Kodu : 1122
Anahtar : Denetçi seçimi, kurumsal yönetim, denetim kalitesi
Sayfa Adedi : 108
Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr.Adem ALTAY

THE ROLE OF CORPORATE GOVERNANCE ON EXTERNAL AUDITING
SELECTION: AN INVESTIGATION OF FIRMS LISTED IN BORSA ISTANBUL IN
MANUFACTURING INDUSTRY

Master's Thesis

Mustafa ÜNAL

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
July 2015

ABSTRACT

Independent external audit is a main part of a strong corporate governance. There are several factors can be considered in the selection of independent external auditors. Some companies consider low cost, however some prefer a strong audit quality. For analyzing this process understanding the relationship between strong corporate governance structure and selection of auditors is important.

The aim of this research is analyzing the relationship between the auditor selection and corporate governance with using the 882 year-company data of manufacturing companies, traded on the Istanbul Stock Exchange, between 2005 and 2013. Logistic regression analysis was used in this research. Results showed that committee of the board and ownership structure, the ratio between market value and book value, logarithms of total assets, current ratio and CEO have significant effects on the selection of auditor.

Science Code : 1122
Key Words : Auditor choice, corporate governance, audit quality
Page Number : 108
Supervisor : Yrd.Doç.Dr.Adem ALTAY

TEŞEKKÜR

Çalışmam boyunca bilgi ve desteğini esirgemeyen saygıdeğer danışmanım Yrd.Doç.Dr.Adem ALTAY'a, katkılarıyla beni yönlendiren sayın Yrd.Doç.Dr.Şaban ÇELİK, Yrd.Doç.Dr.Osman Kürşat ONAT ve Kadir GÜÇ'e , manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan aileme ve arkadaşlarıma, çalışmamın her aşamasında yanımda olan eşim Tuğba ÜNAL'a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xii
1. GİRİŞ	1
2. İŞLETMELERİN BAĞIMSIZ DIŞ DENETİMİ VE DENETÇİ SEÇME SÜRECİ.....	3
2.1. Denetim Tanımı ve Özellikleri.....	3
2.1.1. Denetim tanımı	3
2.1.2. Denetimin özellikleri	5
2.2. Bağımsız Denetimin Gelişimi	6
2.2.1. Bağımsız denetimin Dünya’da gelişim süreci	6
2.2.2. Denetimin Türkiye’de gelişimi	8
2.3. Denetim Türleri.....	9
2.3.1. Amaçlarına göre denetim türleri	9
2.3.2. Yapılış nedenine göre denetim türleri	11
2.3.3. Denetimin niteliğine (kapsamına) göre denetim türleri	12
2.3.4. Denetçinin statüsüne göre denetim türleri.....	13
2.4. Bağımsız Dış Denetim.....	16
2.4.1. Bağımsız dış denetim tanımı.....	16
2.4.2. Bağımsız dış denetimin özellikleri	17

	Sayfa
2.4.3. Bağımsız dış denetimin amaçları	17
2.4.4. Bağımsız dış denetimin faydaları	18
2.4.5. Bağımsız dış denetim süreci	20
2.4.6. Bağımsız dış denetimin gerekliliği	22
2.4.7. Bağımsız dış denetim kalitesi	16
2.4.8. Bağımsız dış denetim mekanizmaları	28
2.5. Denetçi Seçim Şekilleri ve Süreci	32
3. KURUMSAL YÖNETİM VE DENETÇİ SEÇİMİNDEKİ YERİ	35
3.1. Kurumsal Yönetim Kavramı	35
3.1.1. Kurumsal yönetimin tanımı	35
3.1.2. Kurumsal yönetimin amaçları	37
3.1.3. Kurumsal yönetimin önemi	38
3.1.4. Kurumsal yönetimin faydaları	40
3.1.5. Kurumsal yönetimin tarihsel gelişimi	42
3.2. Kurumsal Yönetimin İlkeleri	46
3.2.1. Eşitlik(Adil Davranma) İlkesi	47
3.2.2. Şeffaflık ilkesi	48
3.2.3. Hesap verilebilirlik ilkesi	51
3.2.4. Sorumluluk ilkesi	53
3.3. Kurumsal Yönetim Mekanizmaları	54
3.3.1. Yönetim kurulu yapısı ve sorumlulukları	55
3.3.2. Ortaklık yapısı	58
3.3.3. Yöneticiler ücret ve teşvik sistemleri	59
3.3.4. Yönetici piyasası	60

Sayfa

3.3.5. Kurumsal Yönetim Endeksi	61
3.4. Kurumsal Yönetimin Denetçi Seçimindeki Yeri.....	64
4. KURUMSAL YÖNETİMİN BAĞIMSIZ DIŞ DENETİME ETKİSİ VE DENETÇİ SEÇİMİNDEKİ ROLÜ : BİST İMALAT SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA	67
4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	67
4.2. Araştırmanın Kapsamı.....	68
4.3. Araştırmanın Yöntemi.....	68
4.3.1. Literatür taraması	69
4.3.2. Araştırma modeli.....	70
4.3.3. Araştırmada kullanılan değişkenler	71
4.3.4. Veri seti.....	72
4.3.5. Analiz	72
4.4. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi	92
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	95
KAYNAKLAR	97
ÖZGEÇMİŞ	108

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.1. BİST Kurumsal Yönetim Endeksi'ne dâhil şirketler.....	63
Çizelge 4.1. Kurumsal yönetim ve denetçi seçimi arasındaki ilişki üzerine çalışmalar	69
Çizelge 4.2. En büyük hissedarın hisse oranı.....	73
Çizelge 4.3. Yönetim kurulu üye sayısı.....	74
Çizelge 4.4. Bağımsız yönetim kurulu üye sayısı	75
Çizelge 4.5. Şirketin CEO'su ve yönetim kurulu başkanının benzerliği durumu	77
Çizelge 4.6. Denetim komitesi üye sayısı	78
Çizelge 4.7. Kurumsal hissedarlık durumu	79
Çizelge 4.8. Piyasa değerlerinin defter değerlerine oranları	80
Çizelge 4.9. Toplam varlıkların logaritması.....	81
Çizelge 4.10. Varlık devir hızı oranları.....	82
Çizelge 4.11. Aktif kârlılık oranları	83
Çizelge 4.12. Toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranları.....	84
Çizelge 4.13. Cari oranlar	85
Çizelge 4.14. Kurumsal Yönetim Endeksi'nde taranma durumu.....	86
Çizelge 4.15. Korelasyon matrisi	87
Çizelge 4.16. Kategorik bağımsız değişkenler.....	90
Çizelge 4.17. Model özeti	90
Çizelge 4.18. Hosmer and Lemeshow Test.....	91
Çizelge 4.19. Sınıflama	91
Çizelge 4.20. Lojistik regresyon denklemindeki değişkenler.....	92

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Denetim süreci	22
Şekil 2.2. Bağımsız denetim kalitesini etkileyen faktörler	28
Şekil 3.1. Kurumsal yönetim ilkeleri	47

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BIS	Bank for International Settlements
BİST	Borsa İstanbul
CEO	Chief Executive Officer
IAASB	The International Auditing and Assurance Standards Board
IFAC	International Federation of Accountants
OECD	Organisation for Economic Co-Operation and Development
PWC	Price Water House Coopers
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TÜDESK	Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TÜRMOB	Türkiye Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler ve Yeminli Malî Müşavirler Odaları Birliği
TTK	Türk Ticaret Kanunu
UDS	Uluslararası Denetim Standartları
YMM	Yeminli Malî Müşavir

1. GİRİŞ

Kurumsal yönetimin konusu, şirket yönetiminde 1980'li yıllardan başlayarak, başta ABD ve İngiltere olmak üzere, özellikle batıda önemi giderek artmıştır. 2000 yılından itibaren Amerika'da Enron, WorldCom; İtalya'da Parmalat gibi şirket skandallarından sonra bu konu uluslararası iş dünyasının en önemli gündem maddelerinden birisi haline gelmiştir (Darman, 2005: 55).

Enron, WorldCom ve Parmalat gibi skandalların ortaya çıkması tüm dünyada şok etkisi yaratmıştır. Skandallar arka arkaya ortaya çıkarken işletme yöneticilerinin, yönetim kurulu üyelerinin ve iç denetçilerin etik olmayan davranışlar sergilediği, hileli işlemlere giriştikleri veya sorumluluklarını yerine getirirken ihmalkâr davrandıkları görülmüştür. Denetim firmalarının da işlev ve görevlerini tam olarak yerine getirmedikleri anlaşılmıştır. Tarihteki en büyük şirket iflaslarından olan bu skandallar muhasebe ve denetim açısından dönüm noktası niteliğindedir. Bu skandallar, yatırımcıları milyarlarca dolar zarara uğramış, ülke ekonomilerinde büyük yıkıma yol açmıştır. Bu olaylarda etik davranışlar köklü olarak sorgulanmaya başlanmış başta malî piyasalar sistemi olmak üzere şirket yöneticileri ve denetim firmaları saygınlıklarını ve güvenilirliklerini kaybetmişlerdir.

Görüldüğü gibi yaşanan uluslararası şirket skandallarının başında bağımsız dış denetim hizmetleri gelmektedir. Bağımsız dış denetim hizmetleri ne kadar kaliteli olursa şirket skandalları ve ekonomik krizler o oranda azalacaktır. Bundan dolayı bağımsız dış denetim, kuvvetli bir kurumsal yönetimin önemli bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda işletmelerin bağımsız dış denetçi seçerken denetim kalitesini göz önünde bulundurarak denetçi seçmeleri, işletmeler için hayati bir önem taşımaktadır. Uluslararası boyutta küreselleşmeyle beraber ortaya çıkan ve işletmelerin olmazsa olmazı haline gelen kurumsal yönetim, “bağımsız dış denetçi seçiminde ne kadar etkilidir?” sorusunu aklımıza getirmiştir. Dünya literatüründe bu konuyu inceleyen çalışmalar yok denecek kadar az sayıdadır. Bu sebeplerden dolayı çalışmamızın konusu, kurumsal yönetimin, Borsa İstanbul'a kayıtlı imalat sektöründeki işletmelerin bağımsız dış denetçi seçimi üzerindeki etkisidir.

Bu çerçevede, kurumsal yönetimi temsil eden değişkenlerin Borsa İstanbul'a kayıtlı imalat şirketlerinin bağımsız dış denetçi seçimi üzerine bir etkisinin olup olmadığının belirlenmesi çalışmanın başlangıç noktasıdır. Ayrıca eğer böyle bir etki söz konusu ise bu ilişkinin yönünün tespit edilmesi ve kullanılan tüm performans ölçütleri arasındaki tutarlılığının belirlenmesi çalışmanın temel amaçlarını oluşturmaktadır. İmalat sektöründeki firmalara yol gösterici nitelikte olması planlanan bu çalışmanın aynı zamanda ülke ekonomisine de katkıda bulunacağı amaçlanmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde; denetim türleri incelenecek ve bağımsız dış denetimin üzerinde durulacaktır. Ayrıca denetimin gerekliliğinden, faydalarından ve amaçlarından bahsedilecektir. Bu bölümün son kısmında ise denetçi seçim şekilleri ve süreci hakkında bilgilendirme yapılacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde; kurumsal yönetimin tanımı, amaçları ve faydaları üzerinde durulacak, kurumsal yönetimin ilkeleri detaylı bir şekilde incelenecektir. Bu bölümün son kısmında ise kurumsal yönetimin denetçi seçimindeki yeri ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise, Türkiye'de imalat sektöründe faaliyet gösteren ve hisse senetleri Borsa İstanbul'da işlem gören firmaların kurumsal yönetimin bağımsız dış denetçi seçimi üzerine etkisinin ölçülmesi amacıyla 2005-2013 dönemleri için korelasyon ve regresyon analizi yapılacak ve sonuçlar yorumlanacaktır.

2. İŞLETMELERİN BAĞIMSIZ DIŞ DENETİMİ VE DENETÇİ SEÇME SÜRECİ

2.1. Denetim Tanımı ve Özellikleri

2.1.1. Denetim tanımı

18. ve 19.yy'da oldukça fazla küçük ve bir ortaklı organizasyonlar faaliyet gösterirken, dünyada hızla gelişen endüstriyle birlikte bu organizasyonlar büyük ve çok ortaklı bir duruma gelmişler ve bu durum bir taraftan işletme yönetimini zorlaştırırken diğer taraftan işletmeler daha fazla finansal teknikleri kullanmışlardır. Bu gelişmeler doğrultusunda işletmeler deneyimli yöneticiler istihdam etmeye çalışmışlardır. Ortaya çıkan bu durum asimetrik bilginin zamanla ortak ve yöneticiler arasında meydana gelmesine ve dolayısıyla çıkar çatışmalarına neden olmuştur (Messier, 1997: 6). Ayrıca malî tabloları kullanan işletme dışı üçüncü kişiler ile malî tabloları hazırlayan şirket yöneticileri arasında çıkar sorunu oluşmuş, bundan dolayı malî tablolar hazırlanırken şirketin çıkarları doğrultusunda hazırlanmıştır (Kaval, 2008: 7). Böylelikle denetim, asimetrik bilginin yok edilmesinde kredi verenler ile ortaklar ve ortaklar ile yöneticiler arasında önemli bir rol oynamaktadır (Al-Ajmi, 2009: 1).

Kanun, tüzük, kararname, yönetmelik ve genel tebliğlerle hukuk devletinde bireylerin ve organizasyonların hak ve sorumlulukları tanımlanarak ortaya koyulmuştur. Ortaya konulan bu düzenlemelere uyulup uyulmadığını belirlemek amacıyla kayıt ve belge düzeni oluşturulmuştur (Kepekçi, 2004: 1). Gerçekleştirilen bütün iş ve işlemler belgelere dayalı olarak kaydedilecek, bu kayıtlar da ilgili ve yetkili mevkilerce uygun görüldüğünde gözden geçirilecektir. Bundan dolayı bu gözden geçirme sürecinde önümüze denetim kavramı çıkmaktadır (Yazıcı ve Rende, 2003: 156). Aynı zamanda denetim, ticarî ve finansal işlemlerin tarihiyle beraber gündeme gelmiştir. Ticarî bir işlem ve malî bir faaliyetin ortaya çıktığı bütün durumlarda, şimdiki manada olmasa da, muhakkak bir denetimin varlığından söz edilebilir (Erdoğan, 2002: 55)

Yapılan denetim tanımlarına bakmadan önce kontrol, teftiş, revizyon gibi kavramları incelemek gerekmektedir. Çünkü bu kavramlar denetimin yapı taşlarını oluşturmaktadır.

Kontrol:

Denetimin ilk aşaması ve denetimden önceki süreçtir. İşlemlerin belirlenen hedefler doğrultusunda sonuçlanması için bazı önlemler alınır (Selimoğlu ve diğerleri, 2011). Latince “mukayese” anlamına gelen kontrol, arzulanan hedefe varılıp varılmadığını veya ne kadar varıldığını inceleyip araştırmaktır. İşletmecilik açısından kontrol kavramı ise, varılan hedefin mevzuata uygunluğunun karşılaştırılması anlamına gelir. (Kenger, 2013: 4). Ayrıca kontrol herhangi bir yönetim sisteminin temel bileşeni olarak da ele alınabilir (Sutton, 2015: 540).

Jacobs ve diğerleri (2003) kontrolü önleyici kontroller, dedektif kontroller, düzeltici kontroller, kurtarıcı kontroller ve yönerge kontrolleri olmak üzere beş gruba ayırmışlardır.

Revizyon (inceleme, auditing):

Gözden geçirmek ve tekrar incelemek anlamlarına gelmektedir. Revizyon, geçmişte yapılan işlemleri, oluşumları ve nitelikleri bakımından belgelerle kanıtlama yöntemiyle, daha sonraki tarihlerde eleştirel bir bakış açısıyla yeniden kontrol eden bir analiz tekniğidir. Revizyonu yapan “revizör” denir (Kenger, 2013: 4).

Teftiş:

Bir işin aslına uygun yapıp yapılmadığını kontrol etmek için yapılan inceleme olarak tanımlanabilir. İşin aslını, doğrusunu veya işlerin iyi yürütülüp yürütülmediğini anlamak için yapılan incelemedir (Selimoğlu ve diğerleri, 2011: 5). Teftiş kelimesi “fetş” kökünden türeyen bir sözcüktür. Ayrıca teftiş işini yapan kişiye “müfettiş” denilmektedir (Kenger, 2013: 4).

Kaynaklar incelendiğinde literatürde birçok tanım karşımıza çıkmaktadır. Genel kabul görmüş muhasebe denetimi tanımlarından bazıları şöyledir:

“Ekonomik faaliyet ve olaylarla ilgili iddiaların önceden saptanmış ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve sonuçları ilgi duyanlara sunmak amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik bir süreçtir” (Güredin, 2010: 11).

Akbıyık (2005) denetimi, “Bir örgütün ekonomik faaliyet ve olaylarına ilişkin açıklanan bilgilerin genel kabul görmüş ölçütlere uygunluk derecesini belirlemek ve raporlamak amacı ile kanıtların toplanması, tarafsızca değerlendirilmesi ve sonucunun bilgi kullanıcılarına raporlanması süreci” olarak tanımlamaktadır.

Bozkurt (2012) ise denetimi, “Bir ekonomik birim veya döneme ait bilgilerin önceden belirlenmiş ölçütlere olan uygunluk derecesini araştırmak ve bu konuda bir rapor düzenlemek amacıyla bağımsız bir uzman tarafından yapılan kanıt toplama değerlendirme süreci” olarak tanımlamaktadır.

Bu tanımlarda çeşitli kavram ve özellikler karşımıza çıkmaktadır. Bu kavram ve özellikleri iyi anlamak için denetimin özelliklerini incelemek gerekmektedir.

2.1.2. Denetimin özellikleri

a. Denetim, yönetimin ileri sürdüğü sayısal bilgilerle alakalı iddiaları inceler: İşletmenin hazırlamış olduğu raporlar ve beyanlar işletme açısından bir iddia niteliğindedir. Bu raporlar ve beyanlar işletmeye ait birçok iddiayı yansıtmaktadır (Tokaç, 2006: 214). Genel olarak düşünüldüğünde denetim mevcut durumun analizi ya da ortaya atılmış olan iddiaların doğruluğunun ortaya çıkartılması için yapılmaktadır (Güredin, 2010: 12).

b. Önceden saptanmış kıstaslar: Yönetimin iktisadî faaliyet ve olaylara ait iddiaların doğruluğunun ortaya çıkarılması için yararlandıkları kıstaslardır. Bu kıstaslar, yasalar, yetkililerce konulmuş kurallar, yönetimin ortaya koyduğu başarı kriterleri, bütçeler, kurallar, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve temel kavramlar ve muhasebe standartları olabilir (Tokaç, 2006: 214).

c. Tarafsız bir biçimde kanıt toplama ve değerlendirme: Denetçi iktisadî faaliyet ve olaylara ait iddiaların doğruluğunun anlaşılmasına yönelik bütün kanıtların objektif bir şekilde toplanması ve toplanan bu kanıtların en sağlıklı şekilde

değerlendirilmesidir (Güredin, 2010: 12). Bu değerlendirme yapılırken denetçiler yeterli sayı ve kalitede kanıt toplamak zorundadırlar (Bozkurt, 2012: 24).

d. Uygunluk derecesi: Ortaya atılan iddiaların veya mevcut durumun önceden belirlenmiş standartlarla karşılaştırılmak suretiyle, birbirleri arasında ne derecede uyum olduğunu belirleyen bir kıstastır (Güredin, 2010: 12).

f. Denetim bir mukayese sürecidir: Denetim statik bir faaliyet olmayıp dinamik bir faaliyettir. Denetim çeşitli aşamalardan oluşan ve birbirini takip eden sistemli bir süreçtir (Güredin, 2010: 12). Ayrıca denetim faaliyetlerinde işletmenin ortaya koyduğu ve doğru olduğunu iddia ettiği bilgiler ile denetçinin kendi doğrularının karşılaştırıldığı bir süreçtir (Bozkurt, 2012: 24).

e. Denetim bir rapor ile sona erer: Denetimle ilgili olan bütün kişilere ortaya çıkan denetim sonuçlarının iletilmesi sürecidir. Bu süreç denetimle alakalı en son süreçtir (Güredin, 2010: 12).

2.2. Bağımsız Denetimin Gelişimi

2.2.1. Bağımsız denetimin Dünya’da gelişim süreci

Denetçi sözcüğü literatüre ilk olarak 1289 yılında girmiştir. İngiltere’de Kral Edward tarafından Devlet gelirlerini toplayan memurların düzenli olarak hesap tutup tutmadıklarını kontrol etmek üzere 1289 yılında denetçiler görevlendirilmiş ve denetim kavramı geniş bir alana yayılmaya başlamıştır. İlk muhasebe denetim örgütü ise Venedik’te 1581 yılında kurulmuştur. Muhasebe denetçiliği İngiltere’de 19. yüzyılın başlarından itibaren büyük bir önem kazanmıştır (Arkun, 1980: 17). İngiltere’de 1900 yılında çıkartılan bir yasa ile sınırlı sorumlu şirketlere denetim zorunluluğu getirilmiştir. William Deloitte, 1845 yılında günümüzde de faaliyetini sürdüren Deloitte&Touch firmasını Londra’da kurmuştur (Tek, 1995: 149). ABD’de ise mesleğin yasal kabul görmesi ve dayanağa kavuşması 1896 yılında New York eyaletinde olmuş ve bunu diğer eyaletler sırasıyla takip etmiştir. ABD’de sertifikalı kamu muhasebecileri (Certified Public Accountants-CPA’ler) tarafından denetlenmiş ilk malî çizelge 1901 yılında yayınlanmıştır (Ferman, 1974: 88).

Denetçilik kavramı İngiltere’den sonra en uzun geçmişi bulunan ülke Almanya’dır. Fransa’da denetim 1867 yılında çıkartılan bir yasa ile başlamıştır. Bu

yasaya göre tüm kamu şirketlerinin hesapları bir ya da daha fazla hesap kontrolörü tarafından denetlenmek zorundadır. Daha sonra çıkartılan kanunlarla denetçilerin nitelikleri belirlenmiş ve denetimin kapsamı genişletilmiştir. Fransa'da muhasebe ve denetleme faaliyetleri 1966 yılında yayınlanan bir kararname ile birbirinden ayrılmıştır. 1988 yılında ise bağımsız denetimi örgütlemek için dernek kurulmuştur (Tek, 1995: 168). Yunanistan'da "Yeminli Muhaseplik Mesleği" 1955 yılında kurumsallaşmıştır (Sermaye Piyasası Kurulu, 1985: 232).

Sanayi devriminden önce denetimde yapılan her işlem eksiksiz bir biçimde tek tek denetlenmekteydi. Bu açıdan %100'lük bir inceleme söz konusu idi. Denetimin amacı yanıltmaların önlenmesi ve işletme sahibine hizmet verenlerin dürüstlük derecelerinin saptanmasıydı (Güredin, 2010: 14).

Sanayi devriminden 1900'lere kadar denetim yönteminde ve amacında bir değişiklik olmamıştır fakat değişikliklere neden olacak değişimler ortaya çıkmıştır. Sermaye birikimi, üretim kapasitesinin artması, sermaye yoğun teknolojiye geçiş gibi olgular sonucu yeni organizasyonlar kurulmuş, ekonomik hayatta ciddi değişiklikler olmuştur. Büyümeyle birlikte işlem ve kayıt sayısının artması sonucunda denetçinin her bir işlemi gözden geçirmesi zorlaşmıştır. Bu nedenle örnekleme yoluna gidilmesi düşünülmeye başlanmıştır (Güredin, 2010: 15).

Yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı, 1900-1930 yılları arasında %100'lük inceleme aynı zamanda örnekleme yoluna da gidilmiştir. Bu süreçte bilanço ve gelir tablolarının doğruluğunun onaylanması şeklinde yapılan denetim çalışmalarına kişiler ve kamu da katılmıştır (Akgül, 2000: 4).

1930'lu yıllardan sonra ise gelişim hızlanarak sürmüş ve özellikle örnekleme çalışmalarında önemli gelişmeler olmuş ve iradi örnekleme çalışmalarının yanı sıra istatistikî örnekleme yöntemlerinin geliştirilmesine çaba sarf edilmiştir (Gürbüz, 1995: 6).

Denetim mesleğinde esas gelişme 1950'lerden sonra görülmektedir. Bu günün denetçileri her işletmede etkin bir iç kontrol sisteminin bulunması gerektiğini bilmekte ve denetim faaliyetine bu sistemi incelemekle başlamaktadır. Bugün için çağdaş denetim, geçmişteki faaliyetlerin gözden geçirilmesi işlevinden çıkarak iç kontrol sisteminin gözden geçirilmesi esasına dönüşmüştür (Güredin, 2010: 16).

2.2.2. Denetimin Türkiye’de gelişimi

Türkiye’de 1987 yılına kadar finansal tabloların hazırlanması ve denetimi, Türk Ticaret Kanunu ve vergi mevzuatı hükümleri çerçevesinde yürütülmüştür. İşletme denetimi çoğunlukla kamu denetimi temelinde gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de bağımsız denetim zorunluluğu ilk defa 1987 yılında bankaların denetimi ile gündeme gelmiştir. Bu gelişmeler çerçevesinde T.C. Merkez Bankası 24.12.1987 tarihinde bağımsız denetim kuruluşlarınca yapılacak banka denetimlerinin esaslarını açıklayan denetim hakkında tebliği yayınlamıştır (Akgül, 2000: 5).

Ülkemizde, denetleme ilke ve kuralları ilk kez Sermaye Piyasası Kurulu’nun 18.06.1988 yılında yayınladığı tebliğler ile yasal bir nitelik kazanmıştır. Ülkemizde SPK’ya tabi olmayan işletmelerin denetimi yasal olarak düzenlenmemiştir. Bu işletmelerde denetim genellikle üçüncü kişilerle olan ilişkilerdeki zorunluluk nedeniyle söz konusu olmaktadır (Çömlekçi ve diğerleri, 2004: 10).

Şüphesiz bağımsız denetim alanında Türkiye’de en önemli gelişme 01.06.1989 tarihinde kabul edilen ve 13.06.1989 tarihinde yayınlanan 3568 Sayılı “Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu” ve onu izleyen yönetmelikler ve tebliğlerdir (Akgül, 2000: 5).

3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu’nun 50 inci maddesi uyarınca hazırlanan “Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Malî Müşavir ve Yeminli Malî Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” hükümlerinde de denetim standartlarına yer verildiği görülmektedir. Muhasebe ve denetim standartlarının oluşturulması görevi Türkiye Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler ve Yeminli Malî Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) tarafından 1994 yılında kurulan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu’na (TMUDESK) verilmiştir. TMUDESK’in amacı; ulusal muhasebe ve denetim standartlarını uluslararası standartlarla uyumlu olarak belirlemek ve yayımlamaktır (Pakdemir ve diğerleri, 2003: 5).

Ancak, TMUDESK’in muhasebe standartları oluşturma görevi, 15.12.1999 tarih ve 4487 sayılı Kanun’un 27 inci maddesinde yapılan değişiklikle yeni kurulan

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'na (TMSK) verilmiştir. Bu kurul, muhasebe alanındaki standartların çıkarılmasına yönelik çalışmalarında belli seviyede bir aşama kaydetmesine karşın, muhasebe denetimi alanında herhangi bir standart yayınlamamıştır. Ülkemizde denetim alanında en önemli gelişmelerden biri de 22.01.2003 tarihinde Türkiye Denetim Standartları Kurulu'nun (TÜDESK) kurulmasıdır. TÜDESK, 3568 sayılı "Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu" na göre meslek ruhsatı sahibi olan meslek elemanlarının denetim faaliyetleri ile başka kanunlarla verilen denetim işlemlerini disiplinli bir şekilde yürütebilmesi için uluslararası denetim standartlarını saptaması ve yayımlaması amacıyla TÜRMOB tarafından kurulmuştur. TÜDESK kurulduktan sonra ilk olarak, 2002 yılı sonu itibarıyla Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu'na (IFAC) bağlı olarak çalışan Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (IAASB) tarafından hazırlanarak yayımlanan Uluslararası Denetim Standartları'nın tercümesini yapmıştır. TÜDESK'in yapmış olduğu Uluslararası Denetim Standartları'nın (UDS) tercümesi TÜRMOB tarafından yayımlanmıştır. Ülkemizde denetim olgusunu destekleyecek kanunların ve yaptırımların yetersiz kalması ve bu sebeple meslekî örgütlerin ihtiyari yaptığı çalışmalar denetimin diğer ülkelere göre oldukça geri kalmasına ve yavaş gelişmesine neden olmuştur. Ülkemizi gerek yurt dışı yatırımları çekmek, gerekse uluslararası ticaret hacmini geliştirmek için ekonomik açıdan oldukça olumsuz etkileyen bu durum, son yıllarda devlet politikası gündemine de girmeye başlamıştır. Ticarî anlamda günümüze uyum sağlayacak yeni kanun çalışmalarına 1999 yılında Adalet Bakanlığı tarafından ticaret kanunu tasarısı hazırlamakla görevli komisyon kurulmasıyla başlanmıştır. Komisyon 2005 yılında altı kitap ve 1535 maddeden oluşan bir tasarı hazırlamıştır. 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmek üzere 14.02.2011 tarihinde yayımlanan 6102 Sayılı TTK ticarî yaşama birçok yenilik getirmiştir. Muhasebe ve denetim açısından da daha önce kanun kapsamına olmayan birçok yenilikler eklenmiştir (Ceylan, 2013: 12).

2.3. Denetim Türleri

2.3.1. Amaçlarına göre denetim türleri

Amaçlarına göre denetim, muhasebe(malî tablolar) denetimi, faaliyet denetimi ve uygunluk denetimi olmak üzere üç başlıkta incelenmektedir.

a. Muhasebe denetimi:

İşletmenin malî tablolarının genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine ve yasalara uygun olup olmadığını araştıran bir denetim türüdür. Bu sebeble malî tabloların denetimi önemli bir yer tutmaktadır. Bu denetime aynı zamanda “Bağımsız Denetim” veya “Dış Denetim” de denilmektedir (Bozkurt, 2012: 27). Bu denetim yetkilendirilmiş kişiler tarafından yapılır. Bazı kanun ve tebliğlere uygun olup olmadığı bu yetkilendirilmiş kişiler tarafından incelenir. Bu süreç sadece bir işlemde değil birbirini takip eden birden fazla işlemde oluşmaktadır (Kaval, 2008: 10). Bu tür denetimde, denetçinin yol haritası, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve önceden belirlenmiş ölçütlerdir (Bozkurt, 2012: 27).

Bozkurt (2012) muhasebe denetiminin amaçlarını aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Bu denetimin amacı, işletmenin düzenlemiş olduğu malî tablolara güven algısı sağlamaktır.
- Malî tablolarda ortaya çıkabilecek gerçeği yansıtmayan rakamsal ifadeleri tespit etmek.
- Denetçi denetim sonucunda genel bir görüş ortaya çıkarmaktadır.

b. Faaliyet denetimi:

Bu denetim türü, işletmenin malî tabloları hazırlanırken kullanılan yöntem ve yordamların etkinlik ve verimliliğinin denetlenmesi faaliyetidir. Ana amaç ise, bu etkinlik ve verimliliklerin ortaya çıkarılmasıdır (Güredin, 2010: 17). Bu tür denetimlerde ulaşılan sonuçlarla mevcut durum değerlendirilir ve işletme yönetimine bilgi akışı sağlanır. Bu bilgi akışıyla birlikte işletme yönetimine denetçi tarafından bir çok öneri sunulabilir. Bu sebeplerle faaliyet denetimi aynı zamanda bir danışmanlık hizmeti olarak da kabul edilmektedir (Bozkurt, 2012: 29).

Faaliyet denetimi aynı zamanda, işletmenin faaliyetlerinin ekonomiklik, verimlilik, kârlılık, etkinlik ve etkililik durumlarını ortaya çıkarır veya işletmenin kuruluş amaçlarına ne ölçüde uyduğunu gösterir (Güçlü, 2007: 5). Malî tablolar hazırlanırken kanun ve kurallara uygunluğun, malî raporlamanın güvenilirliğinin ve faaliyetlerin etkinliğine ait iç denetimlerin kalitesini yorumlamak faaliyet

denetçisinin temel amacıdır. Bu bağlamda iç denetçi, analiz yeteneklerini çok geniş bir alanda uygulayabilen bir faaliyet denetçisidir (Uzay, 2007: 2).

c. Uygunluk denetimi:

İşletme faaliyetlerinin ya da işlemlerinin ilgili mevzuata, kanunlara, belirlenmiş ilke ve kurallara uygun olup olmadığını ortaya çıkarmak için yapılır. Uygunluk denetiminde bir otoritenin belirlediği kurallara uyma derecesi belirlenir. Kuralları belirleyen otorite kamu kurumları olabileceği gibi, işletmenin üst yöneticileri de olabilir (Selimoğlu ve diğerleri, 2011: 8).

Yetkilendirilmiş üst makamlar tarafından saptanmış ilke ve kurallara uyulup uyulmadığının araştırılması uygunluk denetiminin genel amacıdır. Bu üst makam işletme dışından olabileceği gibi, işletme içinden de olabilmektedir. İlgili kişi ve kuruluşlara uygunluk denetiminden elde edilen sonuçlar raporlanır. Bu ilgili kişi ve kuruluşlar vergi idaresi ve işletme yönetimidir (Çalgan, 2008: 37).

2.3.2. Yapılış nedenine göre denetim türleri

Yapılış nedenine göre denetim, zorunlu (yasal) denetim ve isteğe bağlı denetim olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir.

a. Zorunlu (yasal) denetim:

Belirli ilke, kural ve yasal hükümler gereğince yapılan ve aynı zamanda kanunen zorunlu tutulan denetime zorunlu denetim denir. Bu denetim çeşidinde, denetimin nasıl, hangi zaman aralığında ve kim tarafından yapılacağı kanun, yönetmelik ve genelgelerle oluşturulmaktadır (Aksoy, 2006: 67).

b. İsteğe bağlı denetim:

Hiçbir yasal zorunluluk olmaksızın, ilgili kişilerin talepleri doğrultusunda işletmelerin almış oldukları kararlar neticesinde yapılmasını talep ettikleri denetimdir. Bu denetimde denetim çalışmalarının sınırları, denetimi talep eden kişilerce oluşturulur ve denetim, denetim talebini kim istediye o kişilerin isteği üzerine gerçekleştirilir. Bu durumlardan dolayı denetime gösterilecek özen ve hassasiyet azalmaz. Zorunlu denetimde gösterilen tüm özen ve hassasiyetler isteğe bağlı denetimde de birebir uygulanır (Ceylan, 2013: 16).

2.3.3. Denetimin niteliğine (kapsamına) göre denetim türleri

Denetimin niteliğine göre denetim türleri, sürekli denetim, sınırlı denetim ve özel denetim şeklinde üç başlıkta incelenmektedir.

a. Sürekli denetim:

Bu denetim türü teknolojik gelişmeler neticesinde ortaya çıkmış fakat zorunluluk kazanmamıştır. Bilindiği üzere işletmeler teknolojiyi çok yoğun kullanmaktadırlar. İşletmelerin yönetim organizasyon, pazarlama, üretim ve muhasebe finansman gibi departmanlarının hepsi tüm aşamalarında teknoloji odaklı çalışmaktadırlar. Böylelikle muhasebe kayıtları da bilgisayar ortamında herhangi bir kağıt kullanmadan tutulmaktadır. Bu durumlardan dolayı işletme finansal bilgilerini anlık olarak takip etmektedir ve kamuoyu ile işletmenin kendi web sayfasından paylaşmaktadır. Hatta işletme internet üzerinden mal alım satımında yapmaktadır. Bundan dolayı bu teknolojik gelişmeler sürekli bir denetim ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Kaval, 2008: 21).

Sürekli denetim, hiçbir sınırlama olmadan denetçinin bağımsız denetim standartlarının tamamının uygulanabilmesine ve yeteri kadar kanıt toplayabilmesine imkan sağlayan bir denetim türüdür. Bu denetimde denetçi, beraber çalıştığı diğer meslek grupları ile bir sonuca ulaşmak için, denetimi planlar, yeterli düzeyde kanıt toplar ve malî tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun düzenlenip düzenlenmediğini ortaya koyar (Erserim, 2007: 17).

Sürekli denetimin her yıl tekrarlanmasından anlatılmak istenen, sürekli denetimin dönem sonunda değil; hiçbir zaman ve dönem kısıtı yapılmaksızın bulunduğu dönem içerisinde finansal tabloların niteliği ve büyüklüğü düşünülerek, denetçinin belirlediği zamanlarda bağımsız denetimin başlangıç tarihinden sonuçlandığı tarihe kadar sürekli yapılmasıdır (Yavaşoğlu, 2001: 24).

b. Sınırlı denetim (ara dönem denetimi):

Ara dönem, bir yıldan kısa ve en az bir aylık süreyi kapsayan ve bir hesap döneminin başından ara malî tabloların çıkarıldığı tarihe kadar geçen dönem olarak tanımlanmaktadır. Ara denetim ise ara dönemde çıkarılan gelir tablosu,

bilanço ve bunlarla birlikte olan dipnotlar ile ek malî tabloların sık sık bağımsız denetleme yapan denetim kuruluşları tarafından çoğunlukla bilgi toplama ve inceleme taktikleri kullanılarak sürekli denetim programları paralelinde denetlenmesidir (Çankaya, 2007: 233).

Bu denetimin amacı, ara dönem malî tablolarının finansal raporlama standartlarına uygun olup olmadığının öncelikli olarak bilgi toplama ve analitik inceleme teknikleri kullanılarak bulunması ve incelemenin “ malî tablolarla ilgili kayda değer yanlışlıkların bulunmadığı” şeklinde bir sonuca bağlanarak raporlanmasıdır (Kaval, 2008: 14).

c. Özel denetim:

Selimoğlu (2011) özel denetimi, “işletmelerin tasfiye, birleşme, devir, bölünme gibi durumlarda veya halka ilk defa açılacak şirketler için yapılan denetim türü” olarak tanımlamaktadır.

Denetimdeki amaç malî tabloların bütünü hakkında finansal raporlama standartlarına uygun olduğuna ilişkin bir görüş vermek değil sadece tespit yapmaktır. Malî tabloların belli kısımlarının tutarı ve içeriği veya belirli durumların tespiti söz konusu olduğundan denetim sözleşmesinde önce karşılıklı taraflar bu işin önemi ile hazırlanacak raporun içeriği ve şekli üzerinde tam bir anlaşma sağlamış olmalıdırlar. Hatta denetmen, denetim sonucunda yazdığı raporuna, bu denetimin neden yapıldığını anlaşılır bir biçimde yazarak, başka sebep ve amaçlarla kullanılmasının mümkün olmadığını özellikle vurgular (Kaval, 2008: 20).

2.3.4. Denetçinin Statüsüne Göre Denetim Türleri

Denetçi, meslekî bilgi ve deneyime sahip, denetim faaliyetini yürüten, bağımsız ve yüksek ahlakî niteliklere sahip olan uzman bir kişidir. Tanımdan da anlaşıldığı gibi denetçilerde birçok önemli özelliğin bir arada olması gereklidir (Güredin, 2010: 19).

Kaynak taraması yapıldığına denetim türünün üç başlık altında toplandığını görürüz. Bunlar ; iç denetim, dış (bağımsız) denetim ve kamu denetimi olarak sıralanabilir:

a. İç denetim:

İç denetim, finansal olan, ve finansal vasıf taşımayan etkinliklerin karşılaştırıldığı bir denetim çeşididir. Gayesi, işletmenin toplam mevcudiyetinin maddi yönden her türlü mazarata karşı korunup korunmadığını, faaliyetlerin belirlenmiş politikalarla paralel yürütölüp yürütölmediğini incelemektir. İç denetim işletmedeki kontrollerin faaliyetini ölçmeyi ve bu kontrolleri değerlendirmeyi amaç edinir. Bu açıdan çok önemli bir yönetim denetleme aracıdır. İç denetim çok yönlü bir denetim türüdür; finansal denetim, uygunluk denetimi ve faaliyet denetimi alanlarını da kapsamaktadır. (Güredin, 2010: 20).

İç denetim, denetimin düşünülmesi, elde edilen bilgilerin analizi ve değerlendirilmesi, sonuçlarının ilgili kişiye bildirilmesi ve izlenmesinden oluşan planlı ve sistematik bir süreçtir (Uzay, 1999: 15).

İç denetçiler çalışmalar sonucu elde ettikleri veri ve bulguları raporlayarak üst yönetime sunarlar. İç denetçiler bir denetçide olması elzem olan özellikleri taşımak zorundadırlar. Bir işletmenin devamlı elemanı olarak işletme içerisinde denetim faaliyetlerini yürüten kişilerdir (Bozkurt, 2012: 32). Özbek(2012) ise iç denetimin; hem iç kaynak yoluyla hem de dış kaynak yoluyla yapılmasının mümkün olduğunu belirtmiştir.

Bağımsız denetçiler işletme hakkında yaptıkları denetimin sonucu bakımından bir muhakeme yapıp, işletmeyi ilgilendiren bir görüş bildirirken; iç denetçiler, sadece üst yönetime fikir teklifinde bulunabilmektedirler (Sağlar, 2003: 18).

b. Kamu denetimi:

Kamu denetimi, misyon ve yetkilerini yasalardan alan ve halk adına, halkın ihtiyaçlarını karşılamak için denetim yapan kişi ve kurumlarca yapılan malî tablolar, uygunluk ve performans denetimlerini açıklayan kamusal bir işlevdir. Kamu denetim kuruluşları, çeşitli kamu kurumları içinde gruplanmış olup, kuruluşların etkinliklerinin yasal mevzuata, devlet politikalarına, kamu yararına uygunluk düzeyini soruşturur ve denetler. Yine bu denetim kuruluşları bağlı oldukları

birimlerine denetledikleri kuruluşlar ve olaylarla ilgili olarak rapor hazırlarlar (Kenger, 2013: 9).

Kamu denetimi; bir müessese veya kuruluşun ya da belirli bir niyet, program veya projenin uygulanışının ve çıktılarının önceden belirlenmiş standartlara uygunluk derecesinin; araştırma, gözlemlleme, sorgulama gibi yöntemlerle bulunması ve elde edilen neticelerin objektif bir biçimde değerlendirilerek ilgili taraf veya taraflara iletilmesi sürecidir (Akgül, 2000: 2).

Kamu denetim firmaları, çeşitli devlet kurumları içinde örgütlenmiş olup; kurumların çalışmalarını yasal mevzuata, devletin ekonomi politikasına ve kamu yararına uygunluk düzeyini araştırır. Ülkemizde kamu denetimi, kamu kurum veya kuruluşları ile özel sektördeki işletmelerin devlet tarafından görevlendirilmiş denetçileri tarafından tetkik edilmesinden ibarettir. (Durmuş ve Taş, 2008: 12).

Devlet birimlerine bağlı olarak oluşturulan bu denetçiler, denetime tutulan kamu kurumlarının ve özel sektör işletmelerinin ilgili kanunlara, yönetmeliklere, devletin ekonomik politikalarına uygunluk ve kamuya yararlılık derecelerini araştırıp incelemekle yükümlüdürler. (Özer, 1997: 101)

c. Bağımsız denetim:

Bağımsız denetimde asıl amaç finansal denetimdir. Bu denetim türünde serbest meslek sahibi olarak kendi adına çalışan, müşterilerine profesyonel denetim hizmeti sağlayan veya bir denetim firmasına bağlı olarak etki gösteren denetçi veya denetçiler tarafından işletmenin isteği ile ve bir denetim sözleşmesi doğrultusunda işletmelerin malî tablolarının denetimi ile uygunluk ve performans denetimlerinin yapılmasıdır (Kenger, 2013: 8).

Bağımsız denetçi, müşterilerine profesyonel olarak denetim hizmeti sunan, bağımsız ve tek başına çalışan veya bir denetim firmasında görev yapan denetçilere denilmektedir. Bağımsız denetçiler eğitimleri, kazandıkları deneyimler ve taşıdıkları bağımsız olma vasıfları göz önünde bulundurulduğunda her türlü denetim işlerini yapabilecek şahıslar olarak tanımlanabilir (Aksoy, 2006: 72).

2.4. Bağımsız Dış Denetim

2.4.1. Bağımsız dış denetim tanımı

İşletmenin iktisadî ve ticarî faaliyetleri içerisinde işletmeye giren ve çıkan veya işletmede oluşan değer hareketlerinin ilgili belgelere doğru işlenip işlenmediğinin, bunların muhasebe kayıtlarına aynen yazılıp yazılmadığının, kâr veya zararın doğru hesaplanıp hesaplanmadığının, malî tabloların işletmenin aynı hesap dönemine ve ileriye dönük ekonomik yapısını doğru bir biçimde yansıtıp yansıtmadığının kontrolü ve sağlanması işlemlerine bağımsız dış denetim denir (Demirkan, 1998: 12).

Başka bir tanıma göre ise bağımsız dış denetim; işletmenin halka açıklanacak veya Sermaye Piyasası Kurulu tarafından istenecek dönemlik(yıllık) malî tablo ve diğer finansal bilgilerin, finansal raporlama standartlarına uygunluğu ve doğruluğu hususunda, mantıklı derecede güvence sağlayacak yeterli ve uygun bağımsız denetim kanıtlarının elde edilmesi amacıyla bağımsız denetim standartlarında öngörülen gerekli bütün bağımsız denetim tekniklerinin uygulanarak denetlenmesi ve değerlendirilerek rapor edilmesini ifade eder (Karapınar, 2008: 1223).

Bağımsız dış denetim; bir işletmenin dönem içerisindeki faaliyetleri içerisinde girdi/çıktı veya işletmede oluşan değer hareketlerinin artması ve azalmasıyla ilgili belge ve raporlarda doğru gösterilip gösterilmediğinin, bunların muhasebe kayıtlarının doğru tutulup tutulmadığının, kâr ve zararın doğru hesaplanıp hesaplanmadığının, finansal tabloların işletmenin o hesap dönemine dönük ekonomik yapısını doğru ve tarafsız bir şekilde yansıtıp yansıtmadığının kontrolü ve sağlamasıdır (Demirkan, 1998: 12).

Demirkan (1998) ise bağımsız dış denetimi, “kamuya ve işletmeyle ilgili diğer kişi ve kuruluşlara sunulmak üzere düzenlenen malî tabloların doğru, gerçeğe ve muhasebe ilkelerine uygun, muhasebe dönemleri itibariyle tutarlı bir şekilde düzenlendiğine ilişkin görüş verebilmek amacıyla denetim kuruluşlarınca yapılan inceleme” olarak tanımlamaktadır.

Amerikan Muhasebe Birliği bünyesinde faaliyet gösteren Denetim Kavramları Komitesi ise bağımsız dış denetimi, “iktisadî faaliyet ve olaylarla ilgili iddiaların önceden saptanmış ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve sonuçları ilgi duyanlara bildirmek amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik bir süreç” olarak tanımlamıştır (Güredin, 2010: 11).

2.4.2. Bağımsız dış denetimin özellikleri

Yardım (2010) bağımsız dış denetimin özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Sistemli çalışan bir faaliyettir.
- İşletmelere ait ticarî işlemler ve finansal faaliyetler incelenir.
- Objektif olarak kanıt toplanır ve toplanan kanıtlar değerlendirilir.
- Önceden saptanmış ölçütlere göre işletme ile ilgili bildirimler ve bildiriliş şekilleri incelenir.
- Denetim sonuçlarına ihtiyaç duyanlara sonuçlar iletilir.

2.4.3. Bağımsız dış denetimin amaçları

Morbel (1995) bağımsız denetimin amaçlarını aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- İşletmelerin malî durumların tarafsızlığını sağlamak,
- İşletmelerin genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre muhasebe kayıtlarını tutmasını sağlamak,
- Malî tablolar hakkında bir sonuca varmayı sağlamak,
- Hata ve hilelerin ortaya çıkmasını sağlamak ve hata ve hileleri önlemek,
- İşletme sahiplerinin haklarının korunmasını sağlamak,
- Vergilerin doğru ve düzgün toplanmasını sağlayarak ülke ekonomisine katkıda bulunmak,
- İşletme çalışanlarının haklarının korunmasını sağlamak.

İşletme yönetimi karar alırken bağımsız dış denetimden faydalanır. Bu faydanın tam olarak sağlanması için finansal tabloların muhasebe prensiplerine tam olarak uyum sağlaması gerekmektedir. Böylece, bağımsız dış denetimin uzun vadede amacı; işletme yönetimine finansal tablolarla alakalı tahmin, analiz, denetim, rapor hazırlama gibi konularında yol göstermesidir (Demirkan, 1998: 16)

2.4.4. Bağımsız dış denetimin faydaları

a. Bağımsız dış denetimin denetlenen firmaya yararları:

Güredin (2010) bağımsız dış denetimin denetlenen işletmeye sağladığı yararları aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Bağımsız dış denetim, işletme dışından bir kurum veya uzman kişiler tarafından tarafsız bir şekilde yapılması sebebiyle, malî tabloların doğru ve güvenilir olması sağlanır.
- Bağımsız denetim, denetlenen firmanın finansal tablolarındaki hataları ortaya çıkarmasından dolayı işletmenin malî durumu hatasız bir şekilde yansıtılır. Böylelikle işletme geleceğe yönelik kararlar alırken daha gerçekçi kararlar alır ve daha ulaşılabilir politikalar seçer.
- Bağımsız dış denetim sayesinde işletme yönetiminin hileli işlem yapmasını veya bu yöndeki girişimlerin önüne geçer.
- Bağımsız dış denetim sayesinde denetlenen firmanın kredi imkânları çoğalır ve genişler.
- İşletmenin bağımsız denetim sonucunda ortaya çıkan raporlar sayesinde işletmeyle ilgilenen kişilerin dikkatlerini işletmenin üzerine çeker.
- Bağımsız dış denetimin sonucunda ortaya çıkan olumlu görüşler neticesinde işletme kendine daha kolay yabancı kaynak sağlar.
- Denetlenen işletme yöneticisi bağımsız dış denetim sayesinde kendi hatalarını ve finansal tablolarda yapılan hataları daha net görme ve değerlendirme fırsatını yakalar.

- Bağımsız dış denetimin sayesinde, yönetime katılamayan ortakların haklarının korunması için katkı sağlar.
- Bağımsız dış denetim işletme politikalarına ve hedeflerine tüm topluluk içinde uyulup uyulmadığı konusunda bilgi verir ve güvence sağlar.

b. Kamu kuruluşları açısından sağlanan yararlar:

- Malî tabloların denetlenmiş halinden faydalanılarak hazırlanan vergi beyannamelerine ve finansal raporlara olan güvenin artmasını sağlar. Bu sebeple, ilgili işletmelerin kamu tarafından yapılacak vergi denetlemelerinde kapsam dışında tutulması, böylece vergi idaresinin daha etkin ve verimli çalışmasının sağlanması mümkündür (Güredin, 2010: 17).
- Devlet lehine faaliyet gösteren kuruluşların malî tablolarının bağımsız denetimden geçmeleri, resmî kurumların bu kuruluşlarda yapacağı denetimin kapsamının daralmasını sağlar (Duman, 2001: 26). Türkiye'nin de içinde bulunduğu Avrupa Kıtası ülkelerinde, denetim ve muhasebeye ilişkin kuralların belirlenmesi doğru ve aksamaz şekilde bir şekilde işlemesi kamu otoritesince gerçekleştirilmektedir. Bağımsız dış denetimin bu konuda kamu organlarına büyük desteği ve standartların oluşturulması, yerel standartların uluslararası muhasebe ve denetim standartları ile uyumlu hale getirilmesi hususlarında önemli katkısı bulunmaktadır (Demirkan, 1998: 179).
- Halka açıklamak amacıyla işletmeler tarafından açıklanan finansal tabloların, işletmenin gerçek malî durumunu doğru ve güvenilir bir biçimde yansıtıp yansıtmadığının anlaşılması ancak bağımsız dış denetimle mümkün olur. İşletmeler için dış denetim, sermaye piyasasının sağlıklı ve güven içerisinde işlemesi ve gelişmesi açısından zorunludur. Bağımsız dış denetim kurumlarının gelişmiş olduğu ülkeler sermaye bakımından gelişmiş olan ülkelerdir. Hatta sermayenin gelişimi, bağımsız denetçi kurumlarının gelişmiş olmasına bağlanabilir. (Türk, 1985: 11)
- Esas amaçlarından olmamakla birlikte, dış denetim devletin vergi sorunlarının çözülmesinde ve vergi gelirlerinin arttırılmasında da olumlu

katkılarda bulunmaktadır. Vergiye esas olacak matrahın işletme yükümlüleri tarafından saptanması, tutulan muhasebe kayıtlarına dayanılarak yapılmaktadır. Beyanların doğruluğu, muhasebe kayıtlarının doğruluğu ile vergi kanunlarında belirtilen hükümlere uygunluğuna bağlıdır. İşletmelerde dış denetim düzeni iyi işler duruma gelmedikçe, işletmelerin muhasebe sistemlerinde güvenilir malî tablolar ve vergi beyannameleri çıkmadıkça devletin vergi gelirlerinin arttırılması güçtür (Halilov, 2006: 25).

- Kayıtlı belge düzeninin düzgün bir biçimde tutulmasında pozitif katkı sağlayan dış denetim uygulaması, iş bu alandaki noksanlıkları azami düzeye indirilebilecek bir faaliyet olarak değerlendirilebilir (Halilov, 2006: 26).
- Ülkenin ekonomik kalkınmasına yardımcı olmak, kaynak kaybını önlemek, yatırımlar arasındaki tercihlerde rasyonellikten ayrılmamak, dar boğaza düşmemek, iktisadî istikrardan uzaklaşmadan sosyal adalet ilkeleri içinde ekonomik kalkınmayı sürdürebilmenin amacı olarak planlama sisteminde yararlanılmaktadır (Halilov, 2006: 26)

2.4.5. Bağımsız dış denetim süreci

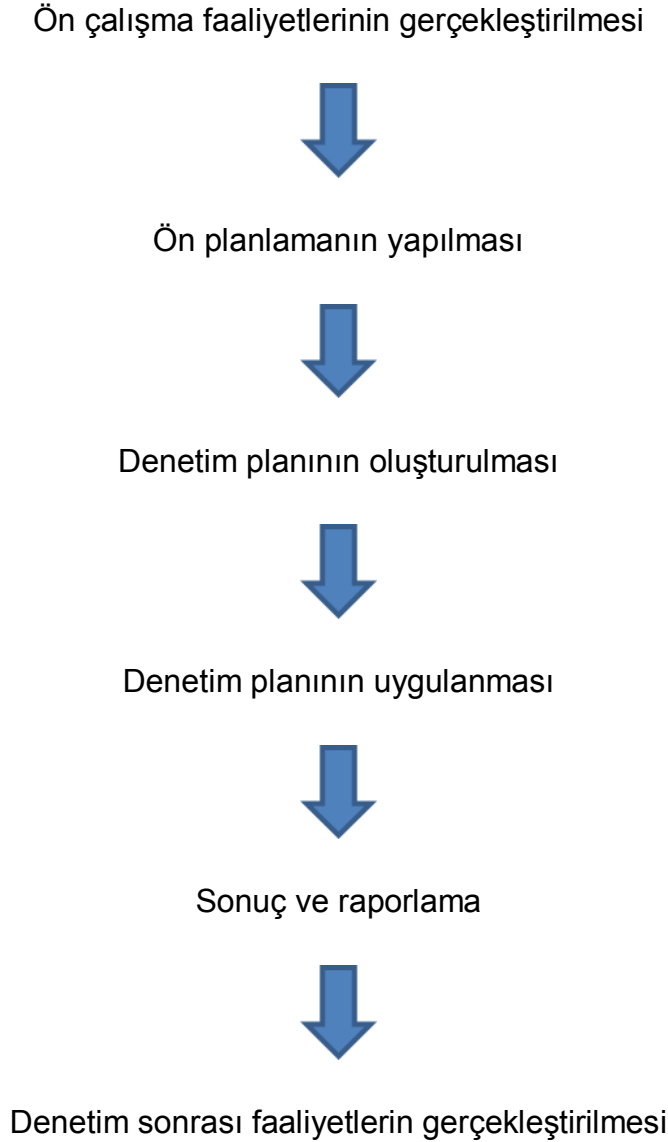
Anlamlı bir biçimde sıralanmış ve birbirini izleyen belirli evrelerden oluşan denetim faaliyeti planlı ve bilimsel bir süreçtir. Bağımsız denetim; müşteri seçimi ve işin alınması ile birlikte başlar, planlama, denetim programının yürütülmesi ve bulguların raporlanması ile sona erer. Kalite kontrolü, sadece bu sürecin sonunda değil müşteri seçimi ve işin alınmasından başlayarak her aşamasında yer alması gereken önemli bir unsurdur (Güneş, 2009: 56).

Tekrarlanan denetimlerde iş yoğunluğu ve zorluk derecesi ilk kez yapılacak denetime göre daha azdır. Çünkü denetçi, ilk defa denetleyeceği müşteri işletme için bazı ek çalışmalar yapma gereksinimi duyar. Bu ek çalışmalar hesaplarla ilgili dönem başı bakiyelerinin doğruluğunun kontrolü gibi çalışmaları kapsar. Bu kontrol esnasında eğer denetçi ihtiyaç duyarsa birkaç faaliyet dönemi geriye giderek araştırma da yapabilir. Bunun yanı sıra müşteri işletme hiç denetlenmemiş ise bu durumda denetçiye başka ek görevler de yüklenmiş olur. Ayrıca, müşteri işletme daha önce başka denetçiler tarafından denetime tabi tutulmuş ise yeni denetçi

işletme hakkında ihtiyaç duyabileceği bilgiler için eski denetçilere de danışabilir. Denetim süreci başlıca 6 aşamadan oluşur. (Defliese ve diğerleri, 1984: 203):

- Müşterilerin işi ve malî sistemin ön düzenlenmesinin ve anlaşılabilirliğinin sağlanması, bununla alakalı belgelerin toplanması ve denetim stratejisini etkileyebilecek faktörlerin göz önünde bulundurulması,
- Denetim işinin planlanması ve denetim programının hazırlanması,
- Denetçinin güvenilirliğine inandığı iç kontrol sisteminin bir ön değerlendirmesini yapması,
- Denetçinin güvenilirliğine inandığı iç kontrol sistemine uygunluk testlerini uygulaması,
- Maddilik testlerinin uygulanması,
- Malî tablolara ilişkin raporun hazırlanması.

Denetim sürecini aşağıdaki şekil yardımıyla özetleyebiliriz:

Şekil 2.1. Denetim süreci

2.4.6. Bağımsız dış denetimin gerekliliği

Finansal tablolarda açıklanan bilgilerin yeterince güvenilir olmaması, bu kaynaklardan fayda sağlayacak kişilerin veya karar alıcıların bu konuda bir takım önlemler almasını zorunlu kılmaktadır. Finansal tablolardaki bilgilerden hareketle önemli kararlar alabilecek karar alıcılar kullanacağı bilginin yeterince güvenilir olup olmadığını araştırma ihtiyacı duyar (Güredin, 2000: 4). Fakat bu araştırmanın yapılabilmesi karar vericilerin hepsinin özel bilgi ve tecrübeye sahip olması gerekir. Saydığımız nitelikler ise, bu işe uzun yıllarını vermiş bilgi ve tecrübe

kazanımlarıyla elde edilebilir ve sözü edilen karar vericilerin her birinin bu niteliklere sahip olması mümkün olmayabilir. Karar vericilerin her birinin araştırma için yeterli tecrübe ve deneyime sahip olduğu düşünülse bile aynı malî bilgilerin doğruluğunun farklı kimseler tarafından ayrı ayrı araştırılması gerek işletme ve gerek karar verenler için hem masraflı hem de sıkıcı olmaktadır. Bir işletmenin farklı tarihlerde farklı karar vericiler tarafından aynı amaç için tekrar tekrar rahatsız edilmesi ve işletmenin işlerinin aksatılması işletme içinde ekonomik bir yöntem değildir (Gürbüz, 1995: 34).

Bu sebeble açıklanan bilgilerinin güvenilirliği uzman ve bağımsız bir kişi tarafından araştırılması ve doğrulanması hem daha ekonomik hem de daha güvenilir bir yoldur. Bütünlüğü, doğruluğu ve tarafsızlığı bağımsız denetçiler tarafından denetlenen ve denetim raporu ile kullanıcılara sunulan finansal tablolara ve işletmenin muhasebe sistemlerine ilişkin bilgiler artık karar vericiler için alacakları kararlarda rahatlıkla kullanabilecekleri güvenilir bilgiler olarak kabul edilir (Arens ve Loebbecke, 1991: 5).

Sonuçta, malî bilgiyi sağlayanlar ve işletme dışındaki karar alıcılar arasındaki olası çıkar çatışmalarını engellemenin en etkin yolu, sunulan bilgilerin güvenilir olduğunun bağımsız bir denetçi tarafından güvence verilmesidir ki; bu güvence verme hizmeti bağımsız denetimdir (Güneş, 2009: 20).

Yazdığımız açıklamalardan yola çıkarsak bugün finansal tabloların bağımsız denetimden geçmesinin birçok sebebi özellikle sanayi ülkelerinde çeşitli çıkar gruplarını yakından ilgilendiren bir konudur. Malî tabloların bağımsız denetimini gerektiren bu nedenleri şöyle sıralayabiliriz:

a. Çıkar çatışması:

Bildiğimiz üzere, bağımsız denetim önce batı ülkelerinde önem kazanmıştır. Sanayinin gelişmesine paralel olarak büyük işletmeler kurulmuş, büyük işletmelerin kurulması da bir taraftan yeni çıkar gruplarının oluşmasına neden olurken, öte yandan mevcut çıkar gruplarının ilgisini daha da artırmıştır. Bu çıkar gruplarından her biri kendi çıkarını ön planda tuttuğundan ve sürekli güvenilir bilgiye ihtiyaç duyduklarından, işletmenin bağımsız denetimini isterler. Malî tabloların kullanıcıları ile malî tabloların hazırlanmasından sorumlu şirket

yöneticileri arasında gerçek veya olası bir çıkar çatışması olabilir. Malî tablolardaki bilgiler, kasıtlı veya kasıtsız olarak şirket yönetiminin menfaati doğrultusunda hazırlanmış olabilir. Bu konuda birçok örnek verilebilir: Şirket sahipleri veya yönetimi şirketin olan hisse senetlerinin bir kısmını satmak istediğinde, şirketin malî ve kârlılık durumunu, malî tablolarla olduğundan daha iyi göstermek suretiyle borsada şirketin hisse senedi fiyatının gerçek değerinden fazla rağbet görmesini sağlayabilirler. Böylece, şirket yöneticileri hisse senedi satın alan yatırımcıların aleyhine haksız kazanç elde ederler. Şirket yöneticileri kâr payı dağıtmamak veya hisse senetlerini düşük fiyatla piyasadan toplamak istediklerinde, şirketin malî tablolarında şirketin durumunu gerçek durumundan daha olumsuz göstererek, borsada hisse senedi fiyatının düşmesini sağlamak suretiyle hisse senedini satan yatırımcıların aleyhine haksız kazanç elde edebilirler (Türedi, 1992: 12).

Çıkar çatışmaları finansal tablo kullanıcıları arasında da olabilir. Örneğin, hisse senedi sahipleri kâr payı dağıtımını beklerken, şirkete kredi veren bankalar kâr payı dağıtılmamasını isteyebilirler. Kullanıcılar arasındaki çıkar çatışması nedeniyle, açıklanan muhasebe bilgilerinin doğruluğuna ilişkin kuşkuları gidermek amacıyla şirket yönetimiyle çıkar ilişkisi içinde olmayan ve görüş bildirmede her kullanıcı grubunun ihtiyaçlarını eşit olarak göz önünde bulunduran, bağımsız ve uzman bir kişi tarafından malî tablolardaki bilgilerin güvenilirliğine ilişkin görüş bildirilmesi gerekir (Yardım, 2010: 31).

b. Muhasebe sisteminin karmaşıklığı:

Muhasebe süreci ve malî tabloların hazırlanması, teknoloji ilerledikçe ve işletmeler büyüdükçe daha karmaşık hale gelmekte bu sebepten malî tablolarda hata olma olasılığı artmaktadır. Bu durumda bilgi kullanıcılarından, malî tabloların kalitesini değerlemeleri, muhasebe ilkelerine ve yasalara uygunluk derecesini ölçmeleri beklenemez. Bu bakımdan bilgi kullanıcıları, malî tabloların kalitesi hakkında görüş bildiren bağımsız ve mesleğinde uzman olan denetçiye güveneceklerdir (Kepekçi, 2004: 9).

c. Alınacak kararlarda güvenilir bilgi ihtiyacı:

Bilindiği gibi, çeşitli çıkar gruplarının alacakları kararlarda isabetli olmaları muhasebe verileri ve malî tabloların güvenilir olmasına bağlıdır. Diğer bir deyişle,

güvenilir bilgiyi, ancak geçerli ve kaliteli yeterli sayıda denetim delili sağlar. Malî tabloların güvenilir olduğunun en önemli kanıtı, bağımsız muhasebe uzmanlarınca denetlenmiş olmalarıdır. Güvenilir bilgiye dayanmayan kararlarda isabet derecesi düşük olacağından bu durumdan hem toplum hem de ilgili taraflar zarar görürler. Bilgi kullanıcıları, malî tabloları elde ettiğinde iki tür karar almak zorunda kalır: Bunlardan birincisi, kullanıcının ihtiyaçlarına ilişkin konularda bilgi sahibi olabilmesi için elde ettiği bilgiyi yorumlamasıdır. Malî tablolardan sağlanan bilgiler gelecekteki olayların tahmininde kullanıcılara yardımcı olmaktadır, fakat bu tahmin ve yorumlar tabloda yer almaz. Bu işlev kendi amaçları ve ihtiyaçları doğrultusunda bilgiyi yorumlayan kullanıcının görevidir. Çünkü, geleceğin tahmini ve yorumu, riske katlanmanın bir özelliğidir. Örneğin, bir yatırım kararında gerektiğinde kâr veya zarar edecek olan yatırımcıdır. Bu nedenle yatırımcıların ve diğer kullanıcıların, malî tabloların içerdiği bilgileri anlayacak ve yorumlayacak bilgi ve yeteneğe sahip olmaları gerekir. Kullanıcılar, gerekli yeteneğe sahip değilse veya bu yeteneklerini yanlış kullanırlarsa, muhasebe bilgilerini istenen doğrulukta yorumlamakta başarısız olacaklardır (Türedi, 1992: 14).

Kullanıcılar tablodaki bilgiyi yorumlama yeteneğine sahip olsalar dahi tablodaki bazı bilgiler yanıltıcı olabilir. Böyle bir durumda kullanıcı, yanıltıcı bilgiyi doğru bilgiden ayıramaz. Bu nedenle bilgilerin bir kararda kullanılmak amacıyla analiz edilip yorumlanmasından önce doğruluk ve güvenilirliğinin araştırılmasında ve bilgi kullanıcılarının kararları ile ilgili bilgilerin malî tablolarda açıklanmış olup olmadığının belirlenmesinde bağımsız denetçiye güvenilir. Yapılan tüm açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, işletme ile ilgili çıkar grupları alacakları kararlarda isabet kaydedebilmek için, ilgilendikleri işletmelere ait sağlanan bilgilere güvenmek isterler. Çıkar çevrelerinin güvenilir bilgi ihtiyacına karşılık, işletmelerin muhasebe verileri veya malî tabloları birçok nedenden dolayı güvenilir olmayabilir. Bu nedenleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Katkat, 2007: 152):

- Uygulanmakta olan muhasebe ilkeleri, hesap planı ve muhasebe yönetmeliği uygulayıcılar tarafından iyi kavranmamış olabilir.
- Malî tablolar, işletme yönetiminin isteklerine hizmet edecek şekilde kasıtlı olarak genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine aykırı bir şekilde düzenlenmiş olabilirler.

- Muhasebe verilerinin ve malî tabloların hazırlanmasında gerekli özen ve dikkat gösterilmemiş olabilir.
- Muhasebe verilerini ve malî tabloları düzenleyenler mesleki bilgi ve tecrübeden yoksun olabilirler.
- Bazı yolsuzlukları gizlemek amacı ile kasıtlı olarak malî tablolar gerçeğe aykırı olarak düzenlenmiş olabilir.
- Vergi kaçırmak amacı ile çeşitli işlemler yapılmış ve malî tablolar yanlış düzenlenmiş olabilir.

d. Diğer nedenler:

Kullanıcıların şirket yönetiminden sürekli veya sık sık bilgi almasında veya şirkette denetim çalışmasını kendilerinin yapmalarında yasal engeller olması, malî tablolardaki bilgilerin kullanıcıları ile malî tabloları düzenleyen şirketin farklı yerde olmaları, her bir kullanıcının denetim çalışmasını kendisinin yapmasının zaman ve malîyet yönünden rasyonel olmaması durumlarında kullanıcılar malî tabloların kalitesini kendileri değerleyemezler. Böyle durumlarda kullanıcılar bağımsız denetçinin malî tablolara ilişkin görüşüne güvenmek zorundadırlar. (Kepekçi, 2004: 11).

2.4.7. Bağımsız dış denetim kalitesi

Kalite; en genel anlamıyla müşteri ihtiyaçlarının karşılanması, beklentilere uygunluk, operasyon performansının iyileştirilmesi, malîyetlerin düşürülmesi ve standartların yükseltilmesinde kullanılan stratejik bir yönetim aracıdır (Kapıcıgil, 2007: 206). Denetim kalitesi de, denetçinin ve denetim firmasının kendi içindeki iç süreçlerinin belirli bir kalite düzeyinde, istenilen sonuçları sağlayacak ve bunu güvence altına alacak bir sisteme sahip olması anlamına gelmektedir (Ceylan, 2007: 220).

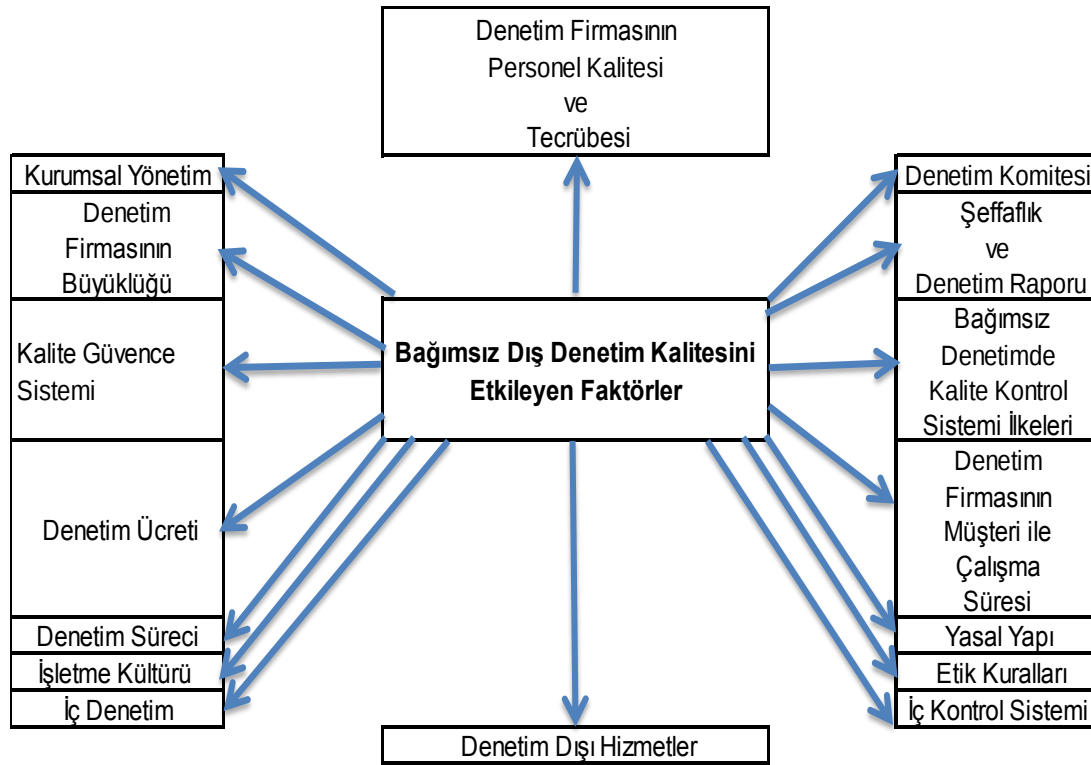
Denetimin kalitesi, denetçinin yönetim ve hissedarlar arasındaki bilgi uyumsuzluğunu ne kadar iyi azaltabildiği ile ölçülebilmektedir (Eilifsen ve Messier, 2004: 30). Denetim, yöneticiler ve hissedarlar arasındaki var olan asimetrik bilgiyi azaltır. Hatalı işlem bulunursa veya açıklanırsa firma değeri azalacak ve yönetim

zarar görecektir. Dolayısıyla yüksek kaliteli denetim için firmalar belirli bir malîyete katlanmakla birlikte aynı zamanda daha yüksek malîyetlerin ortaya çıkmasını da engellemektedir (Becker ve diğerleri, 1998: 12).

Literatürde denetimin kalitesini ölçmeye yönelik kesin bir ölçü olmamakla birlikte genellikle başvurulun ölçütler ikiye ayrılmaktadır. Bunlar denetim sürecinin kalitesine ilişkin ölçütler ve denetimin sonuçlarına ilişkin ölçütlerdir. Denetim sürecinin kalitesine ilişkin ölçütler; denetim sürecinde yapılan çalışmaların güvenilirliğini ve kalitesini sağlamak amacıyla gerek denetim firmaları gerekse denetçiler için düzenlenmiş olan meslek standartlarıdır. Denetim sonuçları ile ilgili ölçüt olarak ise malî tablo kullanıcılarının denetçi raporuna olan güven derecesi dikkate alınmaktadır (Kavut, 2001: 4). ABD'deki bazı çalışmalar denetçi ile müşteri ilişkileri uzunluğu arttıkça denetim kalitesinin azaldığını ortaya koymaktadır. Bu uzunluk iki firma arasında bir süre sonra çıkar ilişkili bir durumu ortaya çıkartabilmektedir. Bu yüzden denetim kalitesini artırmak isteyen firmalar, aynı denetim firmaları ile uzun süre çalışmaktan kaçınmalıdırlar (Piot ve Janin, 2005: 8).

İngiltere'nin Finansal Raporlama Konseyi (FRC), denetim kalitesi ile ilgili olarak denetçiler, hazırlayıcılar, denetim komiteleri, yatırımcılar ve diğer paydaşlar arasında etkili bir iletişimi sağlamak amacıyla hazırlanan 'Denetim Kalitesi Çeşvevesi'ni yayınlamıştır. Çerçve aşağıdaki beş kilit denetim kalitesi faktörünü ele almaktadır. Bunlar (Türkiye Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler ve Yeminli Malî Müşavirler Odaları Birliği, 2008: 8):

- Denetim firması içindeki gelenekler,
- Ortakların ve personelin becerileri ve kişisel özellikleri,
- Denetim sürecinin etkinliği,
- Denetim raporlarının güvenilirliği ve kullanılabilirliği,
- Kurumsal yönetime şirketin yaklaşımı gibi denetçinin kontrolü dışında faktörler.

Şekil 2.2. Bağımsız denetim kalitesini etkileyen faktörler

2.4.8. Bağımsız dış denetim mekanizması(Denetim komitesi)

Denetim komitesi:

Hissedarlar şirket yönetiminden şirketin finansal durumu ve içinde bulunduğu riskler konusunda yeterli ve doğru bilgiyi istemektedir. Bu istekleri karşılamak ve şirket faaliyetlerini daha iyi yerine getirmek amacıyla çeşitli komiteler oluşturulmuştur (Öztürk, 1999: 45). Bu noktada şirket faaliyetlerini hissedarlar adına denetleyen ve yönetim kuruluna yardımcı bir organ olarak denetim komitesi ortaya çıkmıştır. Birçok şirket özellikle denetçilerin şirket yönetiminden bağımsızlığını sağlamak amacıyla denetim komitesi oluşturmuştur (Güredin, 2010: 39). Denetim komitesi finansal tabloları hazırlaması ve risk yönetimi için kritik bilgiler sunması nedeniyle yönetim kurulu için hayati öneme sahiptir (Collier, 2009: 245). Eğer işletmeler yüksek kaliteli denetim istiyorlarsa denetim komitelerinin yapıları üzerine odaklanmaları gerekmektedir (Felo ve diğerleri, 2003: 2). Aynı zamanda denetim komitesi, işletmenin finansal kontrollerinin güçlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Denetim komitesi güçlü olan firmalar finansal tablolarını daha net ve akılcı bir şekilde denetlerken denetim

kalitesine katkıda bulunmaktadır (Adeyemi ve Fagbemi , 2010: 171). Ayrıca yüksek kaliteli denetim kalitesine sahip olan bu firmaların iç kontrol sürecini daha etkili kullandıkları görülmektedir (Zaman ve diğerleri, 2011: 166).

Sermaye Piyasası Kurumu (2005) denetim komitesini “denetimden sorumlu olan kurul şirketin muhasebe sistemi, malî bilgilerin kamuya duyurulması, bağımsız denetimi, ortaklığın iç kontrol sisteminin ilerleyişini ve faaliyetinin gözetmenliğini yapan, bağımsız denetim kuruluşunun yapmış olduğu seçim, bağımsız denetim sözleşmelerinin hazırlanarak bağımsız denetim aşamasının başlatılması ve bağımsız denetim kurum ve kuruluşlarının her sürecinde çalışmalarını korumaya yönelik çalışmalarda ve tavsiyelerde bulunan en az iki üyeden oluşan kurul” olarak tanımlamaktadır.

Denetim komitelerinin görevleri genel çerçevesiyle aşağıdaki gibi özetlenebilir (Ergin ve diğerleri, 2008: 83):

- Finansal ve operasyonel faaliyetlerin gözlem altında tutulmasını sağlar,
- Malî tabloların gerçeğe uygunluğu ile ilgili olarak yönetim kuruluna görüş bildirir,
- İç denetim ve bağımsız denetimin sağlıklı bir şekilde yapılmasını sağlar,
- Muhasebe sistemi, finansal bilgilerin kamuya açıklanması, bağımsız denetimi ve iç kontrol sisteminin işleyişinin ve etkinliğinin gözetimini yapar,
- Şikâyet ve bildirimleri inceler, sonuçlandırır ve önlem alır,
- Seçilen bağımsız denetçi veya bağımsız denetim şirketi ile birlikte denetim planını oluşturur,
- Bağımsız denetçilerle birlikte denetim raporlarını inceler,
- Bağımsız denetim sonuçlarını ve varsa görüş bölümündeki yorumları inceleyerek, bağımsız denetçinin yönetime yapmış olduğu tavsiyelerin yerine getirilip getirilmediğini gözden geçirir, iç denetimin sunmuş olduğu raporları ve yönetimin bu raporlara cevaplarını inceler,

- Şirketin yıllık malî tablolarını gözden geçirerek tamamlanmış olup olmadıklarını ve kendilerine iletilen bilgilere uygunluğunu belirler, malî tabloların hazırlanması sırasında ortaya çıkan önemli görüş ayrılıklarını, muhasebeye ve raporlamaya ilişkin düzenleme değişiklikleri de dâhil olmak üzere önemli hususları gözden geçirir,
- İç ya da bağımsız denetim aracılığıyla kurumsal yönetim politikalarının uygunluğunu gözden geçirir.
- İç kontrolü sağlar ve yönetim kurulu başkanına karşı birinci dereceden sorumludur (Collier, 2011: 26).

Denetim komitesi, malî raporların doğru bir şekilde raporlanmasını ve yönetimin başarısız olmasına engel olmayı amaçlar. Denetim komitesi dış denetçinin her türlü yardımından sorumludur. Denetim komitesinin bağımsız denetime ilişkin rol ve sorumlulukları şunlardır (Güredin, 2010: 12):

- Denetim komitesi, bağımsız denetçilerle birlikte denetim plan ve sonuçlarını, risk değerlendirmelerini gözden geçirip önemli risklerin değerlendirilmesi,
- Bağımsız denetçilerin neticeleri denetim komitesine bildirip çıkar çatışmasının kontrol altına alınması,
- Dış denetçilerin performansı, seçimi ve bağımsızlığının denetlenmesi,
- Dış denetçiler ile yönetim arasında oluşan anlaşmazlıkların çözülmesi,
- Dış denetçiler tarafından seçilen muhasebe uygulamalarının etkisinin dikkate alınması,
- Dış denetçilerden vergi konusuyla alakalı danışmalık hizmeti istenmemesi,
- Daha yoğun ve detaylı bir biçimde denetim gerekliliğine işaret edebilecek tehlikenin farkına varılması.

Türkiye’de SPK’nın Seri X, No. 22 Tebliğinde yer alan denetimden sorumlu olan komitelerin görev ve sorumlulukları tanımlanmıştır. Tebliğ’de denetim komitesinin, finansal bilgilerin kamuya açıklanması, bağımsız denetimi ve

ortaklığın iç kontrol sisteminin işleyişini ve etkinliğinin gözetimi, ortaklığın muhasebe sistemi, bağımsız denetim kuruluşlarının seçimi, bağımsız denetim sözleşmelerinin hazırlanması, bağımsız denetim sürecinin başlatılması denetimden sorumlu komite tarafından gerçekleştirilecektir (SPK, 2006: 66).

Bağımsız denetçinin seçimi, değiştirilmesi ve değerlendirilmesi:

Bağımsız denetimin her aşaması ve uygulanacak olan yöntem ve kıstaslar denetim komitesinin gözetiminde gerçekleşir. Bağımsız denetim kuruluşunun seçimi ve alınacak olan hizmetler denetim komitesi tarafından belirlenir. Denetim komitesi, bağımsız denetçinin ataması, bağımsız denetim planı gibi durumlarda söz sahibidir. Bağımsız denetçi atanırken komiteye tavsiyelerde bulunur. Bağımsız denetçi ile denetim komitesi arasında sürekli ve aktif bir iletişim olmalıdır. Belirli aralıklarla toplantılar yapmaları önemlidir. Uluslararası uygulamalarda bağımsız denetim kuruluşları denetim yılının başlangıcında bir araya gelip performans kıstaslarını belirler ve beklenenleri tespit eder. Bağımsız denetim faaliyetleri bittikten sonra, faaliyetlerle şirket yönetimi denetim komitesinin yapmış olduğu geri bildirimleri denetim kadrosunda yer almayan bağımsız denetim ortakları ve üst yönetimi tarafından toplanılıp değerlendirilmektedir. Bu açıdan denetim komitelerinin, bağımsız denetimden ne beklediğini tespit etmesi, paylaşması ve denetim sonunda geri bildirimde bulunması faydalı olacaktır (Güredin, 2010: 13).

Denetim komitesinin diğer bir sorumluluğu da dış denetçinin bağımsızlığının sağlanmasıdır. Dış denetçinin bağımsız olması işletmeye olan güveni arttıracaktır. Şirket yönetiminin bağımsız denetim süreçlerine karışmaması ve sağlanan bağımsızlık, denetçilerin işlerini daha güvenilir ve tarafsız yapmasını sağlayacaktır. Denetim komiteleri, bağımsız denetimin bağımsızlığından doğrudan sorumludur. Uluslararası uygulamalarda sermaye piyasası düzenleyicileri, bağımsız denetimin bağımsız bir şekilde değerlendirme yapıp dokümanlarını sunmalarını istemektedir (Yılancı, 2003: 53).

Bağımsız denetim ücretlerinin belirlenmesi:

Bağımsız denetim ücreti, müşteri işletmenin denetimi için gerekli olan süre ile denetim ekibinde yer alan denetçilerin her biri için belirlenmiş ücretle çarpılması sonucu bulunan tutardır (Yahyaoğlu, 1991: 67).

Denetçi firması ile anlaşma yapılırken denetimde yer alacak her bir denetçi için saat başı ücret ve ortalama planlanan çalışma saatleri belirlenmektedir. Bağımsız denetim ücreti, verilecek hizmete göre uygun ve tatmin edici bir düzeyde değil ise bu durumun denetim hizmetinin kalitesini düşüreceği açıktır. Denetim komiteleri denetimin kalitesi açısından bağımsız denetim firmalarının ücret bazlarını inceler bütçe saatlerinin denetim kapsamı için yeterli olup olmadığını değerlendirerek gerçekleştirilecek denetimin en etkili nasıl olabileceğine karar vermektedir (Ergen, 2003: 16).

2.5. Denetçi Seçim Şekilleri ve Süreci

Bağımsız denetçi seçiminde ilk olarak denetim firmasının yapısı ve çalışanları incelenmelidir. Bir kimsenin kendi mesleğinde beyan edilen değerlere ve inançlara duyduğu yüksek düzeyli sadakat, farklı derecelerde de olabilir, çalıştığı organizasyondaki değerler ve inançlarla çelişebilir veya karşı karşıya gelebilir. Katılımcılar meslekleriyle ilgili taşıdıkları etik ihtiyaçlar ile organizasyon tarafından yaratılan aidiyet duygusu arasında bir uzlaşmaya varmak zorunda kalabilirler. Bu özellikle de denetim açısından bir sorun taşımaktadır. Çünkü denetçiler etik ve moral kuruluşların iş dünyasına bağlanmasında tartışmasız önemli bir rol oynamaktadırlar. Denetçiler, bir yandan yönetim sürecini devam ettiren bir unsur olarak aynı zamanda etik değerlerin git gide büyüyen bir şekilde sosyal sorumluluğun bir parçası olmasına özen göstermektedirler. Denetçi firmalar, toplumun varılan sonuçlara değer verdiği ve insanların bu sonuçlara göre hareket ettiği birer yasal gözeticidirler. Ayrıca, insanların ya da firmaların kendilerini profesyonel olarak değerlendirmelerinde rol oynamakta ya da profesyonel olarak değerlendirmeleri için cesaretlendirme işlevleri de vardır. Muhasebe mesleği ile ilgili yazın genel olarak, meslekte yer alanların işleri ve çalıştıkları firmalarla ilgili ikili problemler, bu problemler arasındaki ilişkiler üzerine eğilmektedir. Sorensen'in, kurumsal ve mesleksel çatışmanın ikili bağlılığından

bahsetmektedir. Araştırmacıların özellikle sorguladıkları nokta kurumsal mecburiyetlerin denetçileri profesyonel olmayan davranışlara ittiğidir. Bu davranışlara örnek olarak, ücretler konusunda müşterilerin görüşlerine başvurarak bu görüşleri kamunun ihtiyaçlarına tercih etmek ya da firma kaynaklarını ve firmanın kârlılığını her şeyin önüne koymak verilebilir. Büyük denetim firmalarında çalışan denetçiler, firmalarla ilgili kaygılarını mesleki davranış kalıplarının önüne koymamaktadırlar ve aidiyet hissettikleri kurumsal kimliğin mesleki davranışlarının önüne geçmesine izin vermezler. Böylelikle büyük denetim firmaları denetim kalitesini kolay kolay bozmazlar ve kurumsal firmalar tarafından tercih edilirler (Falieres ve Herrbach, 2014: 3).

Bağımsız dış denetçi seçme sürecindeki diğer bir aşama ise, dış denetim faaliyetlerinin başarılı bir şekilde tamamlanmasını sağlamak amacıyla planlama ve hazırlık yapmak gerekir. Öncelikle denetim ihtiyacı belirlenir, denetim şartları değerlendirilir ve daha sonra genel kurul toplantısında görüşülerek denetçi seçimi yapılır (Gantz, 2014: 70).

Denetim faaliyeti herhangi bir işletmenin, denetim işi ile ilgili denetim kuruluşuna başvurmasıyla ve denetçinin bu isteği değerlendirerek, işi almaya karar vermesiyle başlar. Denetim kuruluşu işi kabul edip etmemekte serbesttir (Ataman ve diğerleri, 2001: 78).

İşletme istediği denetçiyi seçme hakkına sahiptir. Burada denetim kuruluşunun tanınmışlığı, yaptığı hizmetlerin kalitesi, geçmiş tecrübeleri ve işin malîyeti işletme tarafından ölçüt olabilir (Ataman ve diğerleri, 2001: 79).

De Fond (1992) yapmış olduğu çalışmada; bağımsız denetçi seçimi ve müşteri firmada ortaya çıkan temsil çatışmaları arasındaki ilişkiyi ölçmek için denetim firmasının büyüklüğü, sektörel uzmanlığı ve bağımsızlık gibi değişkenleri kullanmıştır. Çalışmada, işletme yöneticilerinin ortaklık yüzdesi ile ilgili bir beklentisi olması durumunda daha yüksek kalitede bir denetim talep ettikleri tespit edilmiştir.

Denetçiler TTK'nın 399. maddesi birinci fıkrasında seçimi, seçim zamanı ve tescil ve ilanı yer almaktadır. Buna göre,

- Denetçi, şirket genel kurulunca; topluluk denetçisi, ana şirketin genel kurulunca seçilir.
- Denetçinin, her faaliyet dönemi ve her halde görevini yerine getireceği faaliyet dönemi bitmeden seçilmesi şarttır.
- Seçimden sonra yönetim kurulu, gecikmeksizin denetleme görevini hangi denetçiye verdiğini ticaret siciline tescil ettirir ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile internet sitesinde ilan eder.

TTK madde 399'a göre, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi;

- Yönetim kurulunun,
- Sermayenin yüzde onunu, halka açık şirketlerde esas veya çıkarılmış sermayenin yüzde beşini oluşturan pay sahiplerinin istemi üzerine, ilgilileri ve seçilmiş denetçiye dinleyerek, seçilmiş denetçinin şahsına ilişkin haklı bir sebebin gerektirmesi, özellikle de onun taraflı davrandığı yönünde bir kuşkunun varlığı halinde, başka bir denetçi atayabilir. 399. maddeye göre başka bir denetçi ifadesi de, yukarıda denetçi olarak sayılanlardan biri olmalıdır. Denetçinin atanma tarihi için TTK geçici madde 6'da hüküm bulunmaktadır. 6102 sayılı kanunun 400. maddesinde öngörülen denetçi, anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin yetkili organı tarafından en geç 1/3/201x tarihine kadar seçilmelidir. Seçilen denetçi 1/1/201x tarihli açılış bilançosunu denetlemelidir (Yıldırım, 2011).

3. KURUMSAL YÖNETİM VE DENETÇİ SEÇİMİNDEKİ YERİ

3.1. Kurumsal Yönetim Kavramı

3.1.1. Kurumsal yönetimin tanımı

Globalleşen dünya piyasalarında meydana gelen değişikliklerin neticesinde ülkeler kendi sınırlarını korumuş olsalar da gelişen iletişim teknolojilerinin sebep olduğu küreselleşme sonucunda dünyanın küçük bir köy haline geldiği kabul görmektedir. Bunların piyasalara katkısı uluslararası fonların rahatça ülke sınırları dışına çıkması ile olmuştur. Bu imkânlar, aynı zamanda yatırımcıların iletişim ve yönetim ile ilgili oluşabilecek sorunlarının en aza indirilmesi amacıyla uluslararası uyumluluğa sahip bir sistem ihtiyacını doğurmuştur (Sermaye Piyasası Kurulu, 2005: 56). Ayrıca yönetim kurulu ve kurumsal yönetimin denetleme kurulu olmak üzere uluslararası iki modeli mevcuttur (Campbell ve Craig, 2009: 34).

Dünya üzerinde birçok farklı kurum ve konunun uzmanları söz konusu kavrama yönelik birçok tanımlamalar yapmıştır. Bu farklılıkların temel nedenini, kurumsal yönetim kavramının başta hissedarlar, yöneticiler, yönetim kurulu üyeleri ve çalışanlar olmak üzere potansiyel yatırımcılar ve derecelendirme kuruluşları gibi çok sayıda çıkar grubunu ilgilendirmesidir. (Öztürk ve Demirgüneş, 2005: 397). Bu uygulamalar ülkeden ülkeye içerik ve biçim açısından zenginlik göstermekle kalmayıp, zamanla değişim de gösterirler. Kurumsal yönetimin bütün ülkelerde ortak olan iki amacından bahsedilebilir. Bu amaçlardan birincisi, işletmelerin performansını arttırmak, ikincisi ise işletmeler ile yatırımcıların ve toplumun çıkar ve beklentileri arasında uyum oluşturmaktır. Kurumsal yönetimin, birinci hedefine ulaşması için işletmelerin faaliyet etkinliğini, yatırım kârlılığını ve uzun dönemli verimliliğini artırma konusunda yönetici ve girişimcileri özendiren bir iş ortamı sağlaması ve bu düzeni devam ettirmesi beklenmektedir. İkinci amaca ulaşmak için ise, Kurumsal yönetimin; yolsuzlukları, gücün kötüye kullanılmasını, işletme kontrolündeki kaynakların boşa harcanmasını ve işletme yöneticileri ile kontrolü elinde tutan işletme sahiplerinin kendi çıkarlarına hizmet eden karar ve davranışları, yatırımcılara ve halka zorla kabul ettirmelerini engellemesi beklenmektedir (Çıtak, 2006: 35).

Kurumsal yönetim, uygun şekilde uygulandığında, potansiyel yatırımcılara karşı sermayenin verimli bir şekilde kullanılacağına dair güvence verilmesini; ayrıca, şirketlerin müşterilerinin farklı isteklerini yerine getirmesini hem de içinde bulundukları toplumun çıkarlarını gözetmesini sağlar. Alınan kararlarda yönetim kurulunun sorumluluk almasını sağlamak amacıyla yönetim kurulu üyelerine, şirkete ve de hissedarlara karşı hesap verme zorunluluğu getirir. Bu sayede, şirketlerin faaliyetleri sırasında bütün paydaşlarının faydalarını gözetmeleri güvence altına alınmış olur. İyi yürütülen kurumsal yönetim yerli ve yabancı fon kaynaklarının güveninin kazanılmasında ve böylece uzun vadeli yatırım ve yatırımcıların bulunmasını kolaylaştırmaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde kurumsal yönetim kavramı genel anlamıyla yönetim kavramı ile karıştırılmamalıdır. Kurumsal yönetim ortakların taleplerini güvenceye almak, rekabet gücünü arttırmak ve küresel yatırımcıya ulaşmak için belirlenmiş kural, düzenleme ve uygulamalar ile ilgili bir terimdir. Genel anlamda yönetim ise kurumların günlük işlemlerini yürütüşü ile ilgilidir (Solomon, 2004: 3). Aynı zamanda kurumsal yönetim, şirkette bölünme ve güç kullanımını düzenleyen kurumsal bir çerçevedir. Dolayısıyla “güç” kurumsal yönetimin anahtar kavramıdır (Caprio, 2013: 56).

Kurumsal yönetimin ilk tanımlarından birisi Shleifer ve Vishny (1997)’e göre ise kurumsal yönetim, bir şirkete finans sağlayan yatırımcıların yatırımlardan bir kazanç sağlama konusunda kendilerini güvende hissetmelerini sağlayan yollarla ilgilidir. Aynı yılda Pauly ve Reich (1997)’in tanımına bakacak olursak, kurumsal yönetim firma sahipleri, yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri, kredi kuruluşları, tedarikçileri, çalışanları ve müşterileri içeren işletmenin çeşitli paydaşları arasındaki iç ilişkilerine yol gösteren geniş çaplı kurallar ve normlar bütünüdür.

Yine kurumsal yönetimin ilk tanımlarından birisi de Millstein ve Macavoy (1998) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada kurumsal yönetim, üst yöneticiler, yönetim kurulu ve pay sahipleri arasındaki ilişkiler olarak tanımlanmıştır. Geniş tanımıyla da kurumsal yönetimin kanunlar, düzenlemeler, borsaya kote olma kuralları ve özel sektörün belirlediği gönüllü kuralların bütünü olarak tanımlamıştır. Bu tanıma göre bu gereklilikler uygulandığı takdirde şirket sermaye çekebilecek, daha etkin performans sergileyebilecek, kâr yapabilecek ve yasal yükümlülüklerini yerine getirirken aynı zamanda da toplumun beklentilerini karşılayabilecektir.

Daha sonraki yıllarda Jesover ve Krikpatrick (2005) kurumsal yönetimi kavramını, şirket içindeki yönetici ve pay sahipleri ile şirketin çalışanları ve kredi kuruluşları arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallar ve uygulamaların tamamı olarak tanımlamaktadır.

Alacaklıoğlu'nun (2009) tanımına göre kurumsal yönetim, bir şirketin idare ve kontrol edilmesine etki eden süreçler, politikalar, kanunlar ve kurallar toplamıdır. Kurumsal yönetim aynı zamanda paydaşlar arasındaki ilişkileri ve yönetilen kurumun hedeflerini kapsamaktadır.

Schooner ve Taylor (2010)'da benzer bir tanımla kurumsal yönetimi, "yönetim kurulu, hissedarlar ve diğer paydaşlar arasındaki ilişkilerin bütünü" şeklinde tanımlamıştır.

Uçkun (2014) ise kurumsal yönetimi, "bir şirketin yönetim kurulu, ortakları ve diğer hak sahipleri arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallar bütünü" şeklinde tanımlamıştır.

Yukarıdaki tanımlamalardan görüldüğü gibi farklı kurumlar ve araştırmacılar tarafından kurumsal yönetime ilişkin olarak yapılan çok sayıda tanım birbiriyle örtüşmektedir. Buna rağmen kurumsal yönetimin tüm dünyada geçerli tek bir tanımı bulunmamaktadır. Ancak kurumsal yönetimin gelişimine en büyük katkıyı yapan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (2004) kurumsal yönetimi şu şekilde tanımlamaktadır: Kurumsal yönetim, bir şirketin yönetim kurulu, yönetimi, hissedarları ve diğer hak sahipleri arasındaki ilişkiler dizisini içermektedir. Kurumsal yönetim gruplar arasında sorumluluk ve hak dağıtımını belirlemekte ve şirketin hedefleri için karar alma mekanizmaları ile ilgili kurallar ve prosedürler belirlemektedir. Ayrıca kurumsal yönetim şirketin hedeflerinin nasıl belirleneceğini ve bu belirlenen hedeflere nasıl ulaşılacağını belirlemektedir.

3.1.2. Kurumsal yönetimin amaçları

Kurumsal yönetim, hem şirket yöneticileri, hem de paydaşları açısından fayda sağlamakla birlikte, kurumsal yönetim uygulamalarının birçok nedeni bulunmaktadır. Kurumsal yönetim uygulamalarının temel amacı, şirketin iç ve dış paydaşlarının; yani şirket ile dolaylı veya dolaysız ilişkide bulunan menfaat

sahiplerinin haklarının korunması yönünde bir sistemin geliştirilmesi ve uygulanması sürecidir. Kurumsal yönetimin amaçları şu şekilde sıralanmaktadır (Aktan, 2005: 16):

- Şirket üst yönetiminin sahip olduğu güç ve yetkilerin kendi lehlerine kullanılmasının önüne geçilmesi,
- Yatırımcıların çıkarlarının korunması,
- Şirket pay sahiplerine adil ve eşit muameleye edilmesinin sağlanması,
- Şirketlerle ilişki içinde bulunan hak sahiplerinin menfaatlerinin korunması ve güvence altına alınması,
- Şirket faaliyetleri ve finansal durumu ile ilgili olarak kamuoyuna açıklama yapılması aydınlatılması ve şeffaflığın sağlanması. Yönetim kurulunun sorumluluklarının açık olarak belirlenmesi,
- Şirket üst yönetiminin kararlarının sonucunda pay sahipleri ve diğer menfaat sahiplerine hesap verme yükümlülüğünün sağlanması,
- Şirket kârlarının pay sahiplerine adil şekilde dağıtılması ve daha genel olarak bu kârın sağlanmasında katkısı olanların, katkıları oranında beklentilerinin karşılanması,
- Büyük pay sahiplerinin azınlık paylarını elde etmelerinin önüne geçilmesi,
- Uzun vadeli yatırım yapan kurumsal yatırımcılar için güven sağlanması ve sermaye maliyetinin düşürülmesi,
- Şirketin pay senedi ihracı yoluyla finansman kaynaklarına kolay erişim olanaklarının artırılması,
- Pay sahipleri ile yöneticiler arasındaki çıkar çatışmalarının kurallara bağlanarak kontrol altına alınmaya çalışılmasıdır.

3.1.3. Kurumsal yönetimin önemi

Son yirmi yılda dünya çapında yapılan özelleştirmeler, emeklilik fonu reformları ve özel tasarrufların artması, 1980'lerdeki düşmanca şirket satın almalarının artması, 1998 yılında yaşanan Doğu Asya Krizi ve Amerika'da son zamanlarda meydana gelen kurumsal skandallar ve şirketlerin başarısızlıkları nedeniyle kurumsal yönetim dünya genelinde önemli bir konu haline gelmiştir (Kula, 2006: 31).

Globalleşen dünya genelinde yaşanan ekonomik krizlerin ardında yatan önemli nedenlerden birinin, ülkelerin ve şirketlerin kurumsal yönetim politikalarının yetersiz olduğu görüşü ortaya atılmış ve bu da kurumsal yönetim kavramının önemini arttırmıştır ve son yıllarda ülkelerin, piyasaların ve şirketlerin, rekabet gücünün artırılmasında, kurumsal yönetim kavramı giderek önem kazanmıştır. Sonunda yatırımcılarda, bir ülkeye veya şirkete yatırım yapmadan evvel, finansal performans kadar önemli buldukları kurumsal yönetim düzeyini sorgulamaya başlamışlardır. (Gülbüz ve Ergincan, 2004: 12).

Bu kavram şirket ve finansal piyasaların tekrar gelişiminde, yapılanmasında ve denetiminde üstlendiği rol kurumsal yönetim kavramına yönelik ilginin ana sebebidir. Başarılı bir kurumsal yönetim uygulaması şirketlerin sermaye malîyetinin azalmasını sağlarken aynı zamanda sermaye piyasalarından daha fazla fon elde etmelerini amaçlamaktadır (Öztürk ve Demirgüneş, 2008: 10).

İşletmelerin sermaye ihtiyaçlarını hisse satışı ile karşılaması, ekonomideki hissedar sayısını artırmaktadır. Yatırımcılar, tasarruflarını yönlendirecekleri şirketin malî raporlarını ve iyi yönetilip yönetilmediğini de göz önünde bulundururlar. Sermaye piyasası araçlarını kullanarak geniş bir yatırımcı potansiyelinden borçlanma olanağı tanıyan uluslararası sermaye akımlarından uzun vadeli kaynak sağlamak isteyen ülkeler için, kurumsal yönetim uygulamalarına işlerlik kazandırmak büyük önem taşımaktadır (Yenigün, 2008: 14).

Yatırım sahipleri, haklarının doğru şekilde savunulduklarına inanmaları halinde, işletmenin hisse senetlerine daha fazla para ödemeyi göze alabileceklerdir. Bu durum, işletmenin hisse senedi çıkarımını büyük hissedarlar için pozitif anlamda etkileyecektir. Bu şekilde hakları korunan yatırımcıların ve de borç verenlerin işletmelere sunduğu fon miktarı artabilecektir. Hissedar haklarının korunması hisse senedi piyasasının gelişmesini, borç verenlerin haklarının korunması ise borç piyasasının gelişmesini sağlayacaktır. Hissedar haklarının ve borç veren haklarının korunması, yasaların sadece yapılması ile değil, eş zamanlı olarak etkili bir biçimde uygulanmalarıyla sağlanabilir (Çıtak, 2006: 35).

Kurumsal yönetimin iyi şekilde uygulanması hem şirket hem de ülkeler açısından büyük avantajlar sağlamaktadır. Şirketler açısından bakıldığında,

yüksek kalitedeki kurumsal yönetim; finansal kapasite, düşük sermaye malîyeti ve likiditede artış, artan kredibilite ve krizlerin daha kolay üstesinden gelme anlamını taşımaktadır. Böyle bakıldığında kurumsal yönetim pay sahipliğinin ve oy haklarının güvencesini, şirket birleşmeleri ve kamunun tam olarak aydınlatılmasını, iştirak veya varlık satışı gibi önemli değişikliklere ilişkin kararlara tüm pay sahiplerinin katılımını ifade etmektedir. Ayrıca şirket çalışanları ve borç verenler gibi diğer menfaat sahipleri de iyi kurumsal yönetimden fayda sağlayacaklardır (Cansızlar, 2006: 42).

Claessens ve diğerleri (2003) iyi kurumsal yönetim uygulamalarının şirketlerin finansman kaynaklarına daha fazla ulaşmada, daha düşük malîyetli kaynak bulmada, daha iyi performans göstermede ve tüm paydaşlara çok daha iyi muamele gösterilmesinde büyük önem taşıdığını vurgulamışlardır. Firmaların kurulması ve faaliyet göstermesi aşamalarında oluşabilecek belirsizlikler en aza indirilip risk primi düşürülmekte ve bu sayede firmaların kaynak temin etmeleri kolaylaştırılmaktadır. Dünyadaki uygulamalara bakıldığında kurumsal yönetim ilkelerini uygulayan şirketlerin daha az sermaye ile performanslarını artırdıkları, kaynaklarını daha etkin kullandıkları, yabancı sermayeyi çekebildikleri, böylelikle de ekonomik büyümenin de hızlandığı gözlemlenmektedir (Cansızlar, 2006: 43).

3.1.4. Kurumsal yönetimin faydaları

Kurumsal yönetimi gerçek anlamda uygulayabilen işletmelerin en büyük kazancı, kaynakların daha verimli kullanılması ve malî kaynaklara daha ucuz, hızlı ve kolay ulaşılmasının sağlanması olarak nitelendirilmektedir. Kaynaklarının daha verimli kullanıldığı ve işletmelerin malî ihtiyaçlarını rahatlıkla karşılayabildiği bir ortam iktisadî büyümeyi de beraberinde getirmektedir. Bunun yanı sıra, kurumsal yatırımcılar ve dünya genelinde önemli miktardaki fonları (kaynakları) yöneten kuruluşlarda artık kurumsal yönetim uygulamalarını hayata geçiren ve ön planda tutan piyasalar ve işletmelere yatırım yapmayı tercih etmektedir. (Demirbaş ve Uyar, 2006: 35)

Şirketlere kurumsal yönetim anlayışının yerleşmesi ile çeşitli faydalar elde edilir. Bunlar aşağıdaki gibi belirtilebilir (Kesken ve Nazlı, 2011: 18).

- Şirketin finans piyasalarından daha kolay finansman teminine imkân sağlar.

- Kurumsal yönetim ilkelerinin güçlü olması sermaye piyasalarının gelişimine katkı yapmakta, küçük ve orta ölçekli şirketler başta olmak üzere şirketlerin kaynaklara erişimini kolaylaştırmakla beraber araştırma ve teknolojik yenilik faaliyetlerini arttırmakta, firmanın örgütlenme biçimini değiştirmek suretiyle firmaların verimliliklerini artırmaktadır.
- Likidite sıkıntısı içinde bulunan şirkete nakit para girişi sağlar.
- Şirket varlıklarının değeri yükselir. Bir şirket ne kadar iyi yönetilirse, şirket varlıklarının getirisi de o kadar yüksek olur.
- Yerli ve yabancı yatırımcı güveni sağlanır ve uzun vadede sermaye girişi hızlanır.
- Şirket yönetiminde şeffaflık ve hesap verme sorumluluğu getirir, dolayısıyla yolsuzluklar azalır.
- Yapılan ampirik çalışmalara bakıldığında, uluslararası yatırımcıların şirketlerdeki kurumsal yönetim uygulamalarını en az finansal performansları kadar önemli bulduklarını; yatırım kararlarının alınmasında, bu konunun reform ihtiyacı olan ülkeler için daha önemli olduğunu düşündüklerini ve iyi kurumsal yönetim uygulamalarına sahip şirketler için daha fazla fiyat ödemeye hazır olduklarını göstermektedir.
- Şirket itibarını güçlendirir ve şirketi müşteriler, tedarikçiler ve yatırımcılar açısından cazip hale getirir.
- Şirket faaliyetlerinde uzun dönemli istikrar sağlar.
- Finansal krizlerin daha kolay atlatılmasını sağlar.
- Şirket ile paydaşlar arasındaki ilişkilerin ve diyalogun artmasına katkı sağlar.
- Şirkette güç ve yetki istismarını engeller ve keyfi yönetimi ortadan kaldırır.
- Şirketin rekabet gücünü artırır ve şirket kârlılığında artış sağlar.
- Finansal derinliğin artmasına imkân sağlar. Şirket hissedarlarının hakları ne kadar iyi korunursa, finansal sistemin derinliği de o kadar fazla olur ve sermaye piyasaları da o kadar gelişmiş olur.
- Daha kolay finansman imkânlarına erişim kolaylıkları, şirketin sermaye malîyetini azaltarak toplam yatırımları artırır. Yeni iş fırsatları yaratır ve ekonomideki istihdam kapasitesi genişler.

Görüldüğü üzere kurumsal yönetim, makro ekonomik politikalardan, piyasalardaki rekabet düzeyine kadar firmaların faaliyetlerini biçimlendiren unsurlardan oluşan daha geniş bir ekonomik çerçevenin içinde yer almaktadır. Kurumsal yönetimin çerçevesi, aynı zamanda yasal, kurumsal ve düzenleyici ortam tarafından belirlenir. Ek olarak, iş ahlakı ve ait oldukları toplumun çevre ve toplumsal değerlerinin bilincinde olmak gibi etmenler, şirketin imajı ve uzun vadeli başarısı üzerinde etkide bulunabilir (OECD, 2004: 15).

3.1.5. Kurumsal yönetimin tarihsel gelişimi

Kurumsal yönetimin, düz ifadeyle, “finans, yönetim ve denetim” ilişkisi içerisinde gelişmiş bir olgu olduğu belirtilebilir. Bu açıdan kurumsal yönetimin ortaya çıkışı; aile işletmelerinin varlığı, zamanla bu işletmelerin büyümesi, büyümeye paralel yönetimde aksaklıkların meydana gelmesi ve bunun sonucunda profesyonel yöneticilikle sahiplik ve yönetimin birbirinden ayrılması; diğer yandan artan sermaye gereksinimi, yeni ortak bulma girişimi, sermaye piyasasına açılım ve bu süreçte çıkar gruplarında meydana gelen artış ve her bir çıkar grubunun menfaatinin korunmasına yönelik faaliyetler bütünü düzleminde gerçekleştiği belirtilmektedir (Daştan, 2010: 28).

Kurumsal yönetim özünde anonim ortaklıklar tarafından daha önemli bir kavramdır. İngiltere’de 1844 yılından itibaren kurulmaya başlanan anonim ortaklıklar hem ortakları açısından hem de çıkar çevreleri açısından bazı farklılıklar içermek durumundaydı. Bu yıllarda başlayan ve yeni örgüt yapılanmalarıyla devam eden süreçte kurumsal yönetim kavramı da yerini almaya başlamıştır. Her ne kadar kurumsal yönetim adı altında olmasa da bu kavrama yönelik uygulamalardan söz edebiliriz. 19. Yüzyılın sonlarına doğru anonim ortaklıklar ciddi ilerlemeler kaydetmiş ve sermaye çevrelerince benimsenen bir şirket yapısı olmaya başlamıştır. Avrupa ve Kuzey Amerika’nın sanayide ciddi adımlar kaydetmesiyle, ekonomi biliminde de farklı kavramlar ve gelişmeler ortaya çıkmıştır. 19. Yüzyıl sonlarında anonim ortaklık yapıları şekil şartları bakımından oldukça ilerleme kaydetmiş, bununla beraber kurumsal yönetime yönelik gelişmelerde kendiliğinden gelişmeye başlamıştır (Gürbüz ve Ergincan, 2004: 45).

Kurumsal yönetim, büyük sermayeli ve karmaşık yapıdaki şirketlerin çok fazla olduğu Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde varlığını iyice hissettirmeye başlamıştır. 1930'lu yıllarda yaşanan ekonomik buhran ve sonrasında şirket teorilerine ilişkin araştırmalar yapılmış ve terim olarak “kurumsal yönetim” kavramı kullanılmamış olsa da, kurumsal yönetimin yakından ilişkili olduğu temsil sorununa ilişkin çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. 1932'de Berle ve Means tarafından yazılan “The Modern Corporation and Private Property” adlı kitap, “kurumsal yönetim” kavramına değinen ilk eser olarak kabul edilmektedir (Doğan, 2007: 30)

1980'lerden itibaren devletin ekonomideki etkinliği geçmiş yıllara oranla azalmış ve gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ekonomilerde özelleştirme önemli konulardan biri olmuştur. İngiltere'de başlayan özelleştirme akımı, Latin Amerika, Batı Avrupa ve Doğu Bloğu ülkeleri üzerinde etkili olmuştur. Özelleştirmelerde genellikle halka arz yöntemi kullanıldığı için menkul kıymet borsaları ve küçük yatırımcıların haklarının korunması önemli hale gelmiştir (Menteş, 2009: 70).

1980'lerden sonra önemi artan bir başka konu ise kurumsal yatırımcıların finansal sisteme yaptıkları katkıdır. Emeklilik fonları, yatırım fonları, sigorta şirketleri, ve diğer özel finans şirketlerinden oluşan kurumsal yatırımcılar, müşterilerinin sermayelerine bağlı olan oy hakkını kullanma gücü nedeniyle, şirket yönetimlerini daha eleştirel bir gözle yakından izlemeye, gerek olduğunda şirket yönetimini doğrudan eleştirmeye ve şirket genel kurullarında şirket yönetiminin oluşması aşamalarında etkili olmaya başlamışlardır (Menteş, 2009: 16). Şirketlere öz kaynaklar ya da kredi olarak yapılan yatırımlarda kurumsal yatırımcıların söz payının artmasına bağlı olarak da kurumsal yönetime verilen önem artmıştır (Gürbüz ve Ergincan, 2004: 50).

1990'larda, kurumsal yönetim, finnsla ilgilenen herkesin gündeminin başına yerleşmiştir. Almanya'nın ve Japonya'nın ekonomileri 20'nci yüzyılın son çeyreğinde hızlı büyümeden duruşa geçince, ABD'nin ekonomik etkinliğinin fazla olması kurumsal yönetim düzeyinin yüksekliğine kanıt olarak gösterilmiştir. Gerçekten de 1990 yıllarında en güçlü ekonomi olarak ABD gösterilmekteydi. Bu yıllarda İngiltere'de de büyük şirket skandalları ve iflaslar, ABD'yi en güçlü ekonomi kılmaktaydı (Gürbüz ve Ergincan, 2004: 50).

İngiltere’de kurumsal yönetim alanındaki ilk kanun Haziran 1998’de İngiliz parlamentosu tarafından, Sir Adrian Cadbury’in öncülüğünde çıkartılmıştır. İleriki yıllarda bu kanun, diğer kanunlardaki ilgili kurallarla birleştirilerek genişletilmiş ve 1 Kasım 2003 tarihinden itibaren “Birleşik Kurumsal Yönetim Kanunu” olarak Londra Borsa’sında kayıtlı 350 şirket için uygulanması zorunlu bir kurallar topluluğu haline getirilmiştir (Yenigün, 2008: 52).

Cadbury Yasası, hissedarların oy kullanması ile birlikte, yönetim kurulu üyesi, yönetim kurulu üyesi olmayan yönetici, ödül komitesi, aday komitesi rollerini ayırması vb. yönetim kurulu çalışma biçimine yönelik birçok değişiklikler önermiş ve bunları şirketlerin uymaları gerekli standartlar olarak belirlemiştir. Bu yasa bugün standart bir uygulama haline gelmiş ve halka açık şirketlere ait hisse senedi ve diğer menkul kıymetlerin borsalarda işlem görebilmesi için şirketlerin kurumsal yönetimle ilgili politikalarını açıklama zorunluluğu getirilmiştir (Kahraman, 2008: 44).

Dünya’da kurumsal yönetim alanında yaşanan önemli bir gelişme’de; ABD’de 2000 yıllarda yaşanan şirket skandallarının ardından halkın güveninin tekrar kazanılması ve şirketlerin daha açık olması amacıyla 2002 yılında Amerika’da Sermaye Piyasası Kurumu (SPK)’nun dengi olan Securities and Exchange Commission (SEC) tarafından yürürlüğe konan Sarbanes Oxley Kanunu (SOX)’dur (Gökalp, 2005: 40).

Öncelikle şirketlerin hissedarları, yönetimleri ve çalışanları ile arasındaki ilişki ele alındığında, son yirmi yılda yaşanan şirket iflasları ve sonuçları yukarıda bahsi geçen ilişkinin gözlemlenebilmesi açısından yeterince kapsayıcı olacaktır. Bu iflaslara neden olan şirketler; dünya çapında ilk sıralarda yer alan ve sektör devi haline gelmiş olanları da kapsadığından etkileri de çok büyük olmuştur. İngiltere’de başlayan ve ABD’de devam eden bu süreçte, insanlar gelecek için biriktirdikleri birikimlerini, daha fazla gelir elde edeceklerini düşünerek bu şirketlere yatırmış ve sonuç iflas olunca da toplumda ciddi sorunlar baş göstermiştir. En yakın ve en çok etki yaratan örnek ise ABD’li Enron Enerji Şirketi’dir. Bu iflaslar sadece Şirket çıkar çevrelerini değil toplumu ve dolaylı olarak dünya ekonomisini etkileyecek boyutlara varmıştır. Bu iflasların yaşandığı ülkelerde devletin denetleyici otoritesine olan güven sarsılmış bunun etkisiyle de o ülke sermaye

piyasalarında olumsuz bir hava oluşmuştur. Bu olumsuz öngörülerde borsalarda eksi yönde kendini göstermiş ve genel ekonomiyi de etkilemiştir. Bu iflaslar dünya devi ekonomilerde olduğu içinde dünya genelinde olumsuz bir etki yaratmıştır. İşte kurumsal yönetim bu tür olayları en aza indirebilmek için uygulamaya konulmaya çalışılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Cefakar, 2010: 63).

20. Yüzyıl'da yaşanan bu büyük ekonomik gelişmeler sonucunda ana sermayedarlar ve işletme sahipleri dışındaki hisse senedi alanların haklarının korunması, sahiplik ile yönetim arasındaki ilişkinin sağlıklı işlemesi için bir takım kuralların varlığı gerekli hale gelmiştir. Kurumsal yönetime ilişkin ilk çalışmaların Amerika Birleşik Devletleri'nde başladığı bilinmektedir. Aynı zamanda İngiltere'de de bu konu üzerine büyük ilerlemeler gerçekleşmiştir. Kurumsal yönetimin geçmişi aslında devletlerin yönetiminde kullanılmak istenen ideal yapıları oluşturan sistemlere dayanmaktadır. Bu sistemlerden hareketle firmaların sorunlarını da çözmek için ekonomik birimler birtakım çalışmalar yapmışlardır. Bunlara baktığımızda OECD'nin 1990'larda yaptığı çalışmalar kurumsal yönetim kavramının doğuşunu sağlamıştır. Bu zaman zarfında OECD'nin 27-28 Nisan 1998'deki toplantısında ilgili diğer uluslararası kuruluşlar, hükümetler ve özel sektör temsilcileri ile birlikte, ilgili bir sürü yol gösterici ilke geliştirilmesi çağrısının yapılmasıyla kurumsal yönetim ekonomi çevrelerinde kendine yer bulmaya başlamıştır (OECD, 2004: 51).

Bütün bu yaşananların sonucunda da hükümetler kararlılıklarını ortaya koymuş ve ciddi düzenlemelere gitmişlerdir. Bu uygulamalar müteşebbis çevrelerden büyük tepkiler görmüş fakat uygulamaların arkasında durulmuştur. Zamanımıza gelindiğinde ise kurumsal yönetim adına zorlayıcı değil ama zorunluluk haline gelen bir takım uygulamalarla firma krizlerinin büyük çaplı yaşanmaması için hükümetlerin sıkı çalışmaları göze çarpmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan yaklaşık otuz ülke borsasında kurumsal yönetim adına her geçen gün, gereklilikler dâhilinde yenilikler yapılmaktadır. Bu uygulamaların temelinde firmaların denetiminin tabana yayılması hedeflenmektedir (Cefakar, 2010: 64).

Doğan (2007) kurumsal yönetimin tüm dünyada gelişmesini sağlayan faktörleri kısaca aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Büyük şirketlerde yaşanan skandalların, dikkatleri şirketlerin kontrolü üzerine çekmesi,
- Kurumsal yatırımcıların portföylerini çeşitlendirmek için kârlı denizaşırı yatırımlar yapmaya ve bu yatırımların korunabilmesi için kendilerini güvence altına almak istemeleri,
- Hissedarların niteliklerinin değişmesi, kurumsal yatırımcıların hisse senedi sahipleri içindeki payının artması, özellikle emeklilik fonlarının ve sigorta şirketlerinin yaptıkları yatırım miktarının büyümesi,
- Aile şirketleri ile kamu kuruluşlarının dışarıdan (öz kaynak dışında) finansal kaynak kullanma ihtiyacı duymaları ve fon arz edenlerin güvenliğini sağlayabilmek ve daha düşük malîyetle fon temin edebilmek için kurumsal yönetimin önemli olduğuna inanmaları,
- İletişim ve bilgisayar teknolojilerindeki hızlı gelişim sayesinde yeni fikirlerin hızla yayılması, kurumsal yatırımcılar birbirleri ile daha yoğun haberleşerek, kurumsal yönetim gibi yatırımları açısından önemli gördükleri konuları biçimlendirmeleri,
- Ülkelerde sermaye piyasalarını düzenleyen kurumların, kurumsal yönetim uygulamaları ile finansal piyasalarda ve tüm ekonomide güvenin artacağına ve piyasaların yatırım açısından daha çekici hale geleceğine olan inançlarıdır.

3.2. Kurumsal yönetimin ilkeleri

Şirketler içinde bulundukları toplumdaki yasal düzenlemeler, sermaye piyasalarının gelişmişlik düzeyi, kültür, rekabet düzenlemeleri gibi çeşitli etkenlerden etkilenirler. Dolayısı ile içinde bulundukları toplumun genel özelliklerini yansıtırlar. Bu durum farklı toplumlardaki şirketlerde farklı kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanmasına neden olmaktadır. Ancak özellikle yirminci yüzyılda sermaye piyasalarının küreselleşmesi, şirketlerin dış fon kaynaklarına olan ihtiyacının artması, uluslararası sermaye hareketleri bazı kurumsal yönetim ilkelerinin uluslararası kabulünü sağlamıştır. Aşağıda açıklanan kurumsal yönetimin temel ilkeleri her kurumsal yönetim uygulamasında bulunması gereken temel ilkeleridir (Kılıç, 2009: 11).

Kurumsal yönetim ilkeleri dört kavramı kapsayacak biçimde ele alınmıştır. Bunlar; şeffaflık, hesap verebilirlik, sorumluluk ve adilliktir. Bu kavramlar aşağıda açıklanmıştır.

Şekil 3.1. Kurumsal yönetim ilkeleri

3.2.1.Eşitlik (adil davranma) ilkesi

Eşitlik ilkesine göre şirket yöneticileri işlerini yaparken alınan kararlardan etkilenen herkese karşı eşit olmalıdır. Olması gereken adil ve eşit yönetim anlayışıdır. Eşitlik ilkesi, şirket yönetiminin tüm faaliyetlerinde, pay ve menfaat sahiplerine eşit davranmasını ve olası çıkar çatışmalarının en başta önüne geçilmesini ifade eder (Demirbaş ve Uyar, 2006: 11).

Eşitlik ilkesi; hak sahiplerinin payları ve hak sahiplerinin eşit işleme tabi olması konularını içermektedir. (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 16). Eşit işlem sadece pay sahiplerine değil, daha geniş bir çerçeveye; çalışanlara, müşterilere, alacaklılara yani işletme ile çıkar ilişkisi bulunanlara, hatta kamuoyuna yönelmiştir (Demirbaş ve Uyar, 2006: 42).Eşitlik ilkesi, pay sahiplerinin bilgi alma hakkına, genel kurula katılma ve oy kullanma hakkına, kâr payı alma hakkına ve azlık haklarına ayrıntılı olarak yer vermektedir (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 17).

Şirket için gereken sermayeyi sağlayan pay sahiplerinin yönetime eşit katılımı sağlanmalıdır. Pay sahiplerinin sahip olduğu paylarının miktarına bakılmaksızın tüm pay sahipleri eşit pay sahipliği haklarına sahip olmalıdır. Eşitlik ilkesi gereğince, şirket ile ilişkide bulunan diğer menfaat sahipleri arasında denge

korunmalıdır. Örneğin, çalışanların şirket başarısına katkısı oranında ücret almaları sağlanmalıdır. Eşitlik ilkesinin gerçekleştirilmesinde yönetime büyük sorumluluklar düşmektedir. Eşitlik ilkesinin gerçekleştirilmesinde sadece yazılı kurallarla yetinilmemeli, ahlaki değerlerin de bu ilkenin uygulamasında önemli rol oynadığı dikkate alınmalıdır (Kılıç, 2009: 12).

3.2.2.Şeffaflık ilkesi

Şeffaflık ilkesi; kurumun faaliyetleri, finansal koşulları, performansı, işletme riski, risk profili ve risk yönetimi hakkında ihtiyaç duyanların kullanabilecekleri, doğru değerlendirmeye yol açacak bilgilerin zamanında, güvenilir bir şekilde kamuya açıklanması ve açıklanan bilgilerin doğru, kaliteli, alınacak kararlarla ilişkili ve ölçülebilir nitelikteki bilgileri içermesi gerekir (BIS, 1998: 36).

“Şeffaflık ilkesi; ticarî sır niteliğindeki ve şimdilik halka açıklanmamış bilgiler hariç tutularak, şirket ile ilgili finansal ve finansal olmayan bilgilerin zamanında, doğru, anlaşılabilir, eksiksiz, yorumlanabilir, düşük malîyetle ve kolay erişilebilir bir şekilde kamuya duyurulmasıdır (SPK, 2005: 53).

Şeffaflık; kurumsal yönetimi, şirketin malî verimliliği ve hissedarlık yapısı hakkında yeterli, doğru ve kıyaslanabilir bilginin zamanlı bir şekilde açıklanmasını ifade etmektedir (Ege ve Yılmaz, 2005: 29). Şeffaflık ilkesi, katılımcıların piyasa beklentileri hakkında bilgilendirilmesi gerektiğine vurgu yaparak, belirsizlik zamanlarında piyasalarda istikrarın sağlanmasına yardımcı olmaktadır (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 34).

Tüm menfaat sahipleri; şirketin finansal durumu, örgüt yapısı, yöneticilerin ve yönetim kurulunun faaliyetleri, çalışanların, müşterilerin, kamunun ve pay sahiplerinin çıkarlarıyla ilgili gerçek bilgileri bilmek isterler. Bu ilke, şirketlerin muhasebe yöntemlerini, gelirlerini, içerden öğrenebilecek kişileri, menfaat sahiplerini, yönetim kadrosunu ve yönetim kurulunun bağımsızlığını açıkça ortaya koymayı hedeflemektedir (Oliver, 2004: 12).

Şeffaflığın faydalarını şu şekilde özetleyebiliriz:

- Şeffaflık şirketin piyasa etkinliğini artırır.
- Şeffaflık yatırımcı güvenini artırır.

- Şeffaflık bilgi asimetrisini azaltır.
- Şeffaflık piyasalarda şirkete ait pay senedinin fiyat oynaklığını azaltır.

Şeffaf yönetim, işletmeye sermaye çekmenin, daha da önemlisi yatırımcıların, kendilerini güvende hissetmelerinin olmazsa olmaz şartıdır. Son dönemde yaşanan malî bunalımlar, şeffaflık konusunun önemini açıkça ortaya koymuştur (Demirbaş ve Uyar, 2006: 43). Çünkü yatırımcılar, işletmeleri gerçek anlamda inceleyebilme, piyasadaki gerçek değerini anlayabilme, performanslarını karşılaştırabilme olanağını bu ilkenin hayata geçirilmesi ile bulabilmektedir (Paslı, 2004: 51). Bunun gerçekleşebilmesi için de kamuoyuna açıklanan malî raporların ve diğer tüm bilgilerin şirketin mevcut durumunu ve mevcut görünüşünü bir bütün olarak, kapsamlı ve anlaşılabilir biçimde en önemlisi de gerçeğe uygun bir şekilde yansıtması ve açıklanan bilgiye erişimin ilgililer açısından kolay olması gerekmektedir (Erdoğan, 2009: 48). Malî açıdan yeterince aydınlatılmayan bir toplumun tasarruflarının sermaye piyasası dışına yönelme riski vardır. Bu yüzden kamunun ve özellikle küçük yatırımcıların aydınlatılması daha da önem kazanmaktadır.

Şeffaflığın artırılması, kaynak dağılımına ve büyümeye olumlu etkilerinden dolayı benimsenmekle birlikte, piyasa katılımcıları bazı sebeplerden dolayı yeterli düzeyde bilgi sağlamakta isteksiz olabilmektedirler. Bu nedenlerden ilki bilginin toplanabilmesi ve yeterli bilginin doğru zamanda halka duyurulması gibi zaman ve malîyet isteyen çalışmalara katlanılmak istenilmemesidir. İkincisi, şeffaflığın işletmenin rekabetçi avantajını azaltacağı düşüncesidir. İşletmenin kendisi ile ilgili daha fazla bilgi açıklamanın rekabet gücüne zarar getireceği endişesi, işletmeleri bazı zamanlarda şeffaflıktan uzaklaştırabilmektedir (Alparslan, 2002: 22). Ayrıca işletmelerin kötü haberlere dair açıklamalarına hisse senedi fiyatlarının tepkisi, iyi haberlere göre daha güçlü ve sert olmaktadır. Bu durum işletmelerin yapacakları açıklamalarda, çıkarları doğrultusunda hareket etmelerine neden olabilmektedir (Arsoy, 2008: 52).

Bu ilkenin kurumsal yönetimin gerektirdiği şekilde hayata geçirilmesi oldukça zordur. Çünkü şirket yöneticileri, çoğunluğu elinde bulunduran pay sahipleri veya başka bir menfaat sahibi şirketin finansal durumu ve işleyişi ile ilgili birçok bilginin her zaman bütünüyle ve doğru bir şekilde kamuya açıklanmasını

istememeyebilirler. Şeffaflığın sağlanması bu kişi veya grupların çıkarları ile çelişebilir. Örneğin, aynı mevkide çalışan iki yöneticiden daha fazla ücret alanı, ücret farkının öğrenilmesini istemeyebilir ya da yöneticiler, şirketin karşılaştığı ödeme güçlüğüne kredi kuruluşlarınca veya pay sahiplerince öğrenilmesini istemeyebilirler. Bu nedenle şeffaflık ilkesinin yasal düzenlemeler, cezalar ve sıkı bir denetim sistemi ile güvence altına alınması gerekmektedir. Şeffaflık ilkesinin bir şirkette uygulanabilmesi için şirketin kontrolünü elinde bulunduran pay sahipleri ile yöneticilerin, şeffaflığın kurumsal yönetimde taşıdığı önemin farkında olmaları gerekmektedir. Pay sahipleri ve yöneticiler, mümkün olduğu kadar şeffaf ve tüm menfaat sahipleri ile iyi ilişki içinde olan şirketlerin bu uygulamalarının sağladığı güven ortamıyla cazibesinin artacağını, kısa dönemde olmasa da uzun dönemde şeffaflığın şirketin yararına olduğunu anlamalıdır (Paslı, 2004: 54).

Halka zamanında açıklanması, açıklanan bilgilerin tam ve güvenilir olması, anlaşılır ve yorumlanabilir olması, bilgilere kolay ulaşılması ve mümkün olan en düşük maliyetle erişimin sağlanması son derece önemlidir. Şeffaflık kapsamında kamuya açıklanacak bilgilerin özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Aktan, 2005: 54):

- Bilgi açık ve net olmalıdır.
- Açıklanan bilgi doğru olmalıdır.
- Bilginin tam bir tarafsızlık içerisinde sunulması ve bu bilgileri kullanacak olan kişi ve kurumları yanlış sevk etmemesi gerekir.
- Bilgi eksiksiz sunulmalıdır.
- Bilgi üzerinde kullanıcılar tarafından analizler yapılmasına imkan sağlamalıdır.
- Bilgi en düşük maliyetle sunulmalıdır.
- Bilgiye erişim kolay olmalıdır.
- Bilgiye zamanında erişim olanakları sağlanmalıdır.

Şeffaflığın istenmesindeki sebep, pay sahiplerinin ve diğer menfaat sahiplerinin işletmeleri, işletme yöneticileri ve yönetim kurullarını aldıkları kararlardan ve bu kararların sonuçlarından sorumlu tutabilmesidir. Dolayısı ile şeffaflığı “işletmelerin, değerlendirilmeleri için gereken bilgiyi sağlamaları” olarak tanımlamak doğru olur. Bu tanımdan ortaya çıkarılabilecek önemli nokta bilgi akışının yeterliliğidir. Şeffaflığın sağlanması için bilgi akışının sahip olması

gereken bazı özelliklerden bahsedilir. Bu özellikler bilgiye ulaşma, bilginin kapsamı, uygunluk ve kalite ile güvenilirlik olarak sıralanabilir (Baskıcı, 2012: 55).

Bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmeler küresel finansal sistemlerin gelişmesinde etkin rol oynamaktadır. Şirketlerin, ulusal ve uluslararası piyasaların rekabetçi ortamı içerisinde etkinliklerini sürdürebilmeleri ve gelişen finansal sistemlerin bir parçası olabilmeleri için yeni finansal kaynaklara gereksinimleri vardır. Yeni fonları çekebilmek için şeffaflık gün geçtikçe daha fazla önem arz etmektedir (Doğan, 2007: 58).

3.2.3.Hesap verilebilirlik ilkesi

Hesap verebilirlik ilkesi, yönetimin sorumluluklarını yerine getirip getiremediğini diğer bir deyişle menfaat sahiplerine, özellikle pay sahiplerine karşı olan sorumluluklarının yerine getirilmesi üzerine odaklanmaktadır. Bu ilke, yönetim kurulu üyelerinin esas itibarıyla anonim şirket tüzel kişiliğine ve dolayısıyla pay sahiplerine karşı olan hesap verme zorunluluğunu ifade etmektedir (SPK, 2005: 46).

Hesap verebilirlik; şirkette tüm kişilerin, verdikleri kararlar ve yaptıkları işlemlerden sorumlu olmaları ve hesap verme zorunluluğu ile ilgili ilkedir. Hesap verebilirlik ilkesi, hem şeffaflık hem de sorumluluk ilkeleri ile iç içedir. Bu ilke, pay sahipleri ve şirket faaliyetleri ile ilgili diğer tüm menfaat sahiplerinin şirket yönetimini aldığı kararlar ve yaptığı uygulamalardan dolayı sorgulamasına ve değerlendirmesine de olanak sağlamaktadır. Bu ilke, temelde alınan kararların doğruluğunu kanıtlama ve sorumluluğunu kabullenme gereğine işaret etmektedir (Öğreten, 2005: 65).

Hesap verebilirlik, yönetimle ilgili kural ve sorumlulukların açık bir şekilde tanımlanması, şirket yönetimi ve ortakların çıkarlarının eşit şekilde yönetim kurulu tarafından gözetilmesini ifade etmektedir (Ege ve Yılmaz, 2005: 34). Anonim ortaklık yönetiminde bulunan kişilerle ortaklığın ve pay sahiplerinin menfaatlerinin her zaman aynı doğrultuda olmaması, bu ilkenin belirlenmesi zorunluluğunu doğurmuştur (Paslı, 2004: 37).

Hesap vermenin zorunlu olduğu bir yönetim sistemi, yöneticilerin şirket hedeflerine ulaşabilmesi için gereken çabayı maksimum düzeyde disiplin ile göstermelerini sağlamaktadır. Etkin kurumsal yönetim uygulamalarının temeli hesap verebilirlik ilkesinin şirket yönetiminde uygulanabilmesinden geçmektedir. Aynı zamanda yöneticiler hesap verebilirlik ilkesinin koşulunu sağlayarak, pay sahiplerinden ve yönetim kurulundan almış oldukları yetki ile şirkette ne tür işlemleri gerçekleştirdiklerini açıklamakta ve yapmış oldukları her türlü işleminden ve aldıkları kararlardan dolayı aklanma fırsatını bulabilmektedirler (Paslı, 2004: 37).

Hesap verebilirlik faaliyette bulunan ve karar veren kişilerin, verdikleri kararlar ve yaptıkları faaliyetlerden sorumlu olmaları ve hesap verme zorunluluğu ilkesidir. Hesap verebilirlik ilkesi, sorumluluk ve şeffaflık ilkeleri ile iç içe olarak hak sahiplerinin ve işletme faaliyetleri ile ilgili tüm kesimlerin işletme yönetiminin aldığı kararları ve yapılan uygulamalarını sorgulamasına ve yargılamasına da izin vermektedir. Hesap verebilirlik aslında, alınan kararların doğruluğunu kanıtlama ve sorumluluğunu kabullenme gerekliliğine önem vermektedir (Demirbaş ve Uyar, 2006: 49). Hesap verebilirliğin artmasıyla birlikte şirket yöneticilerinin beklenmedik kararlar alma eğilimleri azalmış olacak ve bu sayede alınan kararlara taraf olanların güvenleri zedelenmeyecektir (Tuzcu, 2004: 41).

Kurumsal yönetimde hesap verebilirliğı sağlayan temel araçları, Acar (2008) şu şekilde sıralamıştır:

- Etkin iç kontrol sistemlerinin oluşturulması ve belli aralıklarla denetlenmesi, değişen koşullara göre yenilenmesi,
- İç denetim sayesinde düzenli şekilde izleme ve değerlendirme yapılması,
- Finansal tabloların şeffaf ve açık olarak hazırlanması, belirli aralıklarla gözden geçirilmesi,
- Denetimlerin bağımsız bir denetim komitesi tarafından yürütülmesi

şeklinde sıralanabilir.

3.2.4.Sorumluluk ilkesi

Bu ilke şirket adına yapılan faaliyetlerin mevzuata, ana sözleşmeye ve şirket iç düzenlemelerine uygunluğunu ve bunların denetlenmesi gerektiğini ifade etmektedir (Sönmez ve Andaç, 2011: 63).

Etkin kurumsal yönetimin gerçekleşebilmesi için şirketlerde sorumluluk ilkesine uyulması gerekmektedir. SPK (2005) sorumluluk ilkesini “şirket yönetiminin anonim şirket adına yaptığı tüm faaliyetlerinin mevzuata, esas sözleşmeye ve şirket içi düzenlemelere uygunluğu ve bunun denetlenmesi süreci” şeklinde tanımlamaktadır.

Sorumluluk, doğruları teşvik eden ve yanlışları cezalandıran bir kontrol şeklidir. Yönetimin birinci sorumluluğu, kuruma doğru ve net hedefler koymak ve bunlara ulaşmaya çalışmaktır. Şirketle ilgili alınan kararlar ve gerçekleştirilen uygulamalar hakkında şeffaf olunması, bu düzenlemelere ilişkin uygulamalar hakkında kamunun aydınlatılması kadar, yapılanların sorumluluğunun da üstlenilmesi gerekmektedir (Tuzcu, 2004: 50).

Pay sahipleri adına şirketi yönetme görevi yönetim kuruluna verilmiştir. Yönetim kurulu şirketin her türlü faaliyetinden doğrudan sorumludur. Üst yönetim, şirketin geleceğe yönelik hedeflerini belirlemek, bu hedeflere ulaştıracak yol ve yöntemleri tespit etmek ve uygulamak, oluşabilecek çıkar çatışmalarını engelleyerek ya da dengeleyerek menfaat sahipleri için yeterli kazancı elde etmekle yükümlüdür. Yöneticiler bu sorumlulukları yerine getirirken mevcut iş kanunu, çevre mevzuatı, vergi kanunları gibi yasalara uymaları gerekmektedir (Kılıç, 2009: 58).

Sorumluluk ilkesi, yöneticilerin sadece pay sahiplerine karşı değil tüm menfaat sahiplerine karşı sorumlu olduğunu vurgular. Şirket yönetiminin sorumlulukları pay sahipleri ile sınırlandırılmaz; ayrıca çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler gibi diğer menfaat sahiplerinin hak ve çıkarlarını dengeleme sorumlulukları da vardır. Çünkü şirket sadece pay sahiplerinin veya bir grubun değildir; şirketin yarattığı değere katkı sağlayanların katkıları oranında pay almaya da hakları vardır ve yönetim tüm menfaat sahiplerinin katkıları oranında pay almalarını sağlamakla sorumludur (Kılıç, 2009: 58).

Bu ilke, şirket yönetiminin karar alma sürecinde şirket faaliyetlerinden etkilenen tüm kesimlerin menfaatlerini göz önünde bulundurmalarının gerekliliğini vurgulamaktadır. Burada amaç, halkın içindeki sosyal değerleri yansıtan kanun ile diğer tüm düzenlemelere uyumlu bir şekilde şirket faaliyetlerinin yerine getirilmesini ve ilgili kesimlerle olan ilişkilerde yasal mevzuatla sınırlı kalmaksızın şirketin ekonomik, sosyal ve politik tüm fonksiyonlarını göz önüne alan bir yönetim anlayışını sağlamaktır (Paslı, 2004: 38).

Birbirinin tamamlayıcısı iki ayrı kavram olan; hesap verebilirlik ve sorumluluk, aynı konuya farklı taraflardan bakan ilkelerdir. Hesap verebilirlik ilkesi yetki kullananlara yaptığı eylemleri ve gerekçelerini açıklama fırsatı verirken, sorumluluk ilkesi, görev verenlerin bakış açısıyla verilen görevlerin olması gerektiği gibi yerine getirilip getirilmediğinin, sorumlulukların uygun biçimde kullanılıp kullanılmadığının sorgulanmasına düzenek hazırlamaktadır (Doğan, 2007: 61).

Bu ilkenin şirketin yönetim anlayışına yerleştirilmesi ve uygulanması şirketin toplum nezdinde itibar kazanmasını sağlayacaktır. Şirketler, içinde faaliyet gösterdikleri toplumdan destek sağlayamadıklarında faaliyetleri aksayabilmekte ve performansları olumsuz etkilenebilmektedir. Bu ilke, şirketin sadece doğrudan ilişkili olduğu menfaat sahiplerine değil; aynı zamanda topluma karşı da sorumluluklarının olduğunu vurgulamaktadır (Kılıç, 2009: 39).

Kurumsal yönetim; ahlak kurallarına ve yasalara uyma, doğal çevrenin korunması gibi bir dizi alanla örtüşen toplumda kabul görmüş bir yaklaşımdır. Bir şirketin en yüksek performansa ulaşarak başarılı olmasını hedef alan kurumsal yönetim ilkeleri, bu anlamda yukarıda bahsi geçen yaklaşımların birleştirici çatısıdır. Bu çatı olmadan, ne iyi ahlaklı yaklaşım ne de çevreye duyarlılık sadece bir şirketi başarılı kılabilir. Kurumsal yönetim ilkeleri sayesinde başarıyla gelen sorumluluk, bir işletmenin gelecek nesillere de aynı değerlerle katkıda bulunmasını ve tüm hak sahiplerini ve çıkar sahiplerini tatmin etmesini sağlayacaktır (TÜSİAD, 2002: 34).

3.3. Kurumsal Yönetim Mekanizmaları

Kurumsal yönetim sistemi, bir ülke içinde o ülkedeki firmaların sevinde ve kontrolünde kullanılan gücün ve yetkilerin dağılımını belirleyen kurumların

tamamından oluşur. Diğer bir söyleyişle, kurumsal yönetim başlığı altında şirketlerin mülkiyet yapılarını, kaynakların kullanımı ile ilgili karar alma ve denetleme mekanizmalarını, şirketlerle ilgili bilgilerin denetimi ve paylaşımını, kârın ve şirketin sağlayabileceği diğer faydaların şirket paydaşları arasındaki dağılımını belirleyen kurumların oluşturduğu çerçeve incelenmektedir (Ararat ve Yurtoğlu, 2006: 52).

Günümüzde, dünyada değişik kurumsal yönetim sistemleri mevcut olmakla beraber, bu sistemlerle değişik ekonomik sonuçlara ulaşıldığı da tespit edilmiştir. Gelişmiş piyasa ekonomilerinde Anglosakson kurumsal yönetim sistemleri hakim olsa da, son çeyrek yüzyılda Almanya ve Japonya kurumsal yönetim uygulamaları da farklılık göstererek başarılı bir sonuç teşkil etmektedir. Literatürde de, daha çok bu ülkelerin kurumsal yönetim sistem uygulamalarından yola çıkarak kurumsal yönetim uygulamalarında çıkabilecek sorunlar çözülmeye çalışılmaktadır. Kurumsal yönetim probleminin çözümüne yönelik çalışmalar kurumsal yönetim mekanizmaları olarak adlandırılmaktadır (Ülgen ve Mirze, 2004: 38).

3.3.1. Yönetim kurulu yapısı ve sorumlulukları

İşletmelerde pay sahibi sayısının artması sonucu, her pay sahibi yönetimde yer alamayacağından, pay sahipleri, vekâlet ilişkisi ile yönetim kurulunu işletmeyi kendi adlarına yönetmekle görevlendirir. Yönetim kurulu, şirketlerde sermayedarları, yani pay sahiplerini temsil eden ve şirketlerin yönetimi ile ilgili bütün yetkilere sahip organdır. Yönetim kurulunun görevi, şirketin amaç ve hedeflerinin belirlenmesi ve bunlara ulaşılmasının sağlanmasıdır. Yönetim kurulları aynı zamanda, hisse senedi değerini artırmaya yönelik, öncelikli olarak, yöneticileri işe almak, işten çıkarmak, gözlemlemek ve ödeme yapmak için vardır (Kıyılar ve Belen, 2006: 45). Hissedarların çıkarlarını korumak için yönetim kurulunu seçmeleriyle birlikte bir vekâlet ilişkisi ortaya çıkar. Yönetim kurullarından bir vekil olarak beklenen, hissedarlara karşı sorumlu bir şekilde işletmeyi yönetmeleridir. Genel olarak yönetim kurullarının hissedarlara karşı olan görevlerini tam olarak yaptıkları varsayılmaktadır. Yönetim kurullarının en önemli görevi işletme faaliyetlerinin izlenmesidir. Yönetim kurulunun izleme rolü kurumsal yönetim uygulamalarının önemli bir parçasıdır. Çünkü hissedarların her birinin işletme faaliyetlerini izlemesi mümkün olmadığından, yönetim kurullarına güvenmeleri

gerekmektedir. Hissedarların önemli bir kısmı bir araya gelse de yönetim kurulu kadar etkin şekilde işletme faaliyetlerini izleyemeyeceklerdir. Bunun sonucu olarak, yönetim kurulunun izleme görevinin önemi ortaya çıkmaktadır (John ve Senbet, 1998: 76).

Yönetim kurulu bir şirketin en üst seviyede stratejik karar alma, organıdır. Yönetim kurulu, şirketin misyon ve vizyonunu belirleyip kamuya açıklar, yöneticiler tarafından oluşturulan stratejik hedefleri onaylar. Yönetim kurulu, sürekli ve etkin bir şekilde, şirketin hedeflerine ulaşma derecesini, faaliyetlerini ve geçmiş performansını gözden geçirir. Bunu yaparken her zaman uluslararası standartlara uygun olmaya çalışır. Gerekli zamanlarda gecikmeden ve sorun ortaya çıkmadan önce önlem alır. Yönetim kurulu, şirket faaliyetlerinin mevzuata, esas sözleşmeye, iç düzenlemelere ve oluşturulan politikalara uygun olup olmadığını takip eder. Yönetim kurulu şirket ile çıkar sahipleri arasında yaşanabilecek anlaşmazlıkların giderilmesinde ve çözüme ulaştırılmasında önemli rol oynar (SPK, 2005: 56).

Yönetim kurulu esas itibari ile işletmenin kârlılığını sağlayacak faaliyetlerin devamlılığı ve performansın denetlenmesinden sorumludur. Ayrıca şirketin içinde bulunduğu yasal, çevresel ve rekabet ortamına uyumunu sağlayacak düzenlemelerin uygulanmasından da sorumludur. Bunun etkili bir şekilde yerine getirilmesi amacıyla yönetim kademesinden belirli ölçülerde bağımsız olması gerekli görülmektedir (OECD, 2000: 62).

Yönetim kurulları, her zaman kurumsal yönetim çalışmalarının merkezinde yer alan önemli bir ilgi odağı olmuştur. Çeşitli kurumsal yönetim sistemlerinde farklı anlamlar yüklenmiş olsa da, yönetim kurulu, temelde hissedar çıkarlarını kollamak amacıyla profesyonel yöneticilerin izlenmesi işlevini yerine getiren bir oluşumdur. Bu açıdan yönetim kurulları, vekalet sorunundan doğan çıkar çatışmasının olumsuz sonuçlarını önlemeye, en azından minimize etmeye çalışmaktadır (İzciler, 2014: 57).

Yönetim kurulu çalışmalarını daha sağlıklı yürütülmesi için komiteler oluşturmalıdır. Bu komitelerin oluşumu, yapısı ve çalışma ilkeleri, yönetim kurulunun profesyonel bir yaklaşımla ve sağlıklı bir şekilde çalışmasını ve böylelikle şirketin kurumsal yönetim ilkelerine göre işlemesinin temelini oluşturur.

Komite başkanları bağımsız yönetim kurulu üyelerinden seçilmelidir. Oluşturulacak komiteler ve komite başkanlarının bağımsız üyelerden oluşması gerektiği kurumsal yönetim ilkelerinin uyulması zorunlu olan ilkelerindendir (Uçkun, 2014: 55).

Yönetim kurulu aşağıdaki hususları kapsayan bazı temel işlevleri yerine getirmelidir (OECD, 2004: 64):

- Şirket stratejisini, başlıca eylem planlarını, risk politikalarını, yıllık bütçeleri ve iş planlarını yönlendirmek ve gözden geçirmek; performans hedeflerini saptamak; uygulamaları ve şirket performansını denetlemek ve büyük sermaye harcamalarını, devralmaları ve mal varlığı satışlarını yönetmek.
- Şirket kurumsal yönetim uygulamalarının etkinliğini kontrol etmek ve gerektiğinde değişiklikler yapmak.
- Kilit yöneticileri seçmek, ödüllendirmek, denetlemek, gerektiğinde değiştirmek ve yönetimin sorunsuz şekilde el değiştirmesini sağlamak.
- Tepe yönetim ve yönetim kurulu üyelerinin ödüllendirilmesini, şirketin ve hissedarların uzun vadeli çıkarına göre belirlemek.
- Formel ve şeffaf bir atama süreci oluşturmak.
- Şirket varlıklarının yanlış kullanılması ve ilgili tarafların işlemlerinde kötüye kullanma dâhil olmak üzere, tepe yönetim, yönetim kurulu üyeleri ve hissedarların olası çıkar çatışmalarını kontrol ve idare etmek
- Bağımsız denetim dâhil olmak üzere şirketin muhasebe ve malî raporlama sistemlerinin güvenilirliğini sağlamak ve özellikle risk yönetimi sistemleri, malî ve faaliyete ilişkin kontrol sistemleri ve yasa ve ilgili standartlara uygunluğu denetleyen sistemler gibi denetim sistemlerinin işlerliğini sağlamak.
- Kamuya açıklama yapmak ve iletişim süreçlerine nezaret etmek.

Yönetim kurulu, şirket işlerinde tarafsız bağımsız muhakeme yürütebilme yeteneğine sahip olmalıdır. Sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için, yönetim kurulu üyeleri gerçeğe yakın, konuyla ilgili ve doğru bilgiye ulaşabilme olanağına sahip olmalıdır (TKYD, 2005: 88).

a. Bağımsız üyeler:

Başlangıçta yönetim kurullarının %25'i bağımsız olması bu oranın zamanla %50'sinin üzerine çıkarılması doğru olmalıdır. Holding ve borsaya kayıtlı şirketlerin yönetim kurulu üyelerinin en az %51'i bağımsız üyelerden oluşmalıdır. Bu oran sağlanmadığı takdirde, yönetim kurulu ilk yıl alacağı ve resmi tutanağa geçirilecek bir kararla, bu orana ulaşmak için gereken süreyi kendini bağlayıcı bir şekilde belirlemelidir. (Karayel, 2011: 53).

Atama sırasında bağımsız üyelerin her biri, yönetim kuruluna vereceği yazılı bir metinle, atanması anında şirkette veya herhangi bir yatırımında hiçbir hisse ve çıkar ilişkisi olmadığını ve "bağımsızlığın" tüm şartlarını yerine getirdiğini beyan etmesi gerekmektedir (Karayel, 2011: 54).

b. Yönetim kurulu başkanı ve icra kurulu başkanı görevleri:

Yönetim kurulu, bir şirkette icranın araştırıldığı ve eleştirildiği en önemli organdır. İcra kurulu başkanı (CEO), şirketin ana sözleşmesinde yazılan, uygulamanın en üst noktasında olan sorumlu kişidir. Bu kişi uluslararası yönetim sistemlerinde CEO (Chief Executive Officer) olarak adlandırılır. Şirkette icra başkanı yoksa onun görevini genel müdür yürütür. İcra başkanı, yönetim kuruluna bağlıdır ve şirketin faaliyetlerine ilişkin olarak yönetim kuruluna hesap vermesi gerekir. Şirketin ve bireylerin performanslarının objektif olarak değerlendirilmesi için yönetim kurulu başkanı ve icra kurulu başkanı mutlaka olmalıdırlar. Ancak böylelikle muhtemel çıkar çatışmaları önlenebilir ve şirketin ihtiyacı olan bağımsız görüş getirilebilir (Karayel, 2011: 54).

3.3.2. Ortaklık yapısı

Kurumsal yönetim mekanizmalarından bir diğeri, şirketlerin ortaklık yapısıdır. Şirketlerin ortaklık yapısı, işletmenin sermayesini sağlayanların kim olduğunun ve sermaye paylarının büyüklüğünün belirlenmesini ifade etmektedir. İşletmenin yönetimine, sermayenin önemli miktarına sahip olanlar yön vermektedirler. İşletmelerin ortaklık yapıları, halka açık veya kapalı, kamu veya özel, yerli veya yabancı ve nihayet yönetsel veya kurumsal olarak sınıflandırılabilir.

Ortaklık yapısı kurumsal yönetim için önemli unsurlar içermektedir (Gönenç, 2004: 88).

Finans literatüründe şirketlerin mülkiyet yapıları ve bunun şirket performansına etkileri tartışmaları 1900'lü yılların başlarına kadar dayanmaktadır (Bayraktaroğlu, 2010: 66). 1932 yılında yapılan bir çalışmada, şirketlerin ortaklık yapıları ile şirket değerleri ilişkisi ele alınmıştır ve bu konuda finans literatüründe bir ivme yaratılmıştır (Berle ve Means, 1932: 102). Bu çalışmaya göre, ortaklık yapısında bir grubun çoğunluk hisseyi elinde bulundurmasının yani mülkiyet yapısının yoğunlaşmasının şirket değerine negatif etki yaratabileceği görüşünü ileri sürerek dağılmış mülkiyet yapısının, yani küçük paylara sahip çok sayıda hissedarın bulunmasının daha gerekli olduğunu vurgulamışlardır. Bazı yazarlar ise yoğunlaşmış mülkiyet yapısının firma değerini olumlu etkileyebileceğini öne sürmüştür (Demsetz ve Lehn, 1985: 43).

3.3.3. Yöneticiler ücret ve teşvik sistemleri

Etkili bir kurumsal yönetim sistemi kurmada ve bunun başarılı bir şekilde uygulanmasında yöneticilerin ücret ve teşvik sistemleri çok önemli bir yer tutmaktadır. Pay sahipleri, işletme yöneticilerinden şirket değerinin artırmalarını ve kendilerine tatmin edici bir gelir sağlamalarını istemektedirler. Yöneticiler ise, bu yaptıkları hizmet karşılığında kendilerine tatminkâr ücret ve teşvik sistemi sağlanmasından yanadırlar. Böylece hem pay sahiplerini hem de yöneticileri tatmin etmek için taraflar arasında güçlü bir ücret ve teşvik sistemi oluşturulması gereklidir (İzciler, 2014: 80).

Eğer yöneticilerin ücret ve teşvik sistemleri pay sahiplerinin çıkarına ve amaçlarına uygun olan stratejik faaliyetlerine bağlantılı olabilirse, o zaman üst yönetim kendi çıkarlarını da gerçekleştirmeye neden olabilecek bu kararları kolaylıkla verebilecek ve böylece hak sahibi paydaşların çıkarlarına uygun yönetim yapılabilecektir. Üstte belirtilen teşviklerin veriliş tipine göre yönetimin kararları etkilenebilmektedir. Örneğin; yılsonu faaliyet sonuçlarına göre hesaplanacak teşvik sistemleri, verilecek yıllık ücret ve ikramiyeler, yöneticilerin kısa dönemli amaç ve faaliyetlere adaptasyonlarına neden olacaktır. Bunun yanında yöneticilere hisse senetleri bugünkü fiyatlarla, gelecekte satın alabilme hakkı verilen hisse senedi

satın alma planları, yöneticilerin daha uzun dönemli amaç ve faaliyetleri düşünerek yönetim yapmasını sağlayacaktır (Ülgen ve Mirze, 2004: 96).

Bununla birlikte, yönetici maaşlarının ayarlanması yöneticiler ve pay sahipleri arasındaki tartışmalı konulardan birisidir. Çünkü pay sahipleri yöneticilerin maaşlarını direkt olarak şirketteki performanslarına bağlamak isterlerken genelde yöneticiler bunun aldıkları yatırım kararlarından bağımsız olmasını istemektedirler. Bunun yanında bazı yöneticiler ise performans göstergeleri üzerinde manipülasyon fırsatları var ise bunu değerlendirerek performans bazlı ödemelere yönelebilmektedirler (Chavelas, 2011: 87).

Başarılı bir ücret ve teşvik sistemi, pay sahipleri ile yöneticiler arasındaki çıkar çatışmalarının yok olmasına veya en azından minimuma inmesine yardımcı olacaktır. Yönetim ve kontrolü elinde bulunduran vekil veya yöneticilerin ücret ve teşvik sistemleri, performansa göre değişken bir hale getirilerek etkin bir kurumsal yönetim mekanizması olarak kullanılabilir görüşü mevcuttur (Weston, Mitchel, ve Mulherin, 2004: 76).

3.3.4. Yönetici piyasası

Tüm mal ve hizmetlerde olduğu gibi, çalışanların hizmetlerini arz ettikleri ve işletmelerin de iş gücü talebinde bulundukları bir pazar vardır. Üst düzey yöneticilerde bu pazarda belirli bir ölçü içinde bulunmaktadır. Bu pazarda başarılı yöneticiler her zaman daha kolay iş bulmakta ve kendilerine olan talep fazla olmaktadır. İşlerinde başarısız olan yöneticilere ise çok talep olmamakta hatta iş bulmakta zorluk çekmektedirler. Bu nedenle, işsizlik riskini azaltabilmek için üst düzey yöneticiler kendi pazarlarında oluşacak talepleri her zaman canlı tutmak istemektedirler. Talebin en belirleyici faktörü ise yöneticilerin geçmişteki iş deneyim ve performanslarıdır. Bu nedenle her yönetici başarılı olmak ve kendisi için oluşabilecek talebi artırmak ister. Yönetici emek pazarı, üst yönetimi faaliyet sonuçları açısından kontrol edebilen ve pay sahipleri ve diğer pay sahibi gruplarının çıkarları ile uyumlu olan etkin bir kurumsal yönetim mekanizmasıdır (Ülgen ve Mirze, 2004: 99).

Bu mekanizma emekliliğine az zaman kalan ve refah düzeyi yüksek olan yöneticileri etkilememektedir. Bununla birlikte, bir yöneticinin performansının doğru

ölçülememesi ve CEO'ların kendilerini de gözlemleyecek yönetim kurulu üyelerinin seçiminde etkili olması bu mekanizmanın doğru çalışmasının engelleyebilmektedir (Kula, 2006: 77).

3.3.5. Kurumsal yönetim endeksi

BİST Kurumsal Yönetim Endeksi, Türkiye'de 2007 yılında uygulanmaya başlamıştır. 2007 yılında kurumsal yönetim endeksinde açılış itibarıyla 5 firma bulunmaktaydı. Günümüzde ise bu firma sayısı 48'e ulaşmış bulunmakta ve her yıl yenileri bu endekse girmektedir. Dünya geneline baktığımızda ise Amerika ve Avrupa'nın bu konuda daha çok ilerleme kaydettiğini görmekteyiz. Bu ülke borsalarında şirketlerin birçoğunun kurumsal yönetim endekslerine girdiği görülmektedir. Çoğu zaman ülkemizle kıyaslanan Brezilya'nın BOVESPA Endeksi bünyesinde bulunan kurumsal yönetim endeksine kayıtlı firmaların sayısı BOVESPA'daki toplam firma sayısının yarısından fazladır ve bu endeksteeki firmaların işlem hacmi de toplam işlem hacminin yarısından fazladır (Cefakar, 2010: 85).

Kurumsal Yönetim Endeksi'nin oluşturulmasına SPK'nın 07 Şubat 2005 tarihli toplantısında karar verilmiştir. Ancak endeks, geçerli kurumsal yönetim derecelendirme notu olan borsa şirketlerinin sayısının beşe ulaşması ile birlikte BİST tarafından 31 Ağustos 2007 tarihinde hesaplanmaya başlanmıştır (Pekin, 2011: 41).

BİST kurumsal yönetim endeksi'ne dâhil şirketlerin incelenmesi:

BİST Kurumsal Yönetim Endeksi, kurumsal yönetim ilkelerini uygulayan şirketlerin içinde bulunduğu bir endekstir. Bu endeksin birinci amacı, hisse senetleri BİST'de işlem gören ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum notu 10 üzerinden en az 7 olan şirketlerin fiyat ve getiri performansının ölçülmesidir. Kurumsal yönetim ilkelerine uyum notu, SPK tarafından belirlenmiş derecelendirme kuruluşları listesinde bulunan derecelendirme kuruluşlarınca, şirketin tüm kurumsal yönetim ilkelerine bir bütün olarak uyumuna ilişkin yapılan değerlendirmeler sonucunda verilmektedir (Cefakar, 2010: 86).

Kurumsal Yönetim Endeksi'nin hesaplanmasına, Kurumsal Yönetim derecelendirme notu 10 üzerinden en az 7 olan 5 şirketin Borsa'ya bildirilmesini takiben 31.08.2007 tarihinde başlanmıştır (Cefakar, 2010: 86). 03.04.2015 tarihi itibarıyla bu endekse dâhil 48 şirket bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki çizelge 3.1'de verilmektedir:

Çizelge 3.1. BİST kurumsal yönetim endeksine dâhil şirketler (www.kap.gov.tr)

1	AEFES	ANADOLU EFES BİRACILIK VE İMALAT SANAYİİ A.Ş.
2	AKSA	AKSA AKRİLİK KİMYA SANAYİİ A.Ş.
3	AKSGY	AKİŞ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.
4	ALBRK	ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.
5	ARCLK	ARÇELİK A.Ş.
6	ASELS	ASELSAN ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
7	AYGAZ	AYGAZ A.Ş.
8	CCOLA	COCA-COLA İÇECEK A.Ş.
9	CEMAS	ÇEMAŞ DÖKÜM SANAYİ A.Ş.
10	CRDFA	CREDITWEST FAKTORİNG A.Ş.
11	DOAS	DOĞUŞ OTOMOTİV SERVİS VE TİCARET A.Ş.
12	DOHOL	DOĞAN ŞİRKETLER GRUBU HOLDİNG A.Ş.
13	EGCYH	EGELİ & CO YATIRIM HOLDİNG A.Ş.
14	ENKAI	ENKA İNŞAAT VE SANAYİ A.Ş.
15	GARAN	TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.
16	GARFA	GARANTİ FAKTORİNG A.Ş.
17	GLYHO	GLOBAL YATIRIM HOLDİNG A.Ş.
18	GRNYO	GARANTİ YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.
19	HALKB	TÜRKİYE HALK BANKASI A.Ş.
20	HURGZ	HÜRRİYET GAZETECİLİK VE MATBAACILIK A.Ş.
21	IHEVA	İHLAS EV ALETLERİ İMALAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
22	IHLAS	İHLAS HOLDİNG A.Ş.
23	ISFIN	İŞ FİNANSAL KİRALAMA A.Ş.
24	ISGYO	İŞ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.
25	ISMEN	İŞ YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.
26	IZOCM	İZOCAM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
27	LOGO	LOGO YAZILIM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
28	OTKAR	OTOKAR OTOMOTİV VE SAVUNMA SANAYİ A.Ş.
29	PETKM	PETKİM PETROKİMYA HOLDİNG A.Ş.
30	PETUN	PINAR ENTEGRE ET VE UN SANAYİİ A.Ş.
31	PGSUS	PEGASUS HAVA TAŞIMACILIĞI A.Ş.
32	PINSU	PINAR SU SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
33	PNSUT	PINAR SÜT MAMULLERİ SANAYİİ A.Ş.
34	PRKAB	TÜRK PRYSMIAN KABLO VE SİSTEMLERİ A.Ş.
35	PRKME	PARK ELEKTRİK ÜRETİM MADENCİLİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
36	SISE	TÜRKİYE ŞİŞE VE CAM FABRİKALARI A.Ş.
37	SKBNK	ŞEKERBANK T.A.Ş.
38	TAVHL	TAV HAVALİMANLARI HOLDİNG A.Ş.
39	TOASO	TOFAŞ TÜRK OTOMOBİL FABRİKASI A.Ş.
40	TRCAS	TURCAS PETROL A.Ş.
41	TSKB	TÜRKİYE SİNAİ KALKINMA BANKASI A.Ş.
42	TTKOM	TÜRK TELEKOMÜNİKASYON A.Ş.
43	TTRAK	TÜRK TRAKTÖR VE ZİRAAT MAKİNELERİ A.Ş.
44	TUPRS	TÜPRAŞ-TÜRKİYE PETROL RAFİNERİLERİ A.Ş.
45	VESTL	VESTEL ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
46	YAZIC	YAZICILAR HOLDİNG A.Ş.
47	YGYO	YEŞİL GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.
48	YKBNK	YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.

3.4. Kurumsal Yönetimin Denetçi Seçimindeki Yeri

Denetim faaliyeti, kurumsal yönetimin bir parçası olarak kabul edilebilir. Kurumsal yönetim ve bağımsız dış denetim hizmetleri arasında tamamlayıcı bir ilişkiden bahsedilebilir. Denetçi, müşteri firmaların yüksek kaliteli finansal raporlar almalarını sağlamak ve onların çıkarlarını korumaya yardımcı olmak için kurumsal yönetim faktörleri ile birlikte çalışmak zorundadır (Fooladi ve Farhadi, 2011: 1).

Denetim konusu, kurumsal yönetim anlayışı içerisinde en önemli konulardan birisidir. Kurumsal yönetimin genel kabul görmüş ilkelerinin hayata geçirilebilmesi ve ilgililerin gözünde kurumsal itibar ve güvenin sağlanmasında denetim faaliyetlerinin rolü büyüktür. Gerek iç denetim gerekse bağımsız denetim faaliyetlerinin risk odaklı olarak gerçekleşmesi ile birlikte işletme içerisinde oluşabilecek hata, hile ve yolsuzluklar engellenebilecek ve bu yolla kurumda kurumsal yönetimin hesap verilebilirlik ve şeffaflık ilkeleri güçlendirilecektir (Yenigün, 2008: 59).

Finansal tablolarda yer alan bilgilerin gerçeğe aykırı olduğunu saklamak amacıyla; ilgili otoritelerin denetçilerine ya da bağımsız denetim şirketi yetkililerine yanlış bilgi vermek, önemli bilgileri malî tablolara yansıtmamak suretiyle halka açıklamamak ve kamuya yanıltıcı finansal bilgi açıklamak gibi fiillerde bulunan yöneticilerin asıl sorunu, esasında kurumsal yönetim ilkelerine uymamalarıdır (Küçüksözen ve Küçükkocaoğlu, 2005: 86).

Şirket faaliyetleri ve finansal durumu ile ilgili olarak kamuoyunun aydınlatılması ve şeffaflığın sağlanması; bu çerçevede hisse senetleri borsada işlem gören şirketlerin, kurumsal yatırımcılar ve diğer çıkar sahipleri için önem taşıyan bilgileri zamanında ve eksiksiz kamuoyuna açıklaması gibi kurumsal yönetimin bir amacı bulunmaktadır (Aktan, 2005: 54). Aslında firmalar farkında olmadan bağımsız dış denetçi firmasını seçerken bu amaç çerçevesinde hareket etmektedirler. Bu durum kurumsal yönetim ile denetçi seçiminin ne derece ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Bağımsız dış denetim, kuvvetli bir kurumsal yönetimin önemli bir parçasıdır. Bağımsız dış denetçi seçiminde çok fazla etken söz konusu olabilir. Firmaların bazıları denetim malîyetlerinin düşük olduğu denetim firmalarını seçerken, bazıları

ise güçlü bir denetim kalitesini tercih etmektedirler. Bu süreçleri iyi analiz etmek için güçlü bir kurumsal yönetim yapısının denetçi seçimi ile ilgisini anlamak büyük önem taşımaktadır.

4. KURUMSAL YÖNETİMİN BAĞIMSIZ DIŞ DENETİME ETKİSİ VE DENETÇİ SEÇİMİNDEKİ ROLÜ: BİST İMALAT SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye’de 2005-2013 yılları kapsamında yer alan dokuz yıllık dönemde, kurumsal yönetimin Borsa İstanbul’a kayıtlı imalat sektöründeki şirketlerin dış denetçi seçimi üzerine etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda, öncelikle çalışmanın amacı ve önemine değinilmiş, ardından çalışmada kullanılan araştırma verileri ve yöntem ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Daha sonraki aşamada, kurumsal yönetimin denetçi seçimindeki etkisi, söz konusu veriler kullanılarak lojistik regresyon analizi yöntemi uygulanması yoluyla incelenmiş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Uluslararası boyutta yaşanan şirket skandallarının başında denetim kalitesi gelmektedir. Kalite bağımsız denetimin kalbidir. Denetim kalitesi, denetimi, denetimin doğasını ve çalışma alanını tanımlar ve sonra denetim kalitesine katkıda bulunan önemli faktörleri test eder. Andrew Ratcliffe, İngiltere denetim fakültesi (Audit and Assurance Faculty of the Institute of Chartered Accounts in EnglandveWiles) başkanına göre denetim, tamamen dürüstlük, bağımsızlık ve mesleki değerlendirme ile ilgilidir. Bağımsız denetim bir ürün değildir ve hiçbir zaman da olamaz. Bir denetçi, denetim sonunda doğru görüşe, ancak gerekli kalite prosedürleri mevcut ise varabilecektir (Global Challenges, 2010: 65). Bu anlamda denetim hizmetinin kalitesi; denetçinin bağımsızlığı ve teknik uzmanlığı ile ilişkilidir. Kalite sağlandığı zaman şirket skandalları yaşanmayacaktır. Dolayısıyla, işletmelerin bağımsız denetçi seçerken denetim kalitesini göz önünde bulundurarak denetçi seçmeleri, işletmeler için hayati bir önem taşımaktadır. Dolayısıyla çalışmamızın konusu, kurumsal yönetimin Borsa İstanbul’a kayıtlı imalat sektöründeki işletmelerin dış denetçi seçimi üzerindeki etkisi hakkında bize bilgi verecektir.

Küreselleşmeyle beraber ortaya çıkan ve işletmelerin olmazsa olmazı haline gelen kurumsal yönetim, “bağımsız dış denetçi seçiminde ne kadar etkilidir?” sorusunu aklımıza getirmiştir. Bugüne kadar dünya literatüründe kurumsal yönetim

ile bağımsız dış denetçi seçimi arasındaki ilişkiyi inceleyen bizim rastladığımız iki adet çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan bir tanesi 2009 yılında yayınlanan “The impact of corporate governance on auditor choice: Evidence from China” isimli bir makaledir. Diğer çalışma ise 2013 yılında yayınlanan “Is Corporate Governance A Determinant of Auditor Choice? Evidence From Turkey” isimli bir makaledir. Yapılan literatür taramasında da denetçi seçimiyle alakalı az sayıda kaynak olması, bilime katkı sağlamak amacıyla beni bu çalışmayı yapmaya yönlendirdi.

Bu çalışmanın amacı, kurumsal yönetimin Borsa İstanbul’a kayıtlı imalat şirketlerinin dış denetçi seçimi üzerine olan etkisinin araştırılmasıdır. Bu çerçevede, kurumsal yönetimi temsil eden değişkenlerin Borsa İstanbul’a kayıtlı imalat şirketlerinin dış denetçi seçimi üzerine bir etkisinin olup olmadığının belirlenmesi çalışmanın başlangıç noktasıdır. Ayrıca eğer böyle bir etki söz konusu ise bu ilişkinin yönünün tespit edilmesi ve kullanılan tüm performans ölçütleri arasındaki tutarlılığının belirlenmesi çalışmanın temel amaçlarını oluşturmaktadır. Bu nedenlerden dolayı, Borsa İstanbul’da işlem gören imalat sektöründeki firmaların 2005- 2013 yılları arasındaki 882 firma-yıl verilerini kullanarak kurumsal yönetim ile denetçi seçimi arasındaki ilişki incelenmiştir.

4.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın analizinde 2005-2013 yılları arasında Borsa İstanbul’da işlem gören ve uygun veriler elde edilebilen ulusal pazara kayıtlı 98 imalat işletmesinin dokuz yıllık verileri kullanılmıştır. Kullanılan veriler yıllık olarak analize dâhil edilmiştir. Verilerine ulaşılamayan imalat işletmeleri araştırmaya dâhil edilmemiştir. İmalat işletmeleri dışındaki işletmeler bütünlük olması açısından araştırma dışında tutulmuştur.

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, kurumsal yönetimin bağımsız dış denetçi seçimi üzerine etkisinin ölçülmesi amacıyla 98 şirket 2005-2013 dönemi için korelasyon analizi ve lojistik regresyon analizi yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Bu çerçevede, 2005-2013 yıllarına ilişkin tüm dönem analizlerinde toplam 882 gözlem yapılarak analizler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle araştırmanın modeli, araştırmada kullanılan değişkenler ve veri seti hakkında bilgiler verilmiştir.

4.3.1. Literatür taraması

Kurumsal yönetim ile bağımsız dış denetçi seçimi aralarındaki ilişkinin irdelendiği bizim rastladığımız uygulamalarla ilgili olarak yabancı ve yerli literatürde iki tane çalışma mevcuttur. Çizelge 4.1.'de bu çalışmalara yer verilmiştir.

Çizelge 4.1. Kurumsal yönetim ve denetçi seçimi arasındaki ilişki üzerine çalışmalar

Yazarlar	Yıl	Temel Bulgular
Z. Jun Lin, Ming Liu	2009	Bu çalışmada kurumsal yönetimin bağımsız dış denetçi üzerindeki etkisi incelenmiş ve en büyük hissedarın hisse oranı, yönetim kurulu üye sayısı, şirketin CEO'su ve yönetim kurulu başkanının benzerliği, toplam varlıkların logaritması, varlık devir hızı ve aktif kârlılık gibi değişkenlerin bağımsız dış denetçi seçimini etkilediği ortaya çıkarılmıştır.
Yasemin ZENGİN KARAİBRAHİMOĞLU	2013	Bu çalışmada kurumsal yönetimin bağımsız dış denetçi üzerindeki etkisi incelenmiş ve en büyük hissedarın hisse oranı, yönetim kurulu üye sayısı, şirketin CEO'su ve yönetim kurulu başkanının benzerliği, toplam varlıkların logaritması, bağımsız yönetim kurulu üye sayısı ve en büyük hissedarın kurum yada şahıs olması gibi değişkenlerin bağımsız dış denetçi seçimini etkilediği ortaya çıkarılmıştır.

Çizelge 4.1.'de gösterilen 2009 ve 2013 yıllarında yapılan çalışmalarda 9'ar adet değişken kullanılmıştır ve kullanılan bu değişkenlerin 6 adeti anlamlı çıkmıştır. Bu çalışmalarda birden fazla sektör verileri kullanılarak karma sonuçlar elde edilmiştir.

Çalışmamızda 2009 ve 2013 yıllarında yapılan çalışmalara ek olarak piyasa değerinin defter değerine oranı, cari oran ve kurumsal yönetim endeksinde taranma durumu değişkenleri eklenmiştir. Çalışma sektöre indirgenerek imalat sektöründeki firmalara uygulanmıştır. 2009 yılında yapılan çalışmada 2002, 2003 ve 2004 yıllarındaki firma verileri baz alınırken, 2013 yılında yapılan çalışmada 2005-2009 yılları arasındaki veriler incelenmiştir. Bizim çalışmamız da ise 2005-2013 yılları arasında 882 firma-yıl verileri kullanılmıştır.

4.3.2. Araştırma modeli

Yukarıda verilen bilgiler çerçevesinde, kurumsal yönetim ile bağımsız dış denetçi seçimi arasındaki ilişkiyi incelemek için kullanılan lojistik regresyon modeli ilgili literatür ışığında aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

$$\text{dfirmatür} = \beta_0 + \beta_1 \text{Hissedaroran} + \beta_2 \text{yonkuruyesayısı} + \beta_3 \text{Bagyonkuruyesayısı} + \beta_4 \text{Denkomitesi} + \beta_5 \text{pd_dd} + \beta_6 \text{Lntopvar} + \beta_7 \text{Varlıkdevirhızı} + \beta_8 \text{Aktifkârlılık} + \beta_9 \text{topyabkay_topvarlık} + \beta_{10} \text{cari_oran} + \beta_{11} \text{ceo}(1) + \beta_{12} \text{enbuyukhissedar}(1) + \varepsilon$$

$\text{dfirmatür} = 1$ eğer firma ilk dört büyük denetim firması ise, 0 ise diğer firmalar; Hissedaroran = Yüzdesel olarak en büyük hissedarın ortaklık hissesi; yonkuruyesayısı = Yönetim kurulu üye sayısı; $\text{Bagyonkuruyesayısı}$ = Yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı; Denkomitesi = Denetim komitesi üye sayısı; pd_dd = Piyasa değerinin defter değerine oranı; Lntopvar = Toplam varlıkların logaritması; Varlıkdevirhızı = Net satışların varlıkların toplamına oranı; Aktifkârlılık = Net kârın aktif toplama oranı; $\text{topyabkay_topvarlık}$ = Toplam yabancı kaynakların; cari_oran = Dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklara oranı; $\text{ceo}(1)$ = 1 şirketin CEO'su ve Yönetim Kurulu Başkanı aynı kişi ise, 0 ise farklı kişi; enbuyukhissedar = 1 en büyük hissedar bir kurum ise, 0 ise şahıs.

Kurulan modelde şu hipotezler geliştirilmiştir:

- 1.Hipotez: Hissedar oranı ile denetçi firmasının türü arasında bir ilişki vardır.
- 2.Hipotez: Yönetim kurulu üye sayısı ile denetçi firmasının türü arasında bir ilişki vardır.
- 3.Hipotez: Bağımsız yönetim kurulu üye sayısı ile denetçi firmasının türü arasında bir ilişki vardır.
- 4.Hipotez: Denetim komitesi üye sayısı ile denetçi firmasının türü arasında bir ilişki vardır.
- 5.Hipotez: Piyasa değerinin defter değeriine oranı ile denetçi firmasının türü arasında bir ilişki vardır.
- 6.Hipotez: Toplam varlıkların logaritması ile denetçi firmasının türü arasında bir ilişki vardır.
- 7.Hipotez: Varlık devir hızı ile denetçi firmasının türü arasında bir ilişki vardır.
- 8.Hipotez: Aktif kârlılık ile denetçi firmasının türü arasında bir ilişki vardır.
- 9.Hipotez: Toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı ile denetçi firmasının türü arasında bir ilişki vardır.
- 10.Hipotez: Cari oran ile denetçi firmasının türü arasında bir ilişki vardır.
- 11.Hipotez: CEO ile yönetim kurulu başkanı aynı olması durumu ile denetçi firmasının türü arasında bir ilişki vardır.
- 12.Hipotez: En büyük hissedar ile denetçi firmasının türü arasında bir ilişki vardır.

4.3.3. Araştırmada kullanılan değişkenler

Araştırmamızda 13 adet bağımsız ve 1 adet bağımlı değişken bulunmaktadır.

Bağımsız değişkenler:

- En büyük hissedarın hisse oranı
- Yönetim kurulu üye sayısı
- Bağımsız yönetim kurulu üye sayısı
- Denetim komitesi üye sayısı
- Piyasa değerinin defter değerine oranı
- Toplam varlıkların logaritması
- Varlık devir hızı oranı
- Aktif kârlılık oranı
- Toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı
- Cari oran
- CEO ile yönetim kurulu başkanı aynı olması durumu
- En büyük hissedarın kurum yada şahıs olması durumu

Bağımlı değişken ise bağımsız dış denetim firması türüdür.

4.3.4. Veri seti

Araştırmaya dâhil olan firmaların, bağımlı ve bağımsız değişkenleri Borsa İstanbul resmi web sayfası ve Kamuyu Aydınlatma Platformu resmi web sayfasından elde edilmiştir. Bazı veriler, işletmelerle iletişime geçmek suretiyle elde edilmiştir. Bazı veriler için ise Borsa İstanbul ve Kamuyu Aydınlatma Platformu ile iletişime geçilmiştir.

4.3.5. Analiz

Araştırmanın bu bölümünde yapılan analizler kapsamında değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler, sürekli değişkenlere ait korelasyon analizi ile lojistik regresyon analizleri yapılarak bulgular yorumlanmıştır. Tanımlayıcı istatistikler, ilgili değişkenlerin ortalama, en düşük, en yüksek ve standart sapma değerlerini göstermektedir. Korelasyon analizi lojistik regresyon modelinde yer alan sürekli değişkenleri birbiri ile olan ilişki yönü ve şiddetini göstermesi bakımında ele alınmıştır. Lojistik regresyon analizi ise bağımlı değişkenin kategorik değişken olduğu durumlarda uygulanması ve bu çalışmadaki bağımlı değişken de bu türde bir değişken olması sebebiyle uygulanmıştır.

a. Tanımlayıcı istatistikler:

Analiz kapsamında değişkenler 2005-2013 yıllarını temsil etmektedir. Çalışmada kullanılan bağımlı değişken olan yerli denetim firma grubu ile ilk dört büyük denetim firma grubu tanımlayıcı istatistiklerde ayırıcı faktör olarak kullanılmıştır.

Çizelge 4.2. En büyük hissedarın hisse oranı

				Hissedaroran			
				Ortalama	Minimum	Maximum	Standart Sapma
Yıl	2005	dfirmatur	Yerli	44,63	10,56	95,65	19,84
			big4	52,43	15,74	92,98	20,39
	2006	dfirmatur	Yerli	44,63	10,56	95,65	19,84
			big4	52,43	15,74	92,98	20,39
	2007	dfirmatur	Yerli	43,29	9,50	95,65	20,91
			big4	53,79	15,74	91,11	18,01
	2008	dfirmatur	Yerli	43,28	11,00	83,85	19,13
			big4	55,50	20,00	95,69	18,92
	2009	dfirmatur	Yerli	43,06	8,78	81,88	20,10
			big4	57,76	20,00	96,92	19,49
	2010	dfirmatur	Yerli	40,49	8,78	74,77	18,95
			big4	56,97	20,00	95,69	19,27
	2011	dfirmatur	Yerli	40,34	8,78	74,77	18,91
			big4	55,58	9,67	95,69	19,29
	2012	dfirmatur	Yerli	38,72	6,98	74,77	19,05
			big4	55,66	9,75	95,69	19,30
	2013	dfirmatur	Yerli	40,19	7,30	84,50	20,68
			big4	54,72	9,97	95,69	19,35

Çizelge 4.2.'de en büyük hissedarın hisse oranı değişkeninin 2005 ile 2013 yılları arasında yerli ve en büyük dört denetim firması gruplamasına göre aldığı temel istatistikleri görülmektedir. Buna göre en büyük hissedarın hisse oranının bu gruplara göre ortalama, en düşük, en yüksek ve standart sapma istatistikleri hesaplanmıştır. Sonuçlar temel olarak yerli firma grubundaki işletmelerin en büyük hissedarın hisse oranı ortalamasının en büyük dört denetim firması grubu

ortalamasına göre tüm yıllarda düşük olduğu göstermektedir. Bununla birlikte her iki grubun söz konusu değişkenin standart sapma değerleri arasında ise belirgin bir farklılık görülmemektedir. Yerli firmalar tarafından denetlenen işletmelerin en büyük hissedarın hisse oranlarının 2009 yılından sonra bir miktar düştüğü gözlemlenmiştir. Örneğin; yerli firmaların 2009 yılı ortalamaları 43,06 iken 2012 yılı ortalaması 38,72 olarak gerçekleşmiştir. En büyük dört denetim firması grubu tarafından denetlenen işletmelerin ise küçük dalgalanmalarla birlikte ortalamalarının pek fazla değişmediği görülmektedir.

Çizelge 4.3. Yönetim kurulu üye sayısı

				Yönetim Kurulu Üyesi Sayısı			
				Ortalama	Minimum	Maximum	Standart Sapma
Yıl	2005	dfirmatur	Yerli	6,29	3,00	14,00	2,28
			big4	7,00	5,00	13,00	1,59
	2006	dfirmatur	Yerli	6,29	3,00	14,00	2,28
			big4	7,00	5,00	13,00	1,59
	2007	dfirmatur	Yerli	6,31	3,00	11,00	2,13
			big4	7,00	5,00	13,00	1,58
	2008	dfirmatur	Yerli	6,47	3,00	12,00	2,19
			big4	6,82	4,00	11,00	1,54
	2009	dfirmatur	Yerli	6,50	3,00	12,00	2,14
			big4	6,83	3,00	11,00	1,71
	2010	dfirmatur	Yerli	6,03	3,00	12,00	2,02
			big4	7,06	3,00	12,00	1,92
	2011	dfirmatur	Yerli	5,88	3,00	10,00	1,81
			big4	7,02	3,00	14,00	2,17
	2012	dfirmatur	Yerli	6,87	5,00	11,00	1,50
			big4	7,97	5,00	14,00	2,16
	2013	dfirmatur	Yerli	7,00	5,00	11,00	1,49
			big4	7,99	5,00	14,00	2,21

Çizelge 4.3.'de yönetim kurulu üye sayısı değişkeninin 2005 ile 2013 yılları arasında yerli ve en büyük dört denetim firması gruplamasına göre aldığı temel istatistikleri görülmektedir. Buna göre yönetim kurulu üye sayısının bu gruplara

göre ortalama, en düşük, en yüksek ve standart sapma istatistikleri hesaplanmıştır. Yönetim kurulu üye sayıları ortalamalarına göre hem yerli hem de en büyük dört denetim firmaları tarafından denetlenen işletmelerin ortalama yönetim kurulu üye sayısı 6 ile 8 arasında değişmektedir. Belirtilen yıllar arasında tüm zamanlarda en büyük dört denetim firması grubunda bulunan işletmelerin daha fazla yönetim kurulu üyesi ile çalıştığı görülmektedir. İşletmelerin yönetim kurulu üye sayıları en az 3, en fazla 14 kişiden oluştuğu görülmektedir. Bununla birlikte her iki grubun söz konusu değişkenin standart sapma değerleri arasında ise belirgin bir farklılık görülmemektedir.

Çizelge 4.4. Bağımsız yönetim kurulu üye sayısı

				Bagyonkuruyesayısı			
				Ortalama	Minimum	Maximum	Standart Sapma
Yıl	2005	dfirmatur	yerli	,27	,00	4,00	,84
			big4	,26	,00	7,00	1,10
	2006	dfirmatur	yerli	,27	,00	4,00	,84
			big4	,26	,00	7,00	1,10
	2007	dfirmatur	yerli	,29	,00	4,00	,87
			big4	,25	,00	3,00	,73
	2008	dfirmatur	yerli	,30	,00	4,00	,89
			big4	,25	,00	3,00	,73
	2009	dfirmatur	yerli	,30	,00	3,00	,82
			big4	,21	,00	3,00	,72
	2010	dfirmatur	yerli	,30	,00	3,00	,85
			big4	,15	,00	3,00	,57
	2011	dfirmatur	yerli	,25	,00	3,00	,80
			big4	,18	,00	3,00	,61
	2012	dfirmatur	yerli	2,19	2,00	5,00	,60
			big4	2,12	,00	4,00	,51
	2013	dfirmatur	yerli	2,28	2,00	5,00	,75
			big4	2,17	2,00	4,00	,48

Çizelge 4.4.'de bağımsız yönetim kurulu üye sayısı değişkeninin 2005 ile 2013 yılları arasında yerli ve en büyük dört denetim firması gruplamasına göre

aldığı temel istatistikleri görülmektedir. Buna göre bağımsız yönetim kurulu üye sayısının bu gruplara göre ortalama, en düşük, en yüksek ve standart sapma istatistikleri hesaplanmıştır. Bağımsız yönetim kurulu üye sayıları ortalamalarına göre hem yerli hem de en büyük dört denetim firmaları tarafından denetlenen işletmelerin ortalama bağımsız yönetim kurulu üye sayısı 0 ile 2 arasında değişmektedir. Çizelge 4.4.'de verilen bağımsız yönetim kurulu üye sayısına göre 2011 yılına kadar yerli firma ve en büyük dört denetim firması tarafından denetlenen işletmelerin büyük çoğunluğu bağımsız yönetim kurulu üyesi bulundurmamaktadır. 2011 yılından sonra kanunda yapılan değişiklikten dolayı işletmelerin bulundurduğu bağımsız yönetim kurulu üye sayısı yaklaşık 2 civarına yükseldiği görülmektedir. Tüm yıllar itibariyle bakıldığında bulundurulan en az yönetim kurulu üye sayısı 0 iken, en fazla yönetim kurulu üye sayısının 7 olduğu görülmektedir. Bununla birlikte her iki grubun söz konusu değişkenin standart sapma değerleri arasında ise belirgin bir farklılık görülmemektedir.

Çizelge 4.5. Şirketin CEO'su ve yönetim kurulu başkanının benzerliği durumu

				Ceo	
				Farklı	Aynı
				Count	Count
Yıl	2005	Dfirmatur	Yerli	43	5
			big4	46	4
	2006	Dfirmatur	Yerli	43	5
			big4	46	4
	2007	Dfirmatur	Yerli	40	5
			big4	50	3
	2008	Dfirmatur	Yerli	38	5
			big4	52	3
	2009	Dfirmatur	Yerli	35	5
			big4	54	4
	2010	Dfirmatur	Yerli	28	5
			big4	62	3
	2011	Dfirmatur	Yerli	27	5
			big4	63	3
	2012	Dfirmatur	Yerli	26	5
			big4	64	3
	2013	Dfirmatur	Yerli	24	5
			big4	66	3

Çizelge 4.5.'de şirketin CEO'su ve yönetim kurulu başkanının benzerliği değişkeninin 2005 ile 2013 yılları arasında yerli ve en büyük dört denetim firması gruplamasına göre aldığı temel istatistikleri görülmektedir. Tüm yıllara bakıldığında 98 işletme arasından CEO'su ve yönetim kurulu başkanı aynı şahıs olan işletmelerin hem yerli hem de en büyük dört denetim firmaları tarafından denetlenen işletmelerin ortalama işletme sayısı 3 ile 5 işletme arasında değişmektedir. Buna karşın CEO'su ve yönetim kurulu başkanı farklı şahıs olan işletmelerin hem yerli hem de en büyük dört denetim firmaları tarafından denetlenen işletmelerin ortalama işletme sayısı 24 ile 66 işletme arasında değişmektedir.

Çizelge 4.6. Denetim komitesi üye sayısı

				Denkomitesi			
				Ortalama	Minimum	Maximum	Standart Sapma
yıl	2005	Dfirmatur	Yerli	1,75	,00	3,00	,70
			big4	2,04	,00	3,00	,45
	2006	Dfirmatur	Yerli	1,75	,00	3,00	,70
			big4	2,04	,00	3,00	,45
	2007	Dfirmatur	Yerli	1,87	,00	4,00	,69
			big4	1,96	,00	3,00	,48
	2008	Dfirmatur	Yerli	1,98	,00	4,00	,60
			big4	2,04	,00	3,00	,38
	2009	Dfirmatur	Yerli	2,00	,00	4,00	,64
			big4	2,02	,00	3,00	,35
	2010	Dfirmatur	Yerli	1,91	,00	3,00	,58
			big4	2,06	,00	4,00	,43
	2011	Dfirmatur	Yerli	2,00	,00	4,00	,57
			big4	2,06	,00	4,00	,43
	2012	Dfirmatur	Yerli	2,03	2,00	3,00	,18
			big4	2,00	2,00	2,00	,00
	2013	Dfirmatur	Yerli	2,00	2,00	2,00	,00
			big4	2,00	2,00	2,00	,00

Çizelge 4.6.'da denetim komitesi üye sayısı değişkeninin 2005 ile 2013 yılları arasında yerli ve en büyük dört denetim firması gruplamasına göre aldığı temel istatistikleri görülmektedir. Buna göre denetim komitesi üye sayısının bu gruplara göre ortalama, en düşük, en yüksek ve standart sapma istatistikleri hesaplanmıştır. Denetim komitesi üye sayıları ortalamalarına göre hem yerli hem de en büyük dört denetim firmaları tarafından denetlenen işletmelerin ortalama denetim komitesi üye sayısı 2 civarındadır. Tüm yıllar itibariyle bakıldığında bulundurulmuş en az denetim komitesi üye sayısı 0 iken, en fazla denetim komitesi üye sayısının 4 olduğu görülmektedir. Bununla birlikte her iki grubun söz konusu değişkenin standart sapma değerleri arasında ise 2012 ve 2013 yılları hariç olmak üzere belirgin bir farklılık görülmemektedir. 2012 ve 2013'de her iki grubun söz konusu değişkenin standart sapma değerlerinin düşük çıkmasının nedeni 2012 ve

2013 yıllarında bütün şirketlerin denetim komitelerinin iki kişiden oluşması gerekliliğidir.

Çizelge 4.7. Kurumsal hissedarlık durumu

				Enbüyükhissedar	
				Kurum Değil	Kurum
				Count	Count
Yıl	2005	Dfirmatur	Yerli	7	41
			big4	4	46
	2006	Dfirmatur	Yerli	7	41
			big4	4	46
	2007	Dfirmatur	Yerli	6	39
			big4	4	49
	2008	Dfirmatur	Yerli	6	37
			big4	4	51
	2009	Dfirmatur	Yerli	5	35
			big4	4	54
	2010	Dfirmatur	Yerli	4	29
			big4	4	61
	2011	Dfirmatur	Yerli	4	28
			big4	5	61
	2012	Dfirmatur	Yerli	4	27
			big4	4	63
	2013	Dfirmatur	Yerli	5	24
			big4	3	66

Çizelge 4.7.'de kurumsal hissedarlık durumu değişkeninin 2005 ile 2013 yılları arasında yerli ve en büyük dört denetim firması gruplamasına göre aldığı temel istatistikleri görülmektedir. Tüm yıllara bakıldığında 98 işletme arasından en büyük hissedarı bir kurum olan işletmelerin hem yerli hem de en büyük dört denetim firmaları tarafından denetlenen işletmelerin ortalama işletme sayısı 24 ile 66 işletme arasında değişmektedir. Buna karşın en büyük hissedarı şahıs olan işletmelerin hem yerli hem de en büyük dört denetim firmaları tarafından denetlenen işletmelerin ortalama işletme sayısı 3 ile 7 işletme arasında değişmektedir.

Çizelge 4.8. Piyasa değerlerinin defter değerlerine oranları

				pd_dd			
				Ortalama	Minimum	Maximum	Standart Sapma
Yıl	2005	dfirmatur	Yerli	1,69	-2,00	12,94	1,99
			big4	2,05	,52	16,37	2,27
	2006	dfirmatur	Yerli	1,69	-2,00	12,94	1,99
			big4	2,05	,52	16,37	2,27
	2007	dfirmatur	Yerli	,93	-16,33	5,43	2,79
			big4	1,73	,32	11,13	1,57
	2008	dfirmatur	Yerli	1,10	-6,80	5,37	1,85
			big4	1,97	,00	11,04	1,73
	2009	dfirmatur	Yerli	1,16	-13,34	13,89	3,19
			big4	2,43	,48	47,90	6,19
	2010	dfirmatur	Yerli	2,06	,50	18,39	3,06
			big4	4,67	,69	103,89	14,85
	2011	dfirmatur	Yerli	1,58	,43	6,83	1,42
			big4	3,82	-6,55	109,46	14,20
	2012	dfirmatur	Yerli	1,45	,49	7,59	1,35
			big4	2,06	-5,02	11,34	1,99
	2013	dfirmatur	Yerli	1,27	,36	7,15	1,47
			big4	1,46	-21,73	5,59	3,09

Çizelge 4.8.'de piyasa değeri/defter değeri değişkeninin 2005 ile 2013 yılları arasında yerli ve en büyük dört denetim firması gruplamasına göre aldığı temel istatistikleri görülmektedir. Buna göre piyasa değeri/defter değerinin bu gruplara göre ortalama, en düşük, en yüksek ve standart sapma istatistikleri hesaplanmıştır. Sonuçlar temel olarak yerli firma grubundaki işletmelerin piyasa değeri/defter değerinin ortalamasının en büyük dört denetim firması grubu ortalamasına göre tüm yıllarda düşük olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte yerli denetim firması grubunda söz konusu değişkenin standart sapma değerleri arasında ise belirgin bir farklılık görülmezken, en büyük dört denetim firması grubunda ise söz konusu değişkenin standart sapma değerleri arasında 2009, 2010 ve 2011 yılları hariç olmak üzere söz konusu değişkenin standart sapma değerleri arasında belirgin bir farklılık görülmemektedir. 2009, 2010 ve 2011

yıllarında standart sapmaların yüksek çıkmasının nedeni piyasa değeri/defter değeri oranının bu yıllarda çok yüksek olmasından kaynaklandığı gözlemlenmiştir.

Çizelge 4.9. Toplam varlıkların logaritması

				Lntopvar			
				Ortalama	Minimum	Maximum	Standart Sapma
Yıl	2005	dfirmatur	yerli	8,07	6,64	9,26	,53
			big4	8,22	5,84	9,86	,79
	2006	dfirmatur	yerli	8,07	6,64	9,26	,53
			big4	8,22	5,84	9,86	,79
	2007	dfirmatur	yerli	8,10	6,67	9,26	,54
			big4	8,27	5,43	9,94	,86
	2008	dfirmatur	yerli	8,11	6,63	9,29	,57
			big4	8,35	5,65	9,98	,79
	2009	dfirmatur	yerli	8,04	6,10	9,25	,65
			big4	8,35	5,59	10,05	,82
	2010	dfirmatur	yerli	8,11	6,60	9,15	,54
			big4	8,38	5,81	10,13	,83
	2011	dfirmatur	yerli	8,20	6,71	9,23	,57
			big4	8,40	5,79	10,13	,84
	2012	dfirmatur	yerli	8,23	6,69	9,34	,57
			big4	8,42	5,83	10,12	,83
	2013	dfirmatur	yerli	8,25	6,75	9,41	,55
			big4	8,49	5,83	10,15	,84

Çizelge 4.9.'da toplam varlıkların logaritması değişkeninin 2005 ile 2013 yılları arasında yerli ve en büyük dört denetim firması gruplamasına göre aldığı temel istatistikleri görülmektedir. Buna göre toplam varlıkların logaritmasının bu gruplara göre ortalama, en düşük, en yüksek ve standart sapma istatistikleri hesaplanmıştır. Sonuçlar temel olarak yerli firma grubundaki işletmelerin en büyük hissedarın hisse oranı ortalamasının en büyük dört denetim firması grubu ortalamasına göre tüm yıllarda düşük olduğu göstermektedir. Bununla birlikte her iki grubun söz konusu değişkenin standart sapma değerleri arasında ise belirgin bir farklılık görülmemektedir. Toplam varlıkların logaritması sayıları ortalamalarına

göre hem yerli hem de en büyük dört denetim firmaları tarafından denetlenen işletmelerin ortalama toplam varlıkların logaritması sayısının 8 olduğu görülmüştür. Belirtilen yıllar arasında tüm zamanlarda en büyük dört denetim firması grubunda bulunan işletmelerin daha fazla toplam varlıkların logaritmasına sahip olduğu görülmektedir. Toplam varlıkların logaritması sayıları en az 5, en fazla 10 olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.10. Varlık devir hızı oranları

				Varlıkdevirhızı			
				Ortalama	Minimum	Maximum	Standart Sapma
Yıl	2005	dfirmatur	Yerli	,94	,30	2,58	,44
			big4	1,32	,40	10,69	1,63
	2006	dfirmatur	Yerli	,94	,30	2,58	,44
			big4	1,32	,40	10,69	1,63
	2007	dfirmatur	Yerli	1,12	,43	4,47	,71
			big4	1,28	,43	9,64	1,30
	2008	dfirmatur	yerli	1,08	,45	3,06	,46
			big4	1,04	,01	2,48	,54
	2009	dfirmatur	yerli	1,64	,31	29,92	4,60
			big4	,89	-,53	2,05	,47
	2010	dfirmatur	yerli	,99	,32	2,29	,46
			big4	,96	,09	2,44	,47
	2011	dfirmatur	yerli	,98	,30	2,60	,47
			big4	1,03	,01	2,95	,56
	2012	dfirmatur	yerli	,92	,33	2,32	,38
			big4	1,00	,02	2,89	,53
	2013	dfirmatur	yerli	,92	,40	2,64	,41
			big4	,95	,04	3,22	,51

Çizelge 4.10.'da varlık devir hızı değişkeninin 2005 ile 2013 yılları arasında yerli ve en büyük dört denetim firması gruplamasına göre aldığı temel istatistikleri görülmektedir. Buna göre varlık devir hızı oranlarının bu gruplara göre ortalama, en düşük, en yüksek ve standart sapma istatistikleri hesaplanmıştır. Varlık devir hızı oranları ortalamalarına göre hem yerli hem de en büyük dört denetim firmaları

tarafından denetlenen işletmelerin ortalama varlık devir hızı oranlarının 1 olduğu görülmüştür. Bununla birlikte standart sapmalara bakıldığında 2009'a kadar büyük firmalarda varlık devir hızı bakımından daha büyük bir değişkenlik olduğu, 2009 yılından sonra ise bu iki grubunda yaklaşık olarak varlık devir hızındaki değişimin benzer olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.11. Aktif kârlılık oranları

				Aktifkârlılık			
				Ortalama	Minimum	Maximum	Standart Sapma
Yıl	2005	dfirmatur	yerli	,03	-,36	,17	,10
			big4	,07	-,29	,31	,10
	2006	dfirmatur	yerli	,03	-,36	,17	,10
			big4	,07	-,29	,31	,10
	2007	dfirmatur	yerli	,03	-,29	,26	,12
			big4	,11	-,22	1,00	,18
	2008	dfirmatur	yerli	,08	-,18	1,51	,24
			big4	,09	-,20	,37	,11
	2009	dfirmatur	yerli	1,21	-,11	47,40	7,49
			big4	,03	-,18	,31	,08
	2010	dfirmatur	yerli	,04	-,06	,29	,08
			big4	,06	-,17	1,00	,14
	2011	dfirmatur	yerli	,05	-,15	,23	,10
			big4	,05	-,18	,27	,09
	2012	dfirmatur	yerli	,02	-,20	,16	,07
			big4	,05	-,15	,43	,08
	2013	dfirmatur	yerli	,02	-,13	,14	,07
			big4	,05	-,19	,31	,09

Çizelge 4.11.'de aktif kârlılık oranı değişkeninin 2005 ile 2013 yılları arasında yerli ve en büyük dört denetim firması gruplamasına göre aldığı temel istatistikleri görülmektedir. Buna göre aktif kârlılık oranlarının bu gruplara göre ortalama, en düşük, en yüksek ve standart sapma istatistikleri hesaplanmıştır. Aktif kârlılık oranları ortalamalarına göre hem yerli hem de en büyük dört denetim firmaları tarafından denetlenen işletmelerin ortalama aktif kârlılık oranlarının 2009

yılı hariç olmak üzere 1'in altında olduğu görülmektedir. 2009 yılındaki bu farklılığın nedeni Batı Anadolu Çimento Sanayii A.Ş.'nin amortisman ve vergi sonrası kârının toplam aktifine oranla çok fazla olması, aktif kârlılık oranının diğer işletmelere nazaran çok fazla artmasına neden olmuştur. Bu sebeple bu durumdan standart sapmada etkilenmiş ve 2008 yılında 0,11 iken 2009 yılında 7,49'a ulaştığı görülmektedir.

Çizelge 4.12. Toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranları

				topyabkay_topvarlık			
				Ortalama	Minimum	Maximum	Standart Sapma
Yıl	2005	dfirmatur	yerli	,42	,10	1,20	,23
			big4	,43	,06	2,28	,37
	2006	dfirmatur	yerli	,42	,10	1,20	,23
			big4	,43	,06	2,28	,37
	2007	dfirmatur	yerli	,47	,08	1,30	,29
			big4	,51	,02	7,24	,96
	2008	dfirmatur	yerli	,42	,06	1,15	,25
			big4	,39	,02	,95	,20
	2009	dfirmatur	yerli	,61	,08	8,59	1,32
			big4	,42	,03	,92	,21
	2010	dfirmatur	yerli	,40	,07	,83	,21
			big4	,45	,02	1,44	,25
	2011	dfirmatur	yerli	,43	,07	,78	,20
			big4	,47	,11	1,14	,23
	2012	dfirmatur	yerli	,43	,06	1,13	,23
			big4	,47	,11	1,14	,21
	2013	dfirmatur	yerli	,44	,13	,80	,20
			big4	,48	,09	1,06	,22

Çizelge 4.12.'de toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranları değişkeninin 2005 ile 2013 yılları arasında yerli ve en büyük dört denetim firması gruplamasına göre aldığı temel istatistikleri görülmektedir. Buna göre toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranlarının bu gruplara göre ortalama, en düşük, en yüksek ve standart sapma istatistikleri hesaplanmıştır. Sonuçlar temel

olarak yerli firma grubundaki işletmelerin toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranları ortalamasının en büyük dört denetim firması grubu ortalamasına göre tüm yıllarda düşük olduğu göstermektedir. Bununla birlikte her iki grubun söz konusu değişkenin standart sapma değerleri arasında ise belirgin bir farklılık görülmemektedir. Toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranları ortalamalarına göre hem yerli hem de en büyük dört denetim firmaları tarafından denetlenen işletmelerin ortalama toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranlarının 1'in altında olduğu görülmüştür. Belirtilen yıllar arasında tüm zamanlarda en büyük dört denetim firması grubunda bulunan işletmelerin daha fazla toplam yabancı kaynak/toplam varlığa sahip olduğu görülmektedir. Toplam yabancı kaynak/toplam varlık sayıları 2009 yılı hariç olmak üzere diğer yıllarda 1'in altında olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.13. Cari oranlar

				cari oran			
				Ortalama	Minimum	Maximum	Standart Sapma
Yıl	2005	dfirmatur	yerli	2,39	,36	10,41	1,90
			big4	2,36	,43	9,01	1,83
	2006	dfirmatur	yerli	2,39	,36	10,41	1,90
			big4	2,36	,43	9,01	1,83
	2007	dfirmatur	yerli	2,54	,27	8,39	2,03
			big4	2,76	,92	16,10	2,81
	2008	dfirmatur	yerli	2,67	,16	9,28	2,02
			big4	2,58	,48	13,65	2,50
	2009	dfirmatur	yerli	2,88	,17	8,73	2,27
			big4	2,24	,56	8,53	1,72
	2010	dfirmatur	yerli	2,69	,18	9,12	2,32
			big4	2,13	,33	9,09	1,54
	2011	dfirmatur	yerli	2,33	,18	9,36	1,86
			big4	2,10	,33	10,52	1,72
	2012	dfirmatur	yerli	2,34	,39	10,56	1,99
			big4	1,90	,65	7,76	1,30
	2013	dfirmatur	yerli	2,34	,64	6,88	1,75
			big4	1,93	,44	6,10	1,08

Çizelge 4.13.'de cari oran değişkeninin 2005 ile 2013 yılları arasında yerli ve en büyük dört denetim firması gruplamasına göre aldığı temel istatistikleri görülmektedir. Buna göre cari oranlarının bu gruplara göre ortalama, en düşük, en yüksek ve standart sapma istatistikleri hesaplanmıştır. Bununla birlikte her iki grubun söz konusu değişkenin standart sapma değerleri arasında ise belirgin bir farklılık görülmemektedir. Cari oranların ortalamalarına göre hem yerli hem de en büyük dört denetim firmaları tarafından denetlenen işletmelerin ortalama cari oranlarının 2 olduğu görülmüştür.

Çizelge 4.14. Kurumsal Yönetim Endeksi'nde taranma durumu

				Kurendeks	
				değil	Kurumsal Yönetim Endeksinde
				Count	Count
Yıl	2005	dfirmatur	Yerli	0	0
			big4	0	0
	2006	dfirmatur	Yerli	0	0
			big4	0	0
	2007	dfirmatur	Yerli	0	0
			big4	0	0
	2008	dfirmatur	Yerli	42	1
			big4	52	3
	2009	dfirmatur	Yerli	39	1
			big4	50	8
	2010	dfirmatur	Yerli	31	2
			big4	55	10
	2011	dfirmatur	Yerli	30	2
			big4	55	11
	2012	dfirmatur	Yerli	29	2
			big4	55	12
	2013	dfirmatur	Yerli	24	5
			big4	59	10

Çizelge 4.14.'de Kurumsal Yönetim Endeksi'nde taranma durumu değişkeninin 2005 ile 2013 yılları arasında yerli ve en büyük dört denetim firması

gruplamasına göre aldığı temel istatistikleri görülmektedir. Kurumsal Yönetim Endeksi 2007 yılından sonra kurulduğundan dolayı 2008 öncesi veriler bulunmamaktadır. 2007 yılından sonra tüm yıllara bakıldığında 98 işletme arasından Kurumsal Yönetim Endeksi'nde taranan işletmelerin hem yerli hem de en büyük dört denetim firmaları tarafından denetlenen işletmelerin ortalama işletme sayısı 1 ile 12 işletme arasında değişmektedir. Ayrıca 2007 yılından sonra tüm yıllara bakıldığında sonuçlar temel olarak yerli firma grubundaki işletmelerin Kurumsal Yönetim Endeksi'nde taranan işletmelerin sayısının en büyük dört denetim firması grubu işletmelerine göre tüm yıllarda düşük olduğu görülmektedir. Bununda sebebinin en büyük dört denetim firmaları tarafından denetlenen işletmelerin daha kurumsal bir yapısının olduğunu göstermektedir. Buna karşın 2007 yılından sonra, Kurumsal Yönetim Endeksi'nde taranmayan işletmelerin hem yerli hem de en büyük dört denetim firmaları tarafından denetlenen işletmelerin ortalama işletme sayısı 24 ile 59 işletme arasında değişmektedir.

b. Korelasyon analizi:

Bağımsız değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır.

Çizelge 4.15. Korelasyon matrisi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1 Hissedaroran	1								
2 Yonkuruyesayısı	-,108**								
3 bagyonkuruyesayısı	0,022	,210**							
4 Denkomitesi	0,059	,188**	0,04						
5 pd_dd	,102**	-0,059	-0,054	0,037					
6 Lntopvar	,117**	,107**	,117**	,133**	-0,042				
7 Varlıkdevirhızı	-0,009	,120**	-0,059	0,003	0,014	-,114**			
8 Aktifkârlılık	-0,045	0,054	-0,026	0,015	-0,005	-0,05	,786**		
9 topyabkay_topvarlık	-0,008	0,031	-0,01	-,067*	,070*	-,180**	,740**	,631**	
10 cari_oran	-,070*	,125**	-0,021	,120**	-0,047	0,036	-,074*	0,055	-,327**

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).anlamlı%1

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).daha az anlamlı%5

1. Hissedar oranı ile sırasıyla yönetim kurulu üye sayısı ve cari oran arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($p<,01$; $r=-,108$, $p<,05$; $r=-,070$). Yani firmaların en büyük hissedarın oranları yükseldikçe yönetim kurulu sayısı ve cari oranlarının azaldığı görülmektedir. Hissedar oranı ile sırasıyla pd/dd oranı ve toplam varlıkların logaritması arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($p<,01$; $r=,102$, $r=,117$). Yani Firmaların en büyük hissedarın oranları yükseldikçe pd/dd oranı ve toplam varlıkların logaritmasının arttığı görülmektedir. Hissedar oranı ile bağımsız yönetim kurulu üye sayısı, denetim komitesi üye sayısı, varlık devir hızı, aktif kârlılık ve toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır($p>,05$).
2. Yönetim kurulu üye sayısı ile sırasıyla bağımsız yönetim kurulu üye sayısı, denetim komitesi üye sayısı, toplam varlıkların logaritması, varlık devir hızı ve cari oran arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($p<,01$; $r=,210$, $r=,188$, $r=,107$, $r=,120$, $r=,125$). Yani firmaların yönetim kurulu üye sayıları yükseldikçe bağımsız yönetim kurulu üye sayısı, denetim komitesi üye sayısı, toplam varlıkların logaritması, varlık devir hızı ve cari oranın arttığı görülmektedir. Yönetim kurulu üye sayısı ile piyasa değeri/defter değeri oranı, aktif kârlılık ve toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>,05$).
3. Bağımsız yönetim kurulu üye sayısı ile toplam varlıkların logaritması arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($p<,01$; $r=,117$). Yani firmaların bağımsız yönetim kurulu üye sayısı yükseldikçe toplam varlıkların logaritmasının arttığı görülmektedir. Bağımsız yönetim kurulu üye sayısı ile denetim komitesi üye sayısı, piyasa değeri/defter değeri oranı, varlık devir hızı, aktif kârlılık, toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı ve cari oranı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>,05$).
4. Denetim komitesi üye sayısı ile toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($p<,05$; $r=-,067$). Yani firmaların denetim komitesi üye sayısı yükseldikçe toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranının azaldığı görülmektedir. Denetim komitesi üye sayısı ile sırasıyla toplam varlıkların logaritması ve cari oran arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($p<,01$; $r=,133$, $r=,120$). Yani Firmaların en büyük hissedarın oranları yükseldikçe toplam varlıkların logaritması ve cari oranın arttığı görülmektedir. Denetim komitesi üye sayısı ile piyasa değeri/defter değeri oranı, varlık devir hızı ve aktif kârlılık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>,05$).

5. Piyasa değeri/defter değeri oranı ile toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($p<,05$; $r=,070$). Yani firmaların piyasa değeri/defter değeri oranı yükseldikçe toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranının arttığı görülmektedir. Piyasa değeri/defter değeri oranı ile toplam varlıkların logaritması, varlık devir hızı, aktif kârlılık ve cari oran arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>,05$).
6. Toplam varlıkların logaritması ile sırasıyla varlık devir hızı ve toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($p<,01$; $r=-,114$, $r=-,180$). Yani firmaların toplam varlıkların logaritması yükseldikçe varlık devir hızı ve toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranının azaldığı görülmektedir. Toplam varlıkların logaritması ile aktif kârlılık ve cari oran arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>,05$).
7. Varlık devir hızı oranı ile cari oran arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($p<,05$; $r=-,074$). Yani firmaların varlık devir hızı oranı yükseldikçe cari oranın azaldığı görülmektedir. Varlık devir hızı oranı ile sırasıyla aktif kârlılık ve toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($p<,01$; $r=,786$, $r=,740$). Yani firmaların piyasa değeri/defter değeri oranı yükseldikçe toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranının arttığı görülmektedir.
8. Aktif kârlılık ile toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($p<,01$; $r=,631$). Yani firmaların aktif kârlılığı yükseldikçe toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranının arttığı görülmektedir. Aktif kârlılık ile cari oran arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır($p>,05$).
9. Toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı ile cari oran arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($p<,05$; $r=-,327$). Yani firmaların toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı yükseldikçe cari oranın azaldığı görülmektedir.

c. Lojistik regresyon analizi:

İşletmelerin denetim firması tercihlerini etkileyen faktörlerin etkisi lojistik regresyon analizi ile incelenmiştir. Lojistik regresyon analizi bağımlı değişkenin kategorik değişken olduğu durumlarda kullanılması bakımında bu çalışmada tercih edilmiştir. Bağımlı değişken olarak ilk dört büyük denetim firması birinci grubu

oluştururken diğer firmalar ikinci grubu oluşturmuştur. Bağımlı değişken lojistik regresyonda ilk dört büyük firmayı temsilen 1, diğer firmaları temsilen de 0 değerini almıştır. Analiz 2005-2013 yıllarını kapsayan 882 firma-yıl gözlem sayısında gerçekleşmiştir.

Çizelge 4.16. Kategorik bağımsız değişkenler

		Gözlem	Kodlama
			(1)
Enbuyukhissedar	Kurum Değil	84	1,000
	Kurum	798	,000
	Farklı	807	1,000
	Aynı	75	,000

Bağımsız değişkenlerden kategorik yapıda olanlar, en büyük hissedarın kurum olup olmadığı değişkeni ile CEO'nun yönetim kurulu başkanı ile aynı olup olmadığı değişkenleridir. Örneklem içerisinde 84 gözlemin en büyük hissedarının bir kurum olmadığı, buna karşın 798 gözlemin ise kurum olduğu görülmektedir. Buna karşın 807 gözlemde CEO'nun yönetim kurulu başkanından farklı olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.17. Model özeti

Adım	-2 Log likelihood	Cox & Snell R kare	Nagelkerke R kare
1	1005,935 ^a	,183	,248

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than ,001.

Modele bakıldığında belirlediğimiz 13 adet bağımsız değişkenin, bağımlı değişkeni (hangi firma tarafından denetlendiği) yaklaşık %25 oranında belirleyebildiği görülmektedir. Geriye kalan % 75 lik değişim ise modele konulmayan başka değişkenler tarafından açıklanmaktadır.

Çizelge 4.18. Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	Df	Sig.
1	23,789	8	,052

Hosmer and Lemeshow Testine bakıldığında $p>,05$ olduğundan kurulan modelin anlamlı olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.19. Sınıflama

Gözlenen			Tahminlenen		
			Dfirmatur		Doğru tahmin oranı
			yerli	big4	
Step 1	Dfirmatur	Yerli	194	155	55,6
		big4	83	450	84,4
	Genel oran				73,0

a. sınır oranı: ,500

Sınıflama çizelgesine bakıldığında doğru sınıflama yüzdesinin % 73 olduğu görülmektedir. Yani 882 firmanın 649'unun hangi firma tarafından denetlendiği doğru tahmin edilmiştir.

Çizelge 4.20. Lojistik regresyon denklemindeki değişkenler

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a Hissedaroran	,035	,004	62,122	1	,000	1,036
yonkuruyesayısı	,268	,043	38,300	1	,000	1,307
Bagyonkuruyesayısı	-,037	,072	,260	1	,610	,964
Denkomitesi	,272	,175	2,406	1	,121	1,313
pd_dd	,091	,039	5,527	1	,019	1,096
Lntopvar	,362	,110	10,834	1	,001	1,437
Varlıkdevirhızı	,061	,143	,183	1	,669	1,063
Aktifkârlılık	-,101	,122	,681	1	,409	,904
topyabkay_topvarlık	,099	,331	,089	1	,765	1,104
cari_oran	-,096	,048	4,026	1	,045	,909
ceo(1)	,814	,295	7,623	1	,006	2,256
enbuyukhissedar(1)	,078	,294	,070	1	,791	1,081
Constant	-7,393	1,091	45,883	1	,000	,001

Çizelge 4.20.'ye bakıldığında hissedar oranı, yönetim kurulu üye sayısı, pd/dd oranı, toplam varlıkların logaritması, cari oran ve ceo değişkenlerinin model denkleminde kullanılabileceği belirlenmiştir ($p<,05$). Bağımsız yönetim kurulu üye sayısı, denetim komitesi, varlık devir hızı, aktif kârlılık, toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı ve en büyük hissedar oranı model denkleminde kullanılamayacağı görülmektedir ($p>,05$).

4.4. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Yaptığımız bu araştırma kapsamında bağımlı değişken olan denetçi firması türünün, bağımsız değişkenlerle olan istatistiki verileri verilmiş, değişkenler arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla korelasyon analizi ve bağımlı değişken üzerinde etkisi olduğu düşünülen bağımsız değişken yada değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklayan lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Çalışma kapsamında verilen tamamlayıcı istatistiklerde bağımlı değişken olan denetçi firması türünün, bağımsız değişkenlerle olan istatistiki verileri ortalama, en düşük, en yüksek ve standart sapma değerleri ayrı ayrı yıllar itibarıyla çizelgeler vasıtasıyla verilmiştir.

Korelasyon analizine bakıldığında, aktif kârlılık ve varlık devir hızı birbiri ile en yüksek korelasyon ilişkisine sahip değişkenler olduğu görülmektedir. En düşük korelasyon ilişkisine sahip değişkenler ise toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı ile bağımsız yönetim kurulu üye sayısıdır. Bütün değişkenler istatistiksel olarak negatif yada pozitif anlamlı ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Yönetim kurulu üye sayısı ile en büyük hissedar oranı, varlık devir hızı ile toplam varlıkların logaritması, toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı ile denetim komitesi ve toplam varlıkların logaritması, cari oran ile en büyük hissedar oranı, varlık devir hızı ve toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki söz konusu iken, bağımsız yönetim kurulu üye sayısı ile yönetim kurulu üye sayısı, denetim komitesi ile yönetim kurulu üye sayısı, piyasa değerinin defter değerine oranı ile en büyük hissedar oranı, toplam varlıkların logaritması ile en büyük hissedar oranı, yönetim kurulu üye sayısı, bağımsız yönetim kurulu üye sayısı ve denetim komitesi, varlık devir hızı ile yönetim kurulu üye sayısı, aktif kârlılık ile varlık devir hızı, toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı ile piyasa değerinin defter değerine oranı, varlık devir hızı ve aktif kârlılık, cari oran ile yönetim kurulu üye sayısı ve denetim komitesi arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki söz konusudur.

Son olarak lojistik regresyon analizine bakıldığında, kurumsal yönetimin bağımsız dış denetçi seçimine etkisi üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğunu görmekteyiz. Kullandığımız bağımsız değişkenlere baktığımızda, en büyük hissedarın hisse oranı, yönetim kurulu üye sayısı, piyasa değerinin defter değerine oranı, toplam varlıkların logaritması, cari oran ve şirketin CEO'sunun durumu bağımlı değişkenimiz olan bağımsız dış denetim firmasının türünü etkilerken, denetim komitesi, varlık devir hızı, aktif kârlılık, toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı ve en büyük hissedarın kurum yâda şahıs olma durumu bağımlı değişkenimizi etkilememektedir. Ayrıca modele bakıldığında belirlediğimiz 13 adet bağımsız değişkenin, bağımlı değişkeni (hangi firma tarafından denetlendiği) yaklaşık %73 oranında doğru sınıfladığı görülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, son yıllarda dünyadaki gelişmelere paralel olarak, kurumsal yönetimin bağımsız dış denetçi seçimindeki etkisi tartışılmış ve Borsa İstanbul'a kayıtlı imalat sektöründeki firmalara yönelik bir araştırma ile bu etki ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte yapılan literatür taramasının sonrasında daha önceki çalışmalar değerlendirilerek, uygulama, Borsa İstanbul'a kayıtlı ulusal pazarda faaliyet gösteren imalat sektöründeki 98 firma üzerinde yapılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde; denetim türleri incelenmiş ve bağımsız dış denetimin üzerinde durulmuştur. Ayrıca denetimin gerekliliğinden, faydalarından ve amaçlarından bahsedilmiştir. Bu bölümün son kısmında ise denetçi seçim şekilleri ve süreci hakkında detaylı bilgilendirme yapılmıştır.

Bağımsız dış denetçi seçimi süreci denetim ihtiyacının belirlenmesiyle başlar, denetim şartları değerlendirilir ve daha sonra genel kurul toplantısında görüşülerek denetçi seçimi yapılarak sona erer. Bu süreçte bağımsız dış denetim firması seçilirken denetim firmasının yapısı ve çalışanları da incelenmelidir. Firmalar bu süreçte malîyet ve kalite arasında bir tercih yapmak zorunda kalmaktadırlar. Bu tercih, kurumsal yönetimle bağımsız dış denetçi seçimi arasında bir köprü oluşturup oluşturmadığını aklımıza getirmektedir. Bu nedenlerden dolayı çalışmanın ikinci bölümünde; kurumsal yönetimin tanımı, amaçları ve faydaları üzerinde durulmuş, kurumsal yönetimin ilkeleri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu bölümün son kısmında ise kurumsal yönetimin denetçi seçimindeki yeri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Bağımsız dış denetim, kuvvetli bir kurumsal yönetimin önemli bir parçasıdır. Denetim konusu, kurumsal yönetim anlayışı içerisinde en önemli konulardan birisidir. Kurumsal yönetimin genel kabul görmüş ilkelerinin hayata geçirilebilmesi ve ilgililerin gözünde kurumsal itibar ve güvenin sağlanmasında denetim faaliyetlerinin rolü büyüktür. Denetçi seçimi ve kurumsal yönetim arasındaki ilişki "ikame veya tamamlayıcı etkisi" ne göre değişiklik göstermektedir. Firmalar, bir taraftan güçlü bir kurumsal yönetim yapısı ile denetim hizmetlerinin kalitesini ikame ederek, daha az etkili ve düşük kalitede denetimi talep etmeyi tercih

edebilirken, diğ er taraftan kurumsal yönetim yapısını tamamlamak ve desteklemek için yüksek kaliteli denetim de talep edebilirler.

Çalışmanın son bölümünde Türkiye’de imalat sektöründe faaliyet gösteren ve hisse senetleri Borsa İstanbul’da işlem gören işletmelerin kurumsal yönetiminin bağımsız dış denetçi seçimine etkisini ortaya çıkaran değişkenleri bulmak amacıyla korelasyon ve regresyon analizi yapılmıştır. Analizde bağımlı değişkenin kategorik değişken olması sebebiyle lojistik regresyon analizi bu çalışmada tercih edilmiştir. Analiz sonucunda 6 adet bağımsız değişkenimizin bağımlı değişkenimizi etkilediği ortaya çıkarılmıştır. Anlamalı çıkan bağımsız değişkenlere baktığımızda, en büyük hissedarın hisse oranı, yönetim kurulu  ye sayısı, piyasa değerinin defter değerine oranı, toplam varlıkların logaritması, cari oran ve şirketin CEO’sunun durumu bağımlı değişkenimiz olan bağımsız dış denetim firmasının türünü etkilerken, denetim komitesi, varlık devir hızı, aktif kârlılık, toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı ve en büyük hissedar oranı bağımlı değişkenimizi az oranda etkilediği yada etkilemediği bu çalışmada ortaya çıkarılmıştır.

Uygulama kapsamında Türkiye’de imalat sanayinde faaliyet gösteren ve hisse senetleri Borsa İstanbul’da işlem gören 98 adet şirket verileri kullanılmıştır. Bu işletmelere ait 2005-2013 yılları arasında toplam 882 firma-yıl verisi toplanmıştır.

Çalışmamız İmalat sektöründeki firmalar için büyük önem taşımaktadır. Kurumsal yönetimini güçlendirmek isteyen imalat sektöründeki firmalar çalışmamızın sonuçlarını yol haritası olarak kullanabilirler. Bundan sonraki çalışmalarda değişkenler ve yıl kısıtı artırılarak diğer sektörler de incelenmesi, diğer sektörler ve ülkemiz için yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Acar, İ. A. (2008). *İç Denetim- Stratejik Plan- Performans Yönetimi Çerçevesinde Kavramsal Değerlendirmeler*. Ankara: Yerel Siyaset.
- Adeyemi , B. S., & Fagbemi , O. T. (2010). Audit Quality, Corporate Governance and Firm Characteristics in Nigeria . *International Journal of Business and Management*, 169-179.
- Akbıyık, S. (2005). *Denetim ve Raporlama*. Ankara: Ekin Kitabevi.
- Akgül, A. B. (2000). *Türk Denetim Kurumları*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Aksoy, T. (2006). *Tüm Yönleriyle Denetim*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Aktan, C. (2005). Kurumsal Şirket Yönetimi. *Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Mercek Dergisi*.
- Alacaklıoğlu, H. (2009). *Kurumsal Yönetim ve Aile Şirketleri*. İstanbul: Global Kobi Yayınları-2.
- Al-Ajmi, J. (2009). Audit Firm, Corporate Governance, and Audit Quality: Evidence From Bahrain. *Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting*.
- Alparslan, M. (2002). *Şeffaflığın Önemi Üzerine Bir Değerlendirme*. Ankara: TBB Bankacılık ve Araştırma Grubu.
- Ararat, M., & Yurtoğlu, B. (2006). Yönetişim ve Küresel Rekabet. *Yönetim Araştırmaları Dergisi* .
- Arens, A., & Loebbecke, J. (1991). *Auditing; "An Integrated Approach"*. ABD: Prentice Hall.
- Arkun, O. F. (1980). *İşletmelerde Muhasebe Denetimi*. İstanbul: İstanbul İktisadi ve Ticarî İlimler Akademisi Nihat Sayar Yayın ve Yardım Vakfı.
- Arsoy, A. P. (2008). Kurumsal Şeffaflık ve Muhasebe Standartları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 17-35.
- Ataman, Ü., Hacırustemoğlu, R., & Bozkurt, N. (2001). *Muhasebe Denetimi Uygulamaları*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Baskıcı, Ç. (2012). Yülsek Lisans Tezi. *İç Kontrol Sisteminin Kurumsal Yönetim Anlayışındaki Yeri: İMKB Şirketlerinde Bir Uygulama*. Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu.

- Bayraktaroğlu, A. (2010). Mülkiyet Yapısı ve Finansal Performans: İMKB Örneği. *Ekonomi Bilimler Dergisi*.
- Becker, C., Defond, M., Jambalyo, J., & Subramanyam, R. (1998). *The Effect Audit Quality on Earnings Managment*.
- Berle, A., & Means, M. (1932). *The Modern Corporation and Private Property*. New York: Macmillan.
- BIS, C. a. (1998). "Enhancing Bank Transparency", *Basel: Basel Committee On Banking Supervision*.
- Bozkurt, N. (2012). *Muhasebe Denetimi*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Campbell, D., & Craig, T. (2009). *Organisations and the Business Environment*. USA: Elsevier.
- Cansızlar, D. (2006). Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Araştırmalar Serisi No:4. *Kurumsal Şirket Yönetimi*.
- Caprio, G. (2013). *Handbook of Key Global Financial Markets, Institutions, and Infrastructure*. USA: Elsevier.
- Cefakar, K. (2010). Yüksek Lisans Tezi. *Halka Açık Şirketlerde Kurumsal Yönetim Ve Kurumsal Yönetimin Firma Değerine Etkisi: İmkb'ye Kayıtlı Firmalar Üzerine Bir Araştırma*. Konya: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Ceylan, A. (2007). 2. Türkiye Muhasebe Forumu. *Kalite Güvence Standardı, Türkiye'deki Durum ve Meslek Mensubunun Sorumlulukları*. Ankara.
- Ceylan, E. (2013). *Bağımsız Dış Denetim ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu*. İzmir: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Ceylan, E. (2013). Yüksek Lisans Tezi. *Bağımsız Dış Denetim Ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu*. İzmir: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Chavelas, C. G. (2011). The Effect of the Mandatory Adoption of Corporate Governance Mechanisms on Executive Compensation. *The International Journal of Accounting*.
- Claessens, S., & Fan, J. (2003). Corporate Governance in Asia. *International Review of Finance*, 105-129.
- Collier, P. M. (2009). *Fundamentals of Risk Management for Accountants and Managers*. USA: Copyright 2009 Elsevier Ltd. .
- Collier, P. M. (2011). *Fundamentals of Risk Management for Accountants and Managers*. USA: Elsevier .

- Çalgan, E., Menteşe, E., Işıloğlu, F., Toroslu, V., Özcan, M., Gülmez, N., et al. (2008). *Muhasebe Denetimi*. İstanbul: İSMMMO.
- Çankaya, İ. (2007). *Serbest Muhasebecilik-Malî Müşavirlik Staja Başlama*. Ankara: Meslek Yapıtları.
- Çıtak, L. (2006). Kurumsal Yönetim Sistemlerinde Yakınsama. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 145-172.
- Çömlekçi, F., Yılcı, M., Erdoğan, N., Önce, S., Selimoğlu, S. K., & Kaya, E. (2004). *Muhasebe Denetimi ve Malî Analiz*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Darman, G. M. (2005). *Doğru ve İyi Yönetim*. 04 10, 2015 tarihinde Cgs Center: <http://www.cgscenter.org/doc/DOGRUVEIYIYONETIM.pdf> adresinden alındı.
- Daştan, A. (2010). Kurumsal Yönetim İlkeleri ve Kurumsal Muhasebe Etkileşimi. *Bankacılar Dergisi*, 3-18.
- Defliese, P., Jaenicke, H., & Sullivan, J. (1984). *Gnospeilus Montgomery's Auditing*. John Wiley&Sons .
- Defond, M. L. (1992). Association Between Changes in Client Firm Agency Costs and Auditor Switching. *Journal of Practice&Theory*.
- Deloitte Touche Tohmatsu. (tarih yok). 03 01, 2015 tarihinde http://tr.wikipedia.org/wiki/Deloitte_Touche_Tohmatsu adresinden alındı
- Demirbaş, M., & Uyar, S. (2006). Kurumsal Yönetim İlkeleri ve Denetim Komitesi. *Güncel Yayıncılık*.
- Demirkan, Ş. (1998). Yayınlanmamış Doktora Tezi. *Türkiye'de Bağımsız Dış Denetimin Vergi Gelirlerinin Artırılmasında Etkenliği*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demsetz, H., & Lehn, K. (1985). The Structure of Corporate Ownership: Causes and Consequences. *Journal of Political Economy* , 1155-1177.
- Dinç, E., & Abdioğlu, H. (2009). İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) – 100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Doğan, M. (2007). *Kurumsal Yönetim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Duman, Ö. (2001). *Muhasebe Denetimi ve Raporlama*. Ankara: Tesmer Yayınları.
- Durmuş, C., & Taş, O. (2008). *SPK Düzenlemeleri ve 3568 Sayılı Mevzuat Kapsamında Denetim*. İstanbul: Alfa Basım Yayın.

- Ege, İ., & Yılmaz, A. (2005). Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi. *Finansal Krizler ve Kurumsal Yönetim Uygulamaları İlişkisi: Türkiye ve Dünya Uygulamaları Analizi*. Ankara: Tşof Plaka Matbaacılık A.Ş. .
- Eilifsen, A., & Messier, W. (2004). Doktora Tezi. *The Incidence and Detection of Misstatements: A Review and Integration of Archival Research*. ABD: Journal of Accounting Literature.
- Erdoğan, M. (2002). Muhasebe, Denetim ve Bağımsız Denetimin Gerekliği. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*.
- Erdoğan, Ş. (2009). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Kurumsal Yönetim İlkeleri Işığında Şeffaflık ve Türkiye Uygulaması*. Afyonkarahisar.
- Ergen, H. (2003). Bağımsız Dış Denetiminde Meslek Ahlakının Çatışma Alanları. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*.
- Ergin, H., Sevim, Ş., & Eliuz, A. (2008). Kurumsal Yönetimin Ögesi Olarak Denetim Komitesinin Etkinliği ve İMKB'ye Kayıtlı Şirketlerde Bir Araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi* .
- Ernst Young. (tarih yok). 03 01, 2015 tarihinde http://tr.wikipedia.org/wiki/Ernst_%26_Young adresinden alındı
- Erserim, A. (2007). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Bağımsız Denetimin Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Denetim Standartları Açısından Değerlendirilmesi*. Muğla: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Falieres, G. A., & Herrbach, O. (2014). Organizational and Professional Identification in Audit Firms: An Affective Approach. *Springer Science, Business Media Dordrecht* .
- Felo , A. J., Krishnamurthy, S., & Solieri, S. A. (2003). Audit Committee Characteristics and the Perceived Quality of Financial Reporting: An Empirical Analysis . *Public Sources*.
- Ferman, C. (1974). ABD’de Serbest Hesap Mütahassıslığı. *Türkiye’de Muhasebe Uzmanlığı*. İstanbul: Muhasebe Uzmanları Derneği Yayını.
- Fooladi, M., & Farhadi, M. (2011). Corporate Governance and Audit Process. *2011 International Conference on Humanities, Society and Culture* (s. 306-311). Singapore : IPEDR.
- Gantz , S. D. (2014). *The Basics of IT Audit*. USA: Elsevier Inc.
- Global Challenges. (2010). 04 11, 2015 tarihinde Audit quality: challenges for international: <http://www.icaew.com/search?text=Audit+Quality> adresinden alındı

- Gökalp, F. (2005). Genel Hatlarıyla Sarbanes Oxley Kanunu ve Türkiye’deki Şirketlere Etkisi. *Muhasebe-Finansman Araştırma ve Uygulama Dergisi*.
- Gönenç, H. (2004). Sermaye Sahipliği Yapısı, Yatırımcıların Korunması ve Firma Değeri: Türkiye, A.B.D. ve Japonya Karşılaştırması. VII. *Ulusal Finans Sempozyumu* . İstanbul.
- Güçlü, F. (2007). *Muhasebe Denetimi İlkeler ve Teknikler*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Güneş, Ö. (2009). *Sermaye Piyasası Kanunu Yönünden BağımsızDış Denetim Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Gürbüz, H. (1995). *Muhasebe Denetimi*. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- Gürbüz, O., & Ergincan, Y. (2004). *Kurumsal Yönetim Türkiye’deki Durumu ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler*. İstanbul: Literatür Yayınevi.
- Güredin, E. (2000). *Denetim*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Güredin, E. (2010). *Denetim ve Güvence Hizmetleri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Halilov, E. (2006). Yüksek Lisans Tezi. *Bağımsız Dış Denetim ve Azerbaycan'da Denetim Sistemi*. Ankara: Yüksek Öğretim Kurumu .
- İzçiler, D. (2014). Yüksek Lisans Tezi. *Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Sürecinin Şirketlerin Performansları Üzerine Etkisi*. İstanbul: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Jacobs, J., Clemmer, L., Dalton, M., Rogers, R., & Posluns, J. (2003). *SSCP Study Guide and DVD Training System*. USA: Copyright 2003 Elsevier Inc. .
- Jesover, F., & Krikpatrick, G. (2005). The Revised OECD Principles of Corporate Governance and their Relevance to Non-OECD Countries. *Corporate Governance: An International Review*, 127-136 .
- John, K., & Senbet, L. (1998). Corporate Governance and Board Effectiveness. *Journal of Banking & Finance* .
- Kahraman, C. (2008). Doktora Tezi. *Kurumsal Yönetim Anlayışının Özel Sermayeli Bankaların Yapısı ve İşleyişi Üzerine Etkileri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kapıcıgil, A. (2007). 2. Türkiye Muhasebe Forumu. *Kalite Nedir Hizmet Kalitesi Nedir Kalite Güvence Kavramı*. Ankara.
- Karapınar, A. (2008). *Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim-SPK Lisanslama Sınavlarına Hazırlık*. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Karayel, M. (2011). Doktora Tezi. *Türkiye’de Kurumsal Yönetimin Dünü, Bugünü Ve Yarını: İMKB 100 Şirketlerinde Kurumsal Yönetim Derecelendirme Çalışması*. Isparta: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Katkat, M. (2007). Yayınlanmamış Doktora Tezi. *Muhasebede Vergi Yönünden Denetimin Kayıt Dışı Ekonomi Üzerindeki Başarısı*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaval, H. (2008). *Muhasebe Denetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kavut, L. (2001). Bağımsız Denetçiler ile Denetim Hizmeti Alan İşletmelerin Yöneticilerinin Denetim Kalitesine İlişkin Görüş ve Tutumları. *İMKB Dergisi*.
- Kenger, E. (2013, 5 10). Denetçi Yardımcıları Eğitim Notları.
- Kepekçi, C. (2004). *BAGIMSIZ DENETİM*. İSTANBUL: AVCIOL BASIM YAYIM.
- Kesken, J., & Nazlı, M. (2011). Kurumsal Yönetim Üzerine Bir Değerlendirme. *Dayanışma Dergisi*.
- Kılıç, M. (2009). Doktora Tezi. *Kurumsal Yönetim Ve Derecelendirmesi: Halka Açık Şirketler İçin Talepsiz Kurumsal Yönetim Derecelendirme Model Önerisi*. Eskişehir: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Kıyılar, M., & Belen, M. (2006). Kurumsal Yönetim Kavramı ve İlkeleri. *1.Uluslararası Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu*. İstanbul: İSMMO.
- KPMG. (tarih yok). 03 01, 2015 tarihinde <http://www.kpmg.com/tr/tr/hakkimizda/about/sayfalar/default.aspx> adresinden alındı
- Kula, V. (2006). *Kurumsal Yönetim: Hissedarların Korunması ve Türkiye Örneği*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Kula, V. (2006). *Kurumsal Yönetim: Sorunun Boyutları ve Beklenen Gelişmeler, Kurumsal Şirket Yönetimi*. Ankara: SPK.
- Küçüksözen, C., & Küçükkocaoğlu, G. (2005). Kurumsal Şirket Yönetiminde Finansal Bilginin Rolü. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*.
- Menteş, A. (2009). *Kurumsal Yönetişim ve Türkiye Analizi*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Messier, F. W. (1997). Auditing: Systematic Aproach. *University of Florida*.
- Millstein, I., & Macavoy, P. (1998). The Active Board of Directors and Performance of the Large Publicly Traded Corporation. *Columbia Law Review*.
- Morbel, M. (1995). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Türkiye’de Bağımsız Denetim Kuruluşları ve Bağımsız Denetimin Yararları*. İzmir.

- OECD, (2004). *OECD Principles of Corporate Governance*. Paris, France.
- OECD, T. (2000). *Kurumsal Yönetim İlkeleri*. İstanbul: Lebib Yalkın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş.
- Oliver, R. W. (2004). *What Is Transparency*. USA: The Mc Graw-Hill.
- Öğreten, Ö. (2005). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Bitirme Çalışması. *Kurumsal Yönetim*. İstanbul: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Özbek, C.Y. (2012). Kamu İç Denetim Kalite Güvence ve Geliştirme Programı: Uluslararası İç Denetim Standartları Açısından Değerlendirme. Ankara: Matsa Basımevi.
- Özer, M. (1997). *Denetim*. Ankara: Özkan Matbaacılık Yayınları.
- Öztürk, A. (1999). İşletmelerde Yönetim Kurulunun Değişen Fonksiyonu ve Yapısı. *Çukurova Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*.
- Öztürk, M., & Demirgüneş, K. (2005). Kurumsal Yönetim Bakış Açısıyla Entellektüel Sermaye . *TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi* (s. 395-411). Ankara: TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi.
- Öztürk, M., & Demirgüneş, K. (2008). Kurumsal Yönetim Bakış Açısıyla Entellektüel Sermaye. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 395-411.
- Pakdemir, R., Türker, M., Selvi, Y., & Yılmaz, F. (2003). *Sınırlı Uygunluk Denetimi*. Ankara: TÜRMOB Yayınları.
- Paslı, A. (2004). *Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetim (Corporate Governance)*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Pauly, L., & Reich, S. (1997). National Structures and Multinational Corporate Behaviour: Enduring Differences in the Age of Globalization. *International Organization*, 1-30.
- Pekin, S. (2011). Yüksek Lisans Tezi. *Kurumsal Yönetim İle Finansal Tablo Manipülasyonu Arasındaki İlişki: BİST Kurumsal Yönetim Endeksine Dâhil İşletmelerde Bir Uygulama*. Burdur: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Piot , C., & Janin , R. (2005). Audit Quality and Earnings Management in France. *Science Direct* .
- PWC. (2014). 1 Temmuz 2013 – 30 Haziran 2014 Faaliyet Dönemine Ait Şeffaflık Raporu. İstanbul.

- Sağlar, J. (2003). Doktora Tezi. *Bağımsız ve İç Denetimde Kalite Kontrolü: Bağımsız Denetim Firmaları İle Büyük Sanayi İşletmeleri Üzerinde İki Farklı Saha Araştırması*. Adana: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Schooner, M. H., & Taylor, M. W. (2010). *Global Bank Regulation*. USA: Elsevier.
- Selimoğlu, S., Özbirecikli, M., Uzay, Ş., Kurt, G., Alagöz, A., & Yanık, S. (2011). *Muhasebe Denetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Shleifer, A., & Vishny, R. (1997). A Survey Of Corporate Governance. *Journal of Finance*, 737-783.
- Solomon, J. (2004). *Corporate Governance and Accountability*. Wiley & Sons Ltd. .
- Sönmez, A., & Andaç, T. (2011). Kurumsal Yönetim İlkelerinin Türkiye'deki Aile Şirketlerine Uygulanabilirliği. *Maliye Finans Yazıları*.
- Sermaye Piyasası Kurulu, (2005). Kurumsal Yönetim İlkeleri. Ankara, Türkiye: Sermaye Piyasası Kurulu Yayını.
- SPK. (1985). İşletmelerde Bağımsız Dış Denetim Semineri. Ankara: Yayın No:3.
- SPK. (2006). *Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ*. Seri: X, No:22. 12.06.2006 tarih ve 26196 sayılı Resmi Gazete.
- SPK, S. P. (2005). *Kurumsal Yönetim İlkeleri*. Ankara.
- Sutton, I. (2015). *Process Risk and Reliability Management*. London: Copyright 2015 Elsevier Inc. All.
- Tek, N. (1995). 21. Yüzyıla Yaklaşırken Muhasebede Ortaya Çıkan Eğilimler. *Muhasebenin Tarihsel ve Çağdaş Konumlarından Geleceğine Bakış*. Ankara: TÜRMOB Yayınları.
- TKYD. (2005). *OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri*. İstanbul: TKYD Yayını.
- Tokaç, A. (2006). *uygulamacı Gözüyle İşletmelerde Muhasebe Organizasyonu ve Denetimi*. İstanbul: Tunca Kitabevi.
- Tuzcu, A. (2004). *Halka Açık Şirketlerde Kurumsal Yönetim Anlayışı: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)-100 Örneği*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Türedi, H. (1992). *Muhasebe Denetimi*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Basımevi.
- Türk, İ. (1985). *İşletmelerde Bağımsız Dış Denetim Semineri*. Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu.
- TÜRMOB. (2008). Finansal Raporlama Konseyi'nin Denetim Kalitesi Çerçevesi. *TÜRMOB*.

- TÜSİAD. (2002). *Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi*. Ankara: TÜSİAD.
- Uçkun, R. (2014). Yüksek Lisans Tezi. *Kurumsal Yönetim Endeksindeki Şirketlerin Kurumsal Yönetim Puanıyla Şirket Değeri Arasındaki İlişki*. Ankara : Yüksek Öğretim Kurulu.
- Uzay, Ş. (1999). *İşletmelerde İç Kontrol Sistemini İncelemenin Bağımsız Dış Denetim Karar Sürecindeki Yeri ve Türkiye'deki Denetim Firmalarına Yönelik Bir Araştırma*. Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları.
- Uzay, Ş. (2007). Faaliyet Denetimine Genel Bir Bakış. *II. Uluslararası Muhasebe Denetimi Sempozyumu ve VII. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu* , (s. 1-20). Antalya.
- Ülgen, H., & Mirze, K. (2004). *İşletmelerde Stratejik Yönetim*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Weston, J., Mitchel, M., & Mulherin, J. (2004). *Takeovers, Restructuring and Corporate Governance*. Pearson Prentice Hall.
- Yahyaoglu, G. (1991). Bağımsız Dış Denetimin Yapısı ve İşlevi. *Maliye Yazıları*.
- Yardım, S. İ. (2010). Yüksek Lisans Tezi. *Türkiye'de Bağımsız Dış Denetimin Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadeledeki Rolü ve Etkiniği*. İzmir: Yüksek Öğretim Kurumu.
- Yardım, S. İ. (2010). Yüksek Lisans Tezi. *Türkiye'de Bağımsız Dış Denetimin Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadeledeki Rolü ve Etkinliği*. İzmir: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Yavaşoğlu, M. (2001). *Sermaye Piyasası Mevzuatında Bağımsız Denetim*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yazıcı, A., & Rende, E. (2003). Bağımsız Dış Denetim. *Vergici Ve Muhasebeciyle Diyalog Dergisi*.
- Yazıcı, M. (1986). BAĞIMSIZ Muhasebe ve Denetleme Mesleği Üzerine Araştırma. *Yüksek Ticaret Mezunları Derneği Yayını*.
- Yenigün, T. (2008). *Kurumsal Yönetim ve İşletme İç Denetim*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yenigün, T. (2008). Yüksek Lisans Tezi. *Kurumsal Yönetim ve İşletme İç Denetim*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılancı, M. (2003). İç Denetim Etkinliğini Sağlamadaki ve Hileleri Önlemedeki Rolü. *Muhasebeye ve Denetime Bakış Dergisi*.

Yıldırım, S. (2011). Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Denetçi. *Malî Çözüm*.

Zaman, M., Hudaib, M., & Hanıffa, R. (2011). Corporate Governance Quality, Audit Fees and Non-Audit Services Fees. *Journal of Business Finance & Accounting*, 165-197.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Mustafa ÜNAL
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 1989/Aydıncık
Medeni hali : Evli
Telefon : 0 545 231 52 35
Faks : -
e-mail : mstfa6634@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi	Devam ediyor
Lisans	Marmara Üniversitesi	2011
Lise	Aydıncık Ç.P.L.	2005

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2012	Kara Harp Okulu	Öğretim Görevlisi

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

-

Hobiler

Doğa yürüyüşü, Kick Boks

GAZİ GELECEKTİR...

Phaenomena

